

בעזרת השם יתברך

מי שלומד בכל יום ארנ שלשת
הלמודים האלו, בונה לעצמו

בי"ת נצחי

זוה מרה שהו'ף לפניו ק'עז'מי
עז'מים ולנצח נצחים (אשר בחל).

למוד יומי

ב'בלי י'רושלמי ת'וספתא
בעריכה מפארת מונקדת ומפסקת

פרשת ויקהל תשפ"ב

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1011 41 Street
Brooklyn NY 11219
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

צו הערן די
הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'דפס ע"י

**קרן הדפסה
היכל הקודש**

181 Huschke Rd.
Liberty, NY 12747

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

דכל הויא דמנחה – אפילו מקמי הכי ברשותה מנחה, הלכך כל כמה שנטלה – לא
 שנייה מדי דתקופא מירא דוקדשי שניו שניו – טעקבעה בבנין, וקפיה בשני שנסתתה
 וקובעה שרתינה על פי ארית – לפקק הארובה, וכל שעה שירעה נוטלה, ולא שנייה
 מדי. כירבא – נזכר בכל הבית בו. היינו בחירין תחלוין בשעתה – בסמיכתא ממוטת
 מדמנין לא למציא מנחה הקדש הלחין, שרתי

קרב הוא לאנסו יותר מן השוגג. הינן מיכתב
 7 סביבן בשעתו פיה. ומתחילין עתיק שן יתון
 8 סמיכה מפורשי שאינו מפורשי. לא נצריבא בו –
 9 כלומר: בין דק דברים שאינו מפורשין בפרוש,
 10 כגון לא הויה – דכתיב נפש תחת נפש –
 11 'אם אסון יהיה' שמתה אנשה – ותן מוקד רמי
 12 האשה לירושפה, שאין עליה חיוב מיתה. שלא
 13 נתחוב לא אלא לחיובי נחמון. דכתיב יצני יצני
 14 אנשים יחידין, קסבר רבי נתחוב לדרוג את זה
 15 הדרג את זה פטור ממיטה ומשלם מנוח. נתינה
 16 לפעלה – לענין דמי ולדות כתיב. 'ותנו'
 17 פלילי' (שמות כא). נתינה לפשה – נתינתה
 18 נפש תחת נפש – מנוק, ומאי נפש – דמי דנפש.
 19 והקריבו זו קבלת הדם – אף על פי שהוא לשון
 20 תולכה – אינה אלא קבלה, שהרי לאורי חסיה
 21 נבחה, ואז הולכה אלא עם כן קבלת הדם.
 22 והקריב בהון את הכל – גבי אברם כתיב.
 23 'והקריב הברעים ירחץ במים, והקריב בהון את
 24 הכל והקריב המובחה.' זו הולכת אברים לבשש
 25 – דאילו הקטיר הוריא כתיב בקרא: 'והקריב
 26 המובחה, ואף על פי שכל קבלה – לכל
 27 בדיקה. ואף על פי שהיא עבודה שוטפת,
 28 לבטלה, שאם רגה שחט בעד המזבח אומר
 29 היבא דלא בטלה – עבודה היא. ומגפלין את
 30 הקרבן במשמשתה, ורתיבה כון גוברי הוניה.
 31 ופסול כל אמן יושב, וערל נמי – קודתו
 32 בפתה, משמע: מים המיוחדים, לאפקי שאובין.
 33 מיהו, מים חיים לא יציק, מדרבתי בוב 'מים
 34 חיים' (ויקרא טו) – בערב, דשרא טמאין לא
 35 מים חיים בעו. מיהו, 'במים' – במים המיוחדין,
 36 אפקי על פי שן גשמים. בהם – 'כל'
 37 בנגוע בהם. 'מהם' – 'כל אשר יפול עליו מים'
 38 במותם טמא'. חושב – אומר אין פה מהם
 39 שרץ שקרין 'לענינא'. הנגיל בקליפה החולבת
 40 ומעלת המיד כל כמה שנגדל, ותחילת העיר
 41 בקליפה של ערשה היא. כונת הלחין – לפי
 42 שמפרכת לאורי שרתיבה, היינו מקצתו
 43 שהוא כבולו, שיש בו חיות.

בנובר המסורות לו – ואפילו למאן דאמר שלוחו תן אף עריכה חסרון – האב שאני,
 דכל הויא דאיאת – בי גוא דמלכא אפי.
עד שידור תחתיה בשנה פרטה – ולא נפקא לחולין רק אותה פרטה. וכן גרסין בערבין
 (כאן ועם), וכן יודין ביה נפקי (כיה) שבר לחולין, וגם גרסי פירש כן, ודוקא שבר
 ולא כולא ביהא. וכן פירש רבינו יצחק הדיא

דמשאל קידום של הקדש לחמה, בקע בו חזר
 6 חבר ובעל בו כולו. כולו מעלה. היכי חייב את הן
 7 אץ מוקד אור מועל אלא בהמה כולו שרוא אלא
 8 דאי בנובר המסורות לו קידומת של הקדש, ולא
 9 מוכח כולא ביהא. וכן פירש רבינו יצחק הדיא
 10 בלך מועל. והקדושין פרק שן (קט"ה) ובמנחות
 11 פרק 'ובמנות המכבים' (ק"א) פירשה.
לא נצרכא אלא לכרביי דתיא ותתה נפש
 13 שנתה נפש מנוח – ורבי יוחנן, דאמר חייבי
 14 מיתות שחוקין מפורין מן דמשלמין – מוקד לה
 15 לאידך דרבי, דתיא: 'ינתן עין חת עין דלא
 16 פליג אתמה משנה דהבא.

והקריבו זו קבלת הדם – והתולכה לא
 17 מוקמינן ליה כפשטא דקרא. דהא
 18 בטר שחטת כתיב, וקבלה היה מדי – והיינו
 19 בעבודה הראשונה, כך פירש רש"י. אף לא בשמעתי לך:
 20 דהכי נמי 'והקריב כתיב בתריה', והולכה מקמי
 21 ורקיה הוי מדי, לאפקי קבלה והולכה בנתינים
 22 ועד קשה לרבינו יצחק. דאמרין שלוחו פרק
 23 קטא (מ"א). 'והקריב' – ואף על גב דהיינו
 24 אומר זו קבלה, או אינו אלא ורקיה שחטאו אומר
 25 'והקריב' – הרי ורקיה אומר, משמע דהוה מוקמינן
 26 'והקריב' אף על גב דהיינו 'והקריב' – ואף על גב דהיינו
 27 בטר שחטת הויא. ומיהו: ש' לומר דלא נתיא ליה
 28 לאפקי קריב בחילת כל שחטת עבודה חסרבת
 29 ואוקמינן לבטלה ויכול לשחטו בריבשו של מזבח.
לא נצרכא אלא לשיעור מקד – לא אה מצי
 31 למימר (ולבעלה), דלא כתיב, כדפירש
 32 בבלתא דגדולת ויכול לנפק אן אלא בלך חומרי:
 33 הדשאת לטרוות כתיב 'ורחץ' לבעלה וברת –
 34 לא כל כתיב דהא לאו מילתא היא. דהתיא קל
 35 חומר לאו נמי נפקי דקל חומר פריכא הוא. דהא
 36 נבח צריכות מונח דרפשי על שרתיבין (לא).
 37 מצינן לטרוות ולא לבעלה. אלא, מהאי קרא
 38 נפקא: דכתיב (ויקרא טו): 'והיה נדה עליו ואור
 39 (טהרה)'. ונדה הוא עד שחבא במים. כדפירש
 40 ר' עקיבא בפרק ששי דבת (ט"ה). וכן פירש
 41 רבינו הם דמרווחם נפקא אן בעילת נדה, הלכך הוה
 42 ליה כנו בתובה.

במי מקד – פירש רש"י: נקדוהו בפתה
 45 לאשמעינן מים המיוחדים. לאפקי מים
 46 שאובין, ולא יתכן, דהא מים שאובין אלא מרובא
 47 נפקא. אלא מ'אין מעין ובור מקד מים גו'
 48 (ויקרא יא) דרשינן ביהות כתיב: מים מעין בדי
 49 שמים – אף מקד בדי שמים ועד: היכי שחב
 50 מעין מים מוקד – דהיינו שמוקד, דאמרין: מעין מוקד באשורין (ש"ב ט"ה).
 51 אמה – שאדם חתוק אמה כבוע עם מלבושיו, וכן מוכח בשמעתין דוכותן בפרק 'פירות' (בבא בתרא ק"א). אינו מחוקק עם עובי הארץ כי אם אמה. והשואו חתוב דלא
 52 תקשה היכי טמא אמת באמתא. **ברום** – שלש אמות – ואף על גב שאדם מחוקק ארבע אמות קומה. כדמוכח בשמעתין דוכותן, דאורך הוון ארבע אמות – קומת האדם אינו אלא שלש
 53 אמות לבד הראש, ומצי לדרבין את ראשו מן העד. דהא נקט ארבע אמות – משום עובי עידי הארץ, ואף על גב דלמענין בפרק קמא דבבא בתרא (ב"ב) גבי היקו ארתיא שיעור אמה ארבע
 54 אמות – היינו שיכול להנדיה עצמו על ראשו אצבעותיו עד שיעוצי ארבע אמות. וכן מוכח בעובדא דבני הון בתרוגם של מגילת אסתר ששומר על פי המדרש, שעובד קומתן שלש אמות לבד
 55 הראש, וקדושיב ואויל על רום חומשיו אמת לפי הלית כל העשרה. ודאי תרוגם כבר קודם חתוליהו. וכן משמע בקרא: 'בששון ובהרה היו והודיעים ואבר חוש מאות אש ואת שרת בני
 56 דתן' – משמע ככלל בדיהו. וכן מצינן בפרק 'אדם שקב אש משלת אמות דרביעית (ממשותף) אור מגולת'. **כ"ו** – פירשה: יתא אמת חוש מאות אש. והקשה רבינו
 57 אליעזר ממין: דהבא מוקמינן כוליה קרא בדר ענינא, ואילו בפרק 'עד הודה' (גדה נו"א) אמר: כתיב 'בהם' – ככולו, וכתיב 'מהם' – במקצתן! אלא קשיא: כאן – בלד, כאן – ביבשו. אלמא
 58 בטר עניני מיידי קרא ושמת תרתי שעינין מינה. ולמורי נראה: הרי קראי כתיבי, 'כל הנוגע בהם במוחם' – מהם במוחם אשר יפול מהם לא חתוב ואל חטמאו בהם.
 59

בנובר המסורות לו אבני בנין עסקינן, דכל הויא
 1 **דמנחה** – בה'שואת ד'ידיה מנחה. אלא מסיפא: בנאח
 2 ב'הון ביהו – הרי זה לא מעל, עד שידור תחתיה
 3 בשנה פרטה. מפר, שניו שנייה, מה לי דר ומה לי
 4 לא דר? ה'ינו ברירין תחלוין בשעתה. ומאי קשיא לי
 5 דלמא לכרביי דאמר רב: גזון שהנתינה על פי ארית,
 6 אי דר ביה – אין, לא דר ביה – לא? אלא לעולם
 7 כדבבא, ודקא קשיא לך מדי דהוה אמוציא מעות
 8 הקדש לחולין – התם מידע דע דאפא וזו דהקדש,
 9 איכעיא ליה לעיניי. הכא – מי דע? ה'ינו ברירין
 10 תחלוין בשעתה. 'מקרא מועט והלכות מרובות'.
 11 **הנא:** ננעים ואהלות – מקרא מועט והלכות מרובות.
 12 ננעים מקרא מועט? ננעים מקרא מרובה הוא! אומר
 13 רב פאא, הכי קאמר: ננעים – מקרא מרובה והלכות
 14 וכן פאא, אהלות – מקרא מועט והלכות מרובות.
 15 ומאי נפקא מניה? אי מסתפקא לך מילתא בננעים
 16 – ענין בקרא, ואי מסתפקא לך מילתא באהלות –
 17 ענין ב'הנתינה'. 'ה'ינו' – מיכתב בתוכו! לא נצרכא
 18 אלא לכרביי. דתיא: רבי אומר: 'נפש תחת נפש'
 19 מ'מוח, אהה אומר מ'מוח, או אינו אלא נפש מ'משה'
 20 נאמרה נתינה למשה ונאמרה נתינה למעלה, מה
 21 דתון מ'מוח – אף פאן מ'מוח. 'שכדוח' – מיכתב בתוכו!
 22 לא נצרכא אלא להולכת תרם. 'הקריבו' –
 23 זו קבלת תרם. ואפקה דתנאן בלשון חולכה, דכתיב:
 24 'והקריב בהון את הכל והקטיר המובחה' ואמר מר:
 25 זו הולכת אברים לבשש לא תפקה
 26 מ'כלל קבלה. 'מטרות' – מיכתב בתוכו! לא נצרכא
 27 אלא לשיעור מקוד, ולא כתיבא. דתיא: 'וה'תן את
 28 ב'שורו ב'מים' – ב'מי מקדו. 'את כל ב'שורו' – מים
 29 ש'כל גופו עולה פ'הו. וכמה הן? אמה על אמה
 30 ש'כל גופו עולה פ'הו. ושעורו דכתיבים: מי מקדו א'אפים
 31 לבתו

קאה 'מ'מאות' – מיכתב בתוכו! לא נצרכא אלא לבעד'שה מן ה'שרץ, ולא תפקה. דתיא:
 32 **בהם**, 'יכול כבוקן' – תלמוד לומר 'מהם', 'יכול במקצתן' – תלמוד לומר 'בהם', הא
 33 **ביצד?** עד ש'גיע במקצתו שהוא ככולו. שיעורו כתיבים בבעד'שה, ש'כן ח'מט תחלו
 34 **ב'בעד'שה**. רבי יוסי ב'רבי יהודה אומר: מ'גוב הת'אמר. 'ג'רות'. מיכתב בתוכו! לא נצרכא
 35 לבתו

מקד לאפקי שאובין: היי קרא משמע שאובין, אי לאו דסמכיה למעין, כדפירשיתו ונראה לפרש: מים מקד – היינו שמוקד, דאמרין: מעין מוקד באשורין (ש"ב ט"ה).
 אמה – שאדם חתוק אמה כבוע עם מלבושיו, וכן מוכח בשמעתין דוכותן בפרק 'פירות' (בבא בתרא ק"א). אינו מחוקק עם עובי הארץ כי אם אמה. והשואו חתוב דלא
 תקשה היכי טמא אמת באמתא. **ברום** – שלש אמות – ואף על גב שאדם מחוקק ארבע אמות קומה. כדמוכח בשמעתין דוכותן, דאורך הוון ארבע אמות – קומת האדם אינו אלא שלש
 אמות לבד הראש, ומצי לדרבין את ראשו מן העד. דהא נקט ארבע אמות – משום עובי עידי הארץ, ואף על גב דלמענין בפרק קמא דבבא בתרא (ב"ב) גבי היקו ארתיא שיעור אמה ארבע
 אמות – היינו שיכול להנדיה עצמו על ראשו אצבעותיו עד שיעוצי ארבע אמות. וכן מוכח בעובדא דבני הון בתרוגם של מגילת אסתר ששומר על פי המדרש, שעובד קומתן שלש אמות לבד
 הראש, וקדושיב ואויל על רום חומשיו אמת לפי הלית כל העשרה. ודאי תרוגם כבר קודם חתוליהו. וכן משמע בקרא: 'בששון ובהרה היו והודיעים ואבר חוש מאות אש ואת שרת בני
 דתן' – משמע ככלל בדיהו. וכן מצינן בפרק 'אדם שקב אש משלת אמות דרביעית (ממשותף) אור מגולת'. **כ"ו** – פירשה: יתא אמת חוש מאות אש. והקשה רבינו
 אליעזר ממין: דהבא מוקמינן כוליה קרא בדר ענינא, ואילו בפרק 'עד הודה' (גדה נו"א) אמר: כתיב 'בהם' – ככולו, וכתיב 'מהם' – במקצתן! אלא קשיא: כאן – בלד, כאן – ביבשו. אלמא
 בטר עניני מיידי קרא ושמת תרתי שעינין מינה. ולמורי נראה: הרי קראי כתיבי, 'כל הנוגע בהם במוחם' – מהם במוחם אשר יפול מהם לא חתוב ואל חטמאו בהם.

לכתו מאנטוה דלא כתיבא – דאילו בתו מאנטוה כתיבא: "ערוה ובהה" וגו' (ויקרא יח), משמע: בין שדבת מנזח בן מאשי אחר, וכתוב קרא אחריאי: "ערוה בת בנך או בת בתך" וגו' ומזמקין לה בימנות (ע"א) בבתי מאנטוה. מדלא אסר הכתוב בתה של אשה זו אלא בבת דבת שלעלה הימנו. ובדאי קרא דאנטוה בת בתו וכו' כתיב, בתו – לא כתיב. ואם תאמר: לך ודומה הוא! אין מזהירין מן הדין, ואין עונשין מדין כל ודומה. דמיני מנזוח ומצות עשה והלכות עבודה ופסולי קדשים – אתה למד בכל תומו, אבל לא אזהרות וענישין. ומקראי נפקא לך במסכת מכות (ד.ה), ומזהירין נפקא לך לכתו מאנטוה: אמר רבא אמר ל' ר' יצחק בר אבדימי: "אתא זימה וזמה לשריפה. כתיב: בנשואין" שארית הנה וזמה היא, "חייב" באנטוסין: יכי ערוהו ונהי, מה האמורו בנשואין – עשה הכתוב בתה ככתוב בתה וכו' וכתב בנה, אף באנטוסין – עשה הכתוב בתו ככתוב בתו וכו' וכתב בנה. אתאי זימה וזמה לשריפה, מאחר שלמדת אנטוה מנשואה, ובנשואה כתיב "זימה היא", כמה דכתיב באנטוסה דמי, וחזרו ולמד בה שריפה מ"אישי אשר יקח את אשה ואת אמה וזמה היא באש ושרפו אותו ואתה" (ויקרא כ). הנה אין חתי לא – דמי מפרשיש והוה גופי תורה, הנה דלא מפרשיש כולי האי לאו גופי תורה? בתמידי. תון – תון אלו ואלו.

לבתו מאנטוה דלא כתיבא. דאמר רבא, אמר ל' רבי יצחק בר אבדימי: אתאי "הנה" "הנה", אתאי "זימה" "זימה". ה"ן ה"ן גופי תורה". ה"ן אין, הנה לא? אלא, איקא: ה"ן וה"ן גופי תורה.

לבתו מאנטוה – הידי ד'ערוה' בת בנך מוקמין לה בריש "נשואי" על הגאוסה' (בבבא ע"א) דמשמע: הוא בת בנה דידה – גלי, באנטוסה. ואידך ד'ראשה ובהה לא תגלה' – בנשואין, רכתיב בה שאר. **דאמר רבא אמר ל' ר' יצחק בר אבדימי –** תרי הוו. פירשתי בפרק קמא דיבמות (א.א) ובפרק 'כל הבשר' (תולין ק.א).

הדרן עלך הכל חיובן

אין דורשין בנעושה בשלשה, ולא בנעושה בראשית בשנים, ולא בפורקנה ביהודי, אלא אם פן תהו רתויו וכו' פאילו לא בא לעולם: מה למעלה, מה למטה, מה לפנים, ומה לאחור. וכל שלא חס על כבוד קונו – רתויו לו שלא בא לעולם. גמרא אמרת ברישא "ולא בפורקנה ביהודי" ונתר אמרת: אלא אם פן תהו חכם ומבין מדעתו? הכי קאמר: אין דורשין בנעושה בשלשה, ולא בנעושה בראשית בשנים, ולא בפורקנה ביהודי, אלא אם פן תהו חכם ומבין מדעתו. אין דורשין בנעושה בשלשה, מאי מעמיקא? אולימא משום דכתיב: "איש איש אל כל שאר בשרו" "איש איש תרי, "איש בשרו" – חד, ואמר ר' חננא "לא תתקרבו לגלות ערוה", אלא מעתה, דכתיב: "איש איש כי יקלל אלוהיו", "איש איש אשר יתן מדרעו למולד", הכי נמי? אלא, הנהו מיבעי ליה לרבות את הגוים, שמתהוין על ברפת השם ועל עבודת זרה בישראלי, האי נמי מיבעי ליה לרבות את הגוים, שמתהוין על העריות בישראלי! אלא: מודכתיב "ושמרתם את משמרתיה", "ושמרתם" – תרי, "משמרתיה" – חד, ואמר ר' חננא "לכלתי עשות מוקות התועבות". אלא הקדש, הכי נמי? אלא אמר רב אשי: מאי אין דורשין בנעושה בשלשה – אין דורשין בנסתרי עריות (בשלשה). מאי מעמיקא – סגרא הוא: בי תרי פי וכתבי קמי רבייהו, חד שקיל ומרי בהדי רביה, ואצילי אודניה לנמרא. הלתא, חד שקיל ומרי בהדי רביה, והנהך תרי – שקילי ומרו בהדי הדרדי, וכל ידעו מאי קאמר רבייהו, ואתו למישרי אפסורא בעריות. אי הכי כל התורה נמיו? עריות שאני, קאמר מר: גול עריות נפש מיתדהו, ומתאהה להם. אי הכי גול נמיו עריות, בין בפניו בין שלא בפניו נפש יצריה. גול בפניו נפש יצריה, שלא בפניו – לא נפש יצריה. "ולא בנעושה בראשית בשנים". מאן הני מילי? דתנו ברנן: "כי שאל נא ל'מים ראשונים" – יהודי שואל, ואין שנים שואלין. יבול ישאל אדם קודם שבגרא העולם – תלמוד לומר: "למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ". יבול לא ישאל אדם משעת ימי בראשית – תלמוד לומר: "ל'מים ראשונים אשר היו לפניך". יבול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה, מה לפנים ומה לאחור – תלמוד לומר: "ולמקצה השמים ועד קצה השמים" מ"למקצה השמים ועד קצה השמים" אתה שואל, ואין אתה שואל מה למעלה מה למטה, מה לפנים מה לאחור.

אין דורשין בשלשה – שנים וזוא. כשנים – אחד וזוא. ביהודי – אין שם אלא הוא לבדו. ובגמ' מפרש לה. אביהו דברים – דמי דופי שורא. מה למעלה – מרקיע שעל ראשי הדיעות. ומה למטה – מוק. ומה לפנים – דחי למחיצת הרקיע למרות. ומה לאחור – למערב. תוספות – אינו יכול לדחות מה מפרשיש תורה. הנהו חזון למחיצת הרקיע ומה לאחור למערב. מדפריך בגמרא: בשלמא מה למעלה ומה למטה ומה לאחור – ליהי, אלא לפנים – מה דרדה ורדה אלא: מה לפנים – קודם לעולם הוא. ועוד בחוספתא: מה לפנים מה לאחור – מה היה ומה עתיד לדחות. עד כאן תוספת. כל שלא חס על כבוד קונו – בגמרא מפרש לה. רתויו חלו – טוב ופחד היה לו אם לא בא לעולם. ואומר אני שדוא לשון רמנות. כלומר מרחם הוא אם לא בא לעולם. ודומהו כדכתיב: "אל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים" (ויקרא יג) ראיין הוה לישוק. אלא שריהה הכתוב לאתר. גמרא אמרת ולא במרכבה ביהודי – וכוון דידהו הוא ואינו שומע מפי הרב – על כרחין מדעתו הוא מבין, וקאסרת ליה, הדר אמרת: אלא אם פן היה חכם ומבין מדעתו. לשלשה – לבר מן הדורש. לא בנעושה בראשית לפנים – וכל שכן לשלשה. ולא במרכבת ביהודי – לתלמוד יחיד. אלא אם פן היה חכם ומבין מדעתו – שלא יצטרך לחזוה לרב במסכתו ולא לדלא אורח ארעא לפרשאי בהדיא. ואמר ר' חננא לא תקרבו לגלות ערוה – לא תקרבו שלשכם או אציל הוה גלגלת טעמך מפרש עריות. כסתי כתיב: שאנין מפרשות, כגון בתו מאנטוה, ואם חמי ואם חמורא דנפקי במסכתו סתורדין (ע"א) מדרשא. שקיל ופלי – נשאת אותו ובלכתה עם רבו. צעלי אודיע – מטה אנו ושמעו וברייחן וכן שומעין את דברי הרב, אבל כשון שלשה שקילי ותר ותר חיו זה עם זה, ולא שמש מאי דאמר רבן, ואתו למישרי אפסורא בעריות על ידי שלא שמשו מפי הרב שדורש בו אסור. דאמר מר גול ועריות בו – במתנין בתייראי דמסכת מכות (ג.ה), בפניו – כשדוא רואה לפניו שיכול לגולל. מאן חמי מילי – דאין שנים שואלין בנעושה בראשית. יבול ישאל אדם – מה היה קודם שבגרא העולם. יבול לא ירוש ולא ישאל בשלשה ימי בראשית – דהא לפני בריהו הוא דידך שרואו. והוא בערב שבת בגרא. תלמוד לומר: ל'מים ראשונים – מיום ראשון.

הדרן עלך הכל חיובן

1 והשתא דנפקא לן מן ולמקנה השמים - דאסור לשאלו מה שיש לחץ מחצות. ממלא
2 נפקא לן דאסור לשאלו בקדם שנברא. דהיא היא, מה שהיה קודם לברייתו - הוא
3 עבשי חזן למצותיה. לדרך, למן היום אשר ברא אדם למה לא למעטי מיניה קדם
4 שבברא העולם: על הארץ ולמקנה השמים - על הארץ היה. ומגעו לשמים. ואסור וקדם
5 צירתי - שהי' פעמים ירתינו, תחלה גבוה
6 ולמקנה שפלי. מסוף העולם ועד סופו - כשהיה
7 שובב חזן לשאלו למורה ורנלו למעבד. וזה
8 וכו' - ולקמן מפרש להו. מרת יום וסרת לילה
9 - עשרים וארבע שנות בין שניהם. ישת חשך
10 כביבותי - למדת שיש החשך מקף את השמים.
11 כפלימות - לשון חילולת קו תהו ואבני בתו -
12 למדת שהתהו קו, והבתו אבנים. הכמה - יודע
13 מה שלמד. תבונה - שהוא מבין דבר חדש
14 מלמפלג הכתוב. יתק - ישוב. כה - הוא כה
15 הורוע. גבוה - גבורת הלב. נקדה - נופה,
16 כדארמיתן לקמן שנוע בו ועמד. פקעות -
17 "למחשבות כליו. שאמר הבונה כשבנים
18 מעלותיו - אלמא: עליה מיקר. שרפה -
19 נרנלו, וכסא - לישב. על כרוך הכסא עשו
20 תחלה, ולפי גובה הכסא הוא מתקן השרפה.
21 אה ידו יביח ארין וכו' - מסיתת ארין לית'
22 דכתבי: "עמודו יודר" כשבראן ועשאן פקעות.
23 כמו שאמרנו למעלה. ורש"י - עירבן.
24 הלקדים

17 "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ" תהו ובהו - דכתבי: "והארץ תהיה תהו
18 ובהו", אור וחשך, חשך דכתבי: "וחשך על פני תהום", אור - דכתבי: "ויאמר אלהים יהי
19 אור", רוח ומים - דכתבי: "ורוח אלהים כרוחפת על פני המים". מרת יום ומדת לילה
20 - דכתבי: "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד". תנא: תהו - קו ירוק שפקין אים פל העולם
21 כפול. שמשנו ברא חשך. שגאמר: "ישת חשך סתרו כביבותי", כהו - אלו אבנים המפולמות
22 המושקעות בתהום, שמהן יוצאין מים, שגאמר: "ונטה עליה קו תהו ואבני בהו". ואור ביום
23 ראשון אביר? והכתבי: "וימת אותם אלהים בקרע השמים" וכתבי: "ויהי ערב ויהי בקר יום
24 ובעו"ל דרדכי אלקו. דאמר אלקו: אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון - אדם צופה
25 בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנקחבל הקדוש ברוך הוא ברוך המפולג וברוך הפלגה וראה
26 שפעויהם מקולקלים - עמד הגוון מהו, שגאמר: "ויפגעו כרשעים אדם". ולמי גוון - לצדיקים
27 לעתיד לבא שגאמר: "וירא אלהים את האור כי טוב", ואין טוב אלא צדיק, שגאמר: "אמרו
28 צדיקי כי טוב". כיון שראה אור שגונו לצדיקים שמהו, שגאמר: "אור צדיקים שמיה". תנא: אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום
29 ראשון אדם צופה ומבטו בו מסוף העולם ועד סופו, דבר רבי יעקב. והכתבי שגאמר: "הוה אור ראשון ולא
30 נתלו עם יום רביעי. אמר רב ויצרא בר טוביא אמר רב: בפעולה דברים נברא העולם: בהכמה, ובתבונה, ובדעת, ובכח, ובגבורה,
31 ובגבורה, בצדק, ובמשפט, בהסוד, ובדמיון. בהכמה ובתבונה - דכתבי: "ה' בהכמה יסד ארץ פגון שמים בתבונה". בדעת -
32 דכתבי: "בדעתו תחומות נבקעו". בכח הגבורה - דכתבי: "מכין הרים כבהו נאור בגבורה". בגערה - דכתבי: "עמודי שמים ורופפו
33 ויחמיהו מנגערתו". בצדק ומשפט - דכתבי: "צדק ומשפט מבין פסאד". בהסוד ודמיון - דכתבי: "זכר רמיהו ה' והקדוהו כי מעולם
34 המה". ואמר רב יהודה אמר רב: בישעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם היה מרחיב וחולף בלשתי פקעות של שתי, עד
35 ששער בו הקדוש ברוך הוא והעמודו, שגאמר: "עמודי שמים ורופפו ויחמיהו מנגערתו". ותינו דאמר ריש לקיש, מאי דכתבי: "אני
36 אל שר"י" אני שגאמרתי לעולם די. אמר ריש לקיש: בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את הים היה מרחיב וחולף, עד ששער
37 בו הקדוש ברוך הוא ויבשו שגאמר: "ונוע גיב ויבשוה וכל הגדרות החריב". תנו רבנן: בית שפאי אומרים: שמים נבראו תחלה
38 ואחר כך נברא הארץ, שגאמר: "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ". ובית הלל אומרים: ארץ נבראת תחלה ואחר
39 כך שמים, שגאמר: "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים". אמר להם בית הלל לבית שפאי: לדבריהם, אדם בונה עליה ואחר כך
40 בונה בית? שגאמר: "הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ וסדה". אמרו להם בית שפאי לבית הלל: לדבריהם אדם עושה
41 שרפה ואחר כך עושה פסאד? שגאמר: "בה אמר ה' השמים כסא והארץ הרום ונלו". והקמים אומרים: זה וזה פאחת נבראו,
42 שגאמר: "אף ידו יקדה ארץ וימינו סתפה שמים קורא אני אלהים עמודו יתדו". ואידך - מאי "תהו" - דלא משתלפי מהתדו. קשו
43 קראו אהרדי! אמר ריש לקיש: כשנבראו - ברא שמים ואחר כך ברא הארץ, וכשנבנה - נטה הארץ ואחר כך נטה שמים. מאי
44 שמים? אמר רבי יוסי בר חנינא: ששם מים. כמתנותא תנא: אש ומים. מלפני שהביאן הקדוש ברוך הוא ומרפן זה בזה, וישעה
45 מהן דקוע. שאל רבי ישמעאל אמר רבי עקיבא פשהו מלהבין בדרך, אמר ליה: אמת ששמשות את נהום אש גם כן עשירי וישמים
46 שנה שמים דורש כל אתי שפתורה. כל אתי השמים ואת הארץ" מה היה דורש בהוין אמר ליה: אילו נאמר שמים וארץ יתינו
47 אמר: שמים דורש שמו של הקדוש ברוך הוא. עכשיו שגאמר: "את השמים ואת הארץ". שמים - שמים ממש, ארץ - ארץ ממש,
48 את

1 **מסוכה** העולם ועד סופו - מהלך חמש מאות שנה (לקמן ג'א) שנאמר שדי, שאמר די.
2 שלא להרחיבו יותר. שנאמר: אני לא שדי פדה ורבה - אני שאמרתי לדי שלם.
3 ותימה: מנא לך הא שיש חמש מאות שנה ולא יותר ולא פחותו ויש לומר: דנפקא לן מן שדי.
4 כשרי שיש שלש אותיות ש"י וד"ת ד"ה, ק"ר ל"ה ל"ד נעלמן מן שדי - ויעלה חמש מאות
5 כך שמשתי מ"ה מ"ה מ"ה כרבי עזריאל. ויריך עיון:
6 למאן דאמר פרק מי שיהיה נזמן (מסכת ג'א).
7 כל העולם כולו תחת כוכב אחד עמוד, היכי קיימי
8 כל זה תבונתם ויראין ברקיעו ויש מפרשים:
9 יש אוקיינוס הן עומדין, כדארמיתן בפרקי דר
10 אלימור: כל הישעורם אל הנאמר רק על שאר
11 ימים, אבל יש אוקיינוס - כל עמוד יודע מדתו. אך
12 בנדרש אחר מצונו שלשל ימים, שאמר - יהי
13 ימים, אוקיינוס, וכן שדי רבינו בנימין ביער
14 שלה: זה הים שלש שלש עלמנו מנא ששמיש ביער
15 ועוד סימונו. ויריך למימר שאותו מדרש פליג:
16 אהיהא יסודותיו. ומיהו, על הלמדי דהייא דהים
17 במחלת של גלגל, אבל שאר כוכבים - כדארמיתן
18 הם. ולי דיש ריש לישב כל אותן מדרשים.
19 שהם תלויין כביפת דרקייע ותהו גולד ורבה מן
20 הארץ אים היה נעלה עליה וכו' כול לפי גבול ארצה
21 בא וראה: אולי מוח על הארץ כיון שפיה מזה
22 באמצע, שרופס כפלי כפלים אם היה נמוח כן
23 הארץ. אך היה קשה מדרכיה גבי סיסרא
24 (שופטים ה'): "מן שמים נלחמו הכוכבים
25 מנסולתם" ומכאן מנה בנימוק רש"י. וכן אחא
26 בנדרש. שאריו הכוכב מהלך חמש מאות שנה
27 כיון ששמים ועד הארץ, שהיה אחד אחד תחוב
28 ברקיע והשני היה בארץ והיכי היה יצא באיור
29 העולם כיון דכולו תחת כוכב אחד הוא עמוד
30 ויריך לומר שהם חולקין יחד, אם לא נחוק כן
31 מלות הגלגל לשאר מלות.
32 **איר** ואדי ידו שיעורא הוא - ופליג אמאן
33 דרייש בתמיד (לכא) דמורה ומעבר
34 רחוק שפי, יאי לא תיטא ליה - וכלי הכי היה
35 קם. כיון דכתבי: "מקעה השמים ועד קעה
36 השמים" ויש לומר: שסבור שהיה בין ערן עד
37 שנתמעט. **ישת** חשך סתרו - מדכתבי:
38 "סביבותיו סוכתו קדיש".
39 ואת

ואת הארץ להקדים שמים לארץ - דאי לאו זאת, הייתי אומר שעדים נבראו יחד
 והתבונן בתבנה זו אחר זה שאי אפשר לכתוב שני שמות באחד בדפוס רש"י. הא
 דאמר בית הלל ללעז לארץ נבראת חזלה דכתיב 'ובים עשות ה' וגו' ולא כתיב 'זאת?
 תהם ורש"י שיהי' קרא בספריה לטמון קרא לעשות. ומיהו בנימוקי חומש פירש רש"י:
 'את שמות' לרבות תולדותיה. ומרש אחר

הוא, ומלין אהא רהבא.

בנגם שחרית - פירש רש"י בנגם בתיקו
 וממלא האור יוצא ונראה יוצא
 ערבת ומכסה האדמה ומשקיף העולם. היה קשה
 למור: אם בן הזאך נראה טובים בשמים מנה
 בלילה כל שום קבועים בשני, בדמיוסו ומיהו,
 שמא נראה מוחזק כמו על ידי העינים, אך רוב
 פעמים שהעינים מחשיבים אותו הנכסס אהו.
 ונראה למורי לפרש איפכא: בנגם שחרית בעולם
 וממנה אורה יוצא, והנחת ערבת מן העולם
 ומתמלק אוריה ולכן הוכבים נראית.
כל העוסק בתורה - מבני אדם כולם שרבים מן העולם
 דבענין רקיעים שהחליל לפרש.
אוצרות - שלו - יש ממנו שמוכן לפרועות
 ויש לשלם, כדאמרין בתנעין (ג.ב.) כגא חלנא
 לטורי כהנשה מטרי לארטא. וכן כתיב: 'כי
 כאשר ירד העשן השלול כו"י כי ארצה את
 הארץ וגו' (ישעיה ג.ו). **רוח** שחרית
 לארץ - הקשה הרב ר' אלחנן, הא כתיב (בישעה)
 הנה: 'כי באשר ירד העשן השלול מן השמיים'
 ותירך. וכן כתיב שני עובדים יורד - מן כבוד מן
 השמים. ועוד יש לומר: דלא הוריד רק המונסים
 לפרועות, אבל המונסים את הארץ - שנארו
 למעלה.

לא יער מנוגדך רע - אין זו מקרא אלא יער
 יונקך, והבי ריש ליה (במסדר שבת
 ק.ט.ב ובמסדרין ק.א.טא שפיר עין שם).

משמש פלום, אלא נכנס שחרית ויוצא ערבת, ומחדש בכל יום מעשה בראשית, שנאמר "הנהגתו
 כדוק שמים ומיתתם פאקל לשבת". רקיע - שבו המה ולבנה כוכבים ומזלות קבועין, שנאמר:
 "וימת אותם אמרים פרקיע השמים". שבו חמים עומדות ומהגות מן לצדיקים - שנאמר:
 "ויצו שחקים מלמיה ולחתי שמים פתח ומקמר עליהם מן לאבול וגו'". ובל - שבו רובות אבות
 המקדש, ומבנה מבני, ומיבאל מעלי הגדול עומי ומקריב עליו קרבן, שנאמר: "בנה וכלית בית
 ובל לך מבון לכתבך עולמיתם". ומגן ארקרי שמים - דכתיב: "הבט משמים וראה מגובל קרדך

ותפארתך". מעון - שבו פיותה של מלאכי השרת, שאומרות שירה בלילה וחשוח ביום, מפני כבודן של ישראל, שנאמר: "יומים יצוה
 ה' חסדו ובלילה שירה עמו". אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בלילה - הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר:
 "יומים יצוה ה' חסדו" ומה פנים "יומים יצוה ה' חסדו" - משום "ובלילה שירה עמו". ואיפא דאמרי, אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה
 בעולם הזה, שהוא דומה ללילה - הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד לעולם הבא, שהוא דומה ליום, שנאמר: "יומים יצוה ה'
 חסדו ובלילה שירה עמו". אמר רבי לוי: כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה - מאכילין אותו חמלי רחמים, שנאמר: "הקוספים
 מלות עלי שיה ושרש יתחם הקים". ומגן ארקרי השמים - שנאמר: "השקפה ממעון קדשך מן השמים". מבון - שבו אוצרות שלג
 ואוצרות ברד, וגלית קללים רעים, וגלית אגלים, וחרדה עלי, ומערה, ומערה של קיטור, ודלתותיהן אש, שנאמר: "פתחה ה'
 לך את אוצרו הטוב". הני ברקיעא איתנהו? הני ברקיעא איתנהו? דכתיב: "חללו את ה' מן הארץ, מנינים כן החמות את וברד שלג
 וימטור רוח סערה עושה דברו". אמר רב יהודה אמר רב: דוד ביקש עליהם רחמים, והורידן לארץ. אמר לפננו: רבוננו של עולם לא
 אל הפך רשע אהא לא יורד (במגורן) רע, צדיק אהא ה' - לא יגור במגורך רע. ומגן ארקרי שמים - דכתיב: "ואתה תשמע
 השמים מבון שחקך" ערבות - שבו צדק, משפט וצדקה, גני חיים וגני שלום וגני ברכה, ונשמתן של צדיקים, ורוחות ונשמות שעתיד
 להיבראות, וכל שעתיד הקדוש ברוך הוא לתמות בו מתים. צדק ומשפט - דכתיב: "צדק ומשפט מבון פסאד", צדק - דכתיב: "ליבש
 צדקה בשרון", גני חיים - דכתיב: "כי עמד מקור חיים", וגני שלום - דכתיב: "ויקרא לו ה' שלום", וגני ברכה - דכתיב: "ישא ברכה
 מאת ה'", נשמתן של צדיקים - דכתיב: "והיתה נפש ארוני צדקה בצדו חמים את ה' אלודך", ורוחות ונשמות שעתיד להיבראות
 - דכתיב: "כי ירח מלפני נשמותי ונשם ארתי", וכל שעתיד הקדוש ברוך הוא לתמות בו מתים - דכתיב: "נשם נבואת הנה
 אלהים תגלה ונלא אהא כוננתה". שם אופנים ומתות הקדש, ומלאכי השרת, וכסא הכבוד, מקל אל ח' מ' ג' נשמות שובן
 עליהם בערבות, שנאמר: "סולו לרובכ בערבות ביה שמו", ומגן ארקרי שמים - אתאי "דיכבה" "דיכבה", כתיב הקא: "סולו לרובכ
 בערבות" וכתבי התם: "רובכ שמים בעורך". וחשך ועגן וערפל מקיפין אותו, שנאמר: "ישת חשך סתרו סביבותיו סתרוה חשכת מים עבי
 שחקים". ומי איתא חשוכא קמי שמיא? והכתיב: "הוא לא עמיקתא ומסתרתיא דע מה בחשוכא והנורא עמיה שרי" לא קשיא: הא

להקדים שמים לארץ - דאי לא כתיב 'את', הוה אמאי כחאת נבראו, אלא שאי אפשר
 לקרות שני שמות באחת, לחכי כתב 'את' להקדים. לפי שאין רובו לחשבם והשבים -
 הבא נמי דקרא לשמים חזלה. היה לה ארץ את רובו לחשבים. ועוד: שכל מעשה ארץ
 מתונים, ושמים שמים במהרות. וזו השכיפה עמה, שנברא באחת - כשנברא ארץ
 מעשה תהלה. ויצו הרים ונברא רוח - מה ענין

זה אצל זה אלא למדוך שהרעים עומין על
 הרוח. רוח פתיה עושה דברו - דבר רוחו סערה
 שעמחו. ופתחה - כל היצירה והיוצת עולם -
 הסובלות אתו. בנגם שחרית - לחן תיקו, האור
 נראה יוצא ערבת - מתוק, ומתפשט למען מן
 האור. וירי העולם חשוך. חזו חדרשו למעשה
 בראשית בכל יום. קרבן - ידעה, "שטיילא בלעז".
 אלמא: יש שמם שאן עומדין על הארץ חמשי
 ידעה פרושה. מעון - לשון מדור, מקום
 שאלבאים ירדו בו והשוח - נספך כבודן של
 ישראל שמקליטין ביום. יופם יצוה ח' תבדו -
 יצוה לאלבאים כשעוהו כדו לשעוהו חסד
 לעצבים חסד, והם התחננו. ובלילה שירה עמי
 ברקיע עש שיר שלי שקליחו ביום. ומגן -
 דמען ארקרי שמים. מבון - לשון אצור של
 פרועות. כגא דכא אחר: 'מבנו ללצים שפטים'
 (משלי טו). שבו אוצרות שלג כו' - כל אלה
 למעשה. וליית אגלים - שיקן (עגול) של מים
 (תולין מ.א.א.) ולשון אגלי טל (איוב לח) ולשון
 גאן הסודר (שיר השירים) ו' ומתחלף ל' בן'ן.
 דם שם העמודים להלקט פרות. 'פתחה ה'
 את אוצרו הטוב - למדת שיש לו אוצר
 למרעות. לא יגור רע - לא יגור אצלך. והחות
 ונשמות - חדא היא. ויש משפח - רוח - היא
 ותנשמה השעויה ברמות תהוה שמים. נשימה
 *אליניא בלעז. מבון כסא - והכסא בערבות
 הוא כדמיוסו לקמן. וילבש צדק - למדת שעמו
 צדקה ויורה. ויקרא לו - קראת אהא ה'
 לפני - אלמא: לפניו הם. נשם נבנות תהוה
 אלהים וגו' - האי קרא במות תהוה חכים, שיחה
 נשמותן. שנאמר: 'נפשי אהא ברבדך רע'
 השירים ה). והנה עליון טל חתיחה. שנאמר:
 'נשם נבנות תהוה אלהים', האי קרא משמע
 במות תורה. בממור 'יקום אלהים יפגור אויביו.'
 בבתי

1 להקדים שמים לארץ - דאי לא כתיב 'את', הוה אמאי כחאת נבראו, אלא שאי אפשר
 2 לקרות שני שמות באחת, לחכי כתב 'את' להקדים. לפי שאין רובו לחשבם והשבים -
 3 הבא נמי דקרא לשמים חזלה. היה לה ארץ את רובו לחשבים. ועוד: שכל מעשה ארץ
 4 מתונים, ושמים שמים במהרות. וזו השכיפה עמה, שנברא באחת - כשנברא ארץ
 5 מעשה תהלה. ויצו הרים ונברא רוח - מה ענין
 6 זה אצל זה אלא למדוך שהרעים עומין על
 7 הרוח. רוח פתיה עושה דברו - דבר רוחו סערה
 8 שעמחו. ופתחה - כל היצירה והיוצת עולם -
 9 הסובלות אתו. בנגם שחרית - לחן תיקו, האור
 10 נראה יוצא ערבת - מתוק, ומתפשט למען מן
 11 האור. וירי העולם חשוך. חזו חדרשו למעשה
 12 בראשית בכל יום. קרבן - ידעה, "שטיילא בלעז".
 13 אלמא: יש שמם שאן עומדין על הארץ חמשי
 14 ידעה פרושה. מעון - לשון מדור, מקום
 15 שאלבאים ירדו בו והשוח - נספך כבודן של
 16 ישראל שמקליטין ביום. יופם יצוה ח' תבדו -
 17 יצוה לאלבאים כשעוהו כדו לשעוהו חסד
 18 לעצבים חסד, והם התחננו. ובלילה שירה עמי
 19 ברקיע עש שיר שלי שקליחו ביום. ומגן -
 20 דמען ארקרי שמים. מבון - לשון אצור של
 21 פרועות. כגא דכא אחר: 'מבנו ללצים שפטים'
 22 (משלי טו). שבו אוצרות שלג כו' - כל אלה
 23 למעשה. וליית אגלים - שיקן (עגול) של מים
 24 (תולין מ.א.א.) ולשון אגלי טל (איוב לח) ולשון
 25 גאן הסודר (שיר השירים) ו' ומתחלף ל' בן'ן.
 26 דם שם העמודים להלקט פרות. 'פתחה ה'
 27 את אוצרו הטוב - למדת שיש לו אוצר
 28 למרעות. לא יגור רע - לא יגור אצלך. והחות
 29 ונשמות - חדא היא. ויש משפח - רוח - היא
 30 ותנשמה השעויה ברמות תהוה שמים. נשימה
 31 *אליניא בלעז. מבון כסא - והכסא בערבות
 32 הוא כדמיוסו לקמן. וילבש צדק - למדת שעמו
 33 צדקה ויורה. ויקרא לו - קראת אהא ה'
 34 לפני - אלמא: לפניו הם. נשם נבנות תהוה
 35 אלהים וגו' - האי קרא במות תהוה חכים, שיחה
 36 נשמותן. שנאמר: 'נפשי אהא ברבדך רע'
 37 השירים ה). והנה עליון טל חתיחה. שנאמר:
 38 'נשם נבנות תהוה אלהים', האי קרא משמע
 39 במות תורה. בממור 'יקום אלהים יפגור אויביו.'
 40 בבתי

1 כתי נאי - והוא ענינה שרא. כמפלא סמך - כמבולבד ומופרש מנוך. שלא רצה
2 הקדוש ברוך הו' לזנות לך. לאותו רשע - נבוכדנצר. עליו - לשון נקיה היא. כלומר:
3 על עצמו, על עליו. רמז החיות - עובד פסולותיו. קרסולי - אסתוריא. שקרין וקביליא
4 בלעז. שוק - הוא עצם הנמכר עם הרגל. רכובי - הוא עצם החך הסמוך לשוק. יך
5 הוא עצם הקולית החקוקה במנותני. ראשי פרקים

6 ראשי פרשיות שבה. שלבו דוא - ואינו מקל
7 את ראשו. איבא דאמי והוא שלבו דואג בקרבו
8 - תרתי בניען. תורי - בניען מועשה
9 המרכבה וספי יצירה ומועשה בראשית. והוא
10 ברייתא. ויען הובא הרישע ונבן לחש - לקמן
11 מפרש עלה. לא קשאי - לא זקנתי. ובענין לבו
12 דואג. מנשה המרכבה ומועשה בראשית -
13 ברייתות הן. כבשונו של קולס - סתור של עולם.
14 כמו: גירטא כבשוא (תולין צגג). חרדי כבשי
15 דרחמנא למח לך (ברכות יא). ממני יצאו
16 אדם - כבר שנית ע"ה ויאמר אלו כי אדם עמוד
17 על רגליך. הן הן מנשה המרכבה - אם עד כאן
18 שנית - הדבא שניתם. ששני מקראות הללו
19 שחן וזארא כתיב החשמל? וכו' "מכרואה קשת"
20 וכו' הם שהקפידו עליהם הבנים מלדרושם.
21 שחן מדברין בערות שכנתה ומזאתה. מיתבי -
22 גרסין. ולא גרסין וכו' ומי עושה המרכבה על
23 הבא. ע"ה "ואימא - ענין החשמל", ולא הוא
24 בכלל. ע"ה החשמל - עד התיבה הוה, והוא בכלל
25 לדרש. ע"ה וזארא עניני גרסין - כלומר, וכו'
26 קאמר: עד התיב מנשה מרכבה שנתנו לדרוש
27 עד זארא או עד החשמל, ומשע עד וזאמר -
28 הן הן מנשה מרכבה שהקפידו עליהן הבנים.
29 גנו ספי יחזקאל - שיש בסופו דברים בקרבנות
30 שותרין ודבר תורה. רבי שמן - לדרוש. וכו'
31 מנין בחשמל - לדרוש חיות

בבתי גנאי, הא - בבתי כרמי. ואמר רב אחא בר
יעקב: עוד קרע אהר יש למעלה מראשי החיות,
הכתוב: "ודמות על ראשי החיה קרע פניו הקרע
הנרא'". עד כאן יש לך רשות לדרב, מכאן ואילך -
אין לך רשות לדרב, שכן כתוב בקספר בן סירא:
במפלא ממוך אל תדרוש ובמכוסה ממוך אל תחקור,
כמה שהורשית התבונן, אין לך עסק בנסתרות. תנאי,
אמר רבן יוחנן בן זבאי: מה תשובה השכיבה בת קול
לאותו רשע, בעשה שאמר: "אעלה על בתי עב
אמרה לעליו". - יצתה בת קול ואמרה לו: רשע בן
רשע, בן בנו של גמורד הרשע, שהמריד כל העולם
בולו עליו מלכותו! כמה שנתויו של אדם - שבעים
שנה, שאמרו: "מי שנתונו בהם שבעים שנה ואם
בנברות שאמרו שנה". והלא מן הארץ עד לרקיע
מהלך המש מאות שנה, ועוביו של קרע מהלך המש
מאות שנה, וכן בין כל קרע וקרע. למעלה מהן חיות
הקדוש; רגלי החיות כנגד כולם. קרסולי החיות כנגד
כולם, שאין החיות כנגד כולם, רכובי החיות כנגד כולם,
ירכי החיות כנגד כולם, גופי החיות כנגד כולם, צוארי
החיות כנגד כולם, ראשי החיות כנגד כולם, קרני
החיות כנגד כולם, פיהן של פסא כנגד כולם, רגלי כסא
הקבור כנגד כולם, כסא הקבור כנגד כולם, מלך אל
הי יקום רם ונשא שוכן עליהם. ואתה אמרת: "אעלה
על בתי עב אמרה לעליו" - "אך אל שאול תורד אל דבתי בור". ולא כפרכה ביהודי.

1 בן בנו של גמורד הרשע - לאו דוקא. שהרי כוש ילד את נמרו, ולא מציעו אותו רשע
2 מזרע כרש. אלא על שם מעשיהו, שמלך על הוא בשנער. שבעים שנה - לאו משום
3 שלא היה קשוי עושה, שהרי צא וחשוב מנינות מדרב שמורד למפלותו ובי שלוחת ששלה
4 בלאון לחקוקה. מציעו שהיה סופר בביתו ומשע וכה למלכותו. דרכבתי בגאודת "הלק"
5 (סנהדרין קכא) אלא אורחא מילתא אש שביב.
6 ורגלי החיות כנגד כולם - שי מניחן
7 בקדושתא שישד הקליה. חיות אשר
8 הנה מרובעת לכסא כף הוא חמש שש. שבעים שנה - לאו משום
9 עשרה. ומחוקים דריו. ואמריים כי בן עלה לפי
10 חשבון שבכאן למנין שבעה קרעיים ושמונה
11 אוריים. הוא חמש עשרה פנימים וחמש מאות
12 והיו מנין ישרה: שיר - חמש מאות ו-יה
13 לשימנא שכן עלה חמש עשרה פנימים כף ומיה.
14 בתים מחוקה, שישד בדריז על פי חיורשילמי
15 דרורואה: אמר ר' לוי מארין ועד דרעיק מהלך
16 חמש מאות שנה. אמר ר' רביהו ר' הלבו שר
17 ואבא סמוכה. גדול מהו רגל אחד כמנין ישרה
18 ראה גבה גבוה מעליו בו. משמע כמנין שיש
19 חמש מאות וששה עשר. וכן היה דרכו שכבדה
20 מקומות והיה מניח שישת החלמוד שלו בו
21 לאחוז שישת החלמוד יורשלמי, שהוה היה גבא
22 והוה היה ר' אלעזר רבבי שמעון דקדי עליה
23 "מכל אבאק רובלי". תנא. קרא. קרובין. ופיסן
24 (ויקרא דבא פרק לו). ובמיו מקדשים על פי
25 הריאה, שמשלם לו סוד קרן וקובץ מיום ראשון.
26 אין מסרין ורבי תורה לגו - היה קשה לרבי
27 רבני אלחנן: תפוק ליה ידו העסק בחיוב חייב
28 מיתה. כדאמר בפרק ד' מיתות (סנהדרין נטא)
29 גוי העסק בתורה - חייב מיתה. והלמוד עובר
30 אלפני עור לא תתן ממשול; וכי תתנו שבע
31 מות ידוה. דאני חייב מיתה. כדאמר תלמוד
32 דתם - הוא מנעו איבא לומרם להם. ונפקא לן
33 מהאי קרא: "אשר יעשה אותם האדם וכו' בהם"
34 (ויקרא יח) כותן וכו' לא נאמר. אלא שם שאפילו
35 גוי העסק בתורה וכו' לוי חשב. הדבא מירי
36 אפילו היבא דאיבא גוי אחר שרצה ללמוד.
37 דליבא לפני עור' כדאמרין בעבודה זרה (וה)
38 הדמושי כוס יין לנוי - עור אלפני עור, והני
39 מלי - דקאי אתרי עברא ונדרא. שבלאו תתנו
40 אי אפשר להביא אליו. אבל אי לאו הכי - איני
41 עור אלפני עור, הבא נמי, אפילו במקום שעו
42 אחר ורצה ללמוד. דליבא לפני עור - מכל
43 מקום אסור משום 'נגדי בדריז לעקב' וכו'
44 (תהלים קנז).

והחיות

1 לחיו: אנגורין לי מעשה בראשיתו בתי דאנגורין אמרו ליה: ליגמרון מר במעשה מרפכה! אמר להו: תנינן בהו: "דבש חלב תחת
2 לשונך" - דברים המוקדש מרדש וחלב יהוה תחת לשונך. רבי אבהו אמר מרבה: "כבשים ללבונש" - דברים שהן כבשונו של עולם
3 יהיו תחת לברשך. אמרו ליה: תנינן בהו עד "ויאמר אלו בן אדם". אמר להו: הן הן מעשה הפרקבה. מיתבי: עד התיב מעשה
4 הפרקבה? רבי אומר: עד "וארא" בתרא, רבי יצחק אומר, עד "החשמל". עד "וארא" - מגמרין, מכאן ואילך - מסרין ראשי פרקים.
5 איבא דאמרי: עד "וארא" - מסרין ראשי פרקים. מכאן ואילך, אם הוא חכם מכין ממתנה - אין, אי לא - לא. וגי דרשין? בחשמל?
6 והא תהוא ונקא דרש בחשמל ונקא נורא ואכלתיה! שאני נקא דלאו חכם מיה. אמר ר' יהודה: גרם, וכור אותו תאש לבולב,
7 והננה בן חוקה שמו, אלמלא הוא נגנו ספר יחזקאל, שהיו דבריו שותרין דברי תורה. מה עשהו העלו לו שלוש מאות גרבי שמן,
8 וישב בעליה דרשו. תנו רבנן: מעשה בתניוק אחד שהיה קורא בבית רבו בספר יחזקאל, והיה מכין בחשמל, ויצאה אש מחשמל
9 ושרפתו. ובקישו לגנו ספר יחזקאל. אמר להם תנינה בן חוקה: אם יה חכם - תכל הכמים הו? מאי חשמל? אמר רב יהודה:
10 חיות

1 והחיות רצאו ושוב - פירש רבינו בנבאל: לפי שחן מנהלים עוממות. והדין לזכות לשאר
2 שרפים ולחוציא להבה. והציוץ חוזה, והישי רצאו ושוב. **שלא** יאמרו ביד
3 אומה שפלה מסר את בניו - היינו פירושו רודואי דאמרי בניטין (ו.ג.) כל המציר לישאל
4 נעשה ראש כלומי: כבר נעשה ראש קודם שמיציר להם.

5 **וקושר** כתיבם לקונו - מתפללים של צדיקים
6 הוא עשה שערות.

7 **לבן** כפר שיאה המלך - שעריו לו להביא
8 סימנים לאחריים קודם שיאמרו. לפי
9 שראוה שלא במקומו. ואין דרכו להתראות שם.
10 וחי בני אמר יחזקאל שראוה על נדר כבר -

11 **כתוב** לפיכך נתמחו שומעיו.
12 אחד אמרו שש בנפים וזכוב אחד
13 אמרו ארבע בנפים - ואף על גב שזה

14 בתיבת כתיב חן השרפים - מכל מקום מסתבר
15 שגם הדיות בשש בנפים כמו השרפים.

16 **מויעז** על חיות - והואים מננו מלאכי
17 ואומרים שיהו. ומד הרמב"ם. והיב

18 מעיטו מברדש (איכה ג:) "ודרשים לבקרים" -
19 שברא מלאכים בכל יום. ואומרים שיהו. וטורחין

20 להן. בדאמרי בסמוך. שגם שיש את מלאכים
21 הקבועים שמתניחים לו זה לומר שיהו. ואלו

22 הודרשים שאינם יודעים הית ממרחיק לשורר.
23 ותתייבם כליה. היינו אשר תקנו יסודו אנשי

24 כנסת הגולה בימי: ונתנוני רשות לו לה
25 קדושה בלבו כאחד ענינו ואומרים. וגם למעלה:

26 "ודר שמתחים ואשר משרתיו כולם עמדים ביום
27 עולם כלומי. הוא כל יום ברא הדרשים שטרדין.

28 אבל משרתיו קבועים ועמדותו לעד.

29 **והיה** וטורחין

30 **"ברוך כבוד ה' מקומו"** מכלל דמקומו ליפא דיגדי ליה! דאמר שם אהתא. ואלו ותיב

31 **ברשיה אמר רבא:** כל שראה יחזקאל ראה ישעיה. לפה יחזקאל דומה - לכן כפר שראה

32 **את המלך,** ולמה ישעיה דומה - לכן כפר שראה את המלך. אמר ריש לקיש: מאי דכתיב:

33 **"אשרה ליה כי נאה נאה"** שיהיה ליה שמתנאה על הנאים. דאמר מר: מלך שבחיות -

34 **אירי מלך שבבבמות - שור, מלך שבבעופות - גשר,** ואדם מתנאה עליהן, ותקדוש ברוך

35 הוא מתנאה על בנין ועל כל העולם כולו. כתוב אהר אומר: "ודמות פניהם פני אדם

36 ופני אררה אל חיוני לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתו וגו'" וכתוב: "וארבעה פנים

37 לאחד פני האהר פני הרקוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אררה והרביעי פני גשר" ואילו

38 שור לא פני האהר פני הרקוב ופני השני פני אדם יחזקאל פוקש עליו רחמים והפכו לכרוב. אמר לפני:

39 רבונו של עולם! קמיוגור עשה סניגורו! מאי קרוב? אמר רבי אבהו: כרביא, שכן כנגד

40 קורין לניקא רביא. אמר ליה רב פפא לאביי: אלא מעתה, דכתיב: "פני האהר פני הרקוב

41 ופני השני פני אדם והשלישי פני אררה והרביעי פני גשר" - היינו פני כרוב היינו פני אדם!

42 אפי כרביי ואפי וזמרי. כתוב אהר אומר: "שש כנפים שש כנפים לאחד" וכתוב אהר אומר

43 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

44 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

45 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

1 חיות אש מפללות - אש יוצא מדיבור. רצאו ושוב - ומציאות ראשן מתחת הרקיע והגור
2 למעלה מראשיו, והחיות ומכניסות אותן ממזרא השביעה במהירות. כריצה ושיבה של
3 לזה וחיצא מפי הבוק. הכפשו - ששופרין בו אבנים לסיר. ובוך לישן שכרי שברים הוא
4 שהאור יוצא בן אבן אבן, כדתן בעירובין (ק.א.) בוחקין מלח על בני הבבש שלא

5 יחליקו הכרעים - מבין החרשים - דרך מקוקי חוב
6 לנבוק כל חרם נקבים נקבים, ובוחקין אותו על
7 בני הללים שהחוב נתיב חסד וחסד

8 החרשים של לבנים על בני חרם, ולזה בני
9 למעלה דרך נקבי הבלי, והוא עשוי גוונים

10 גוונים ומדיר יוצא ונבסן. מן הצפון - מכבל
11 שהוא בצפון, שאמר "מצפון תפתח החרד"

12 (וימדור א.) מאי כניא חתם - למה הלכה
13 לכבל. ראה ישעיה - כששרתה חרד רוח הקדש

14 שזהו אש בצפון, שאמר "מצפון תפתח החרד"

15 ותשא וגי (ישעיה א.) אלא שלא חש לפרש את
16 הדבר שהיה בן מלכים ורגל בפלטי, מן ברוך

17 וזכור את המלך איש כבלה ואיש מנהי. ואילו
18 חש לספר. מלך שבחיות אירי בו - ואילו

19 נעשה כבסא, והוא למעלה מהן. קשישי
20 ארבעת מיניו - או עריכין שביקשו כרובותין

21 עליו רחמים, והשור קשישי דוא. קשישי -

22 שווא. סיגור - אהוב, מליץ יושר. כריביא -

23 פני תינוק. היינו פני כרוב היינו פני אדם - מה
24 חן פני כרוב מה חן פני אדם? וכל אלו חרד תקן

25 אפי כרביאי ואפי יושרי - ואהרן פני גדול ואהרן
26 פני קטן. כל בוסן שנית המקדש קיים - בימי

27 ישעיה היה המקדש קיים מנובנו. וכימי יחזקאל
28 כבר הגיע זמן שחרבו, ותמעטה ממלא של

29 מעלה. וכשתיים יעופי - ומסין ליה. ויקרא זה
30 אל אלו. אלא כן נעמד דאמרי ביה שיהו

31 שמקששות בקול כנפיהם, ובתוך כתיב "זינעו
32 בני התעקף. וכאן בוסן שאין זכור". כימי יחזקאל

33 כבר אהר הכותב. כנפיהם - אף כלפי צבא קשיעה
34 ודוקקו לומר כך. כמו בשער וכל שישול לומר

35 בו מיטע. אלה אלפי - הוא מספר של כל גוד
36 וגודו. אבל אין מספר כמה גודוין. ליה

37 דינו - והיא קרא נמי בני נדר שיהו כתיב. על
38 אשר קושפו - על התקדויות הודות שהעביר מן

39 העולם קודם מתן תורה לאל בראן, כדקתי
40 לקמן. ונתנו כנפיהם, ועליהם נפול. שאמרי בן:

41 "זיהר יוצא יסודם, והיינו נדר דינו, שמוצק
42 עליהם. קושפו לחיובותא - נגודו לחיובותא.

43 לישן "וחקמטנו לגודו".

44 **קודם**

45 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

46 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

47 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

48 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

49 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

50 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

51 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

52 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

53 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

54 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

55 **"וארבעה פנים לאחד"** וכתוב אהר אומר: "וארבעה פנים לאחד" וכתוב אהר אומר

1 **ומדרין** ויאכא למאן דאמה: ושתלן, פירש רש"י:
 2 לפי לשון ראשון נתן נשמתי בידעם
 3 ולא נבראו, ותימה הוא: וכו' עבדי דינא בלא דינא.
 4 כי מה פשעו להיות בידעם? ונראה לפירש: וטרדן
 5 שכל נבראו ביחד, כי אם מעט לכל חוד וחד
 6 בר שלא יזדריבו העולם, ושני השלושת
 7 בירושלמי שוה, אך הלשון משונה ולכך לא חש
 8 לטעונו. יאכא אמרוי לה לא היא לישנא, כיון
 9 שאנו משתע לה רק חדא ותיבה, **ולבלי** ארבי
 10 שמואל בר נתנני - שהוא אמור שמלאכים
 11 נבראים בדבור הקוסם, ולא מנדר דינה.
 12 **רבי** תינאן בן דוסא למעלה - שהיה בעל
 13 מעשים יחודי מכל בני דורו.
 14 **ולמטה** בבתי קיסר - ולא משום שלא היה
 15 חשוב למעלה, אלא משום שגם
 16 בדורו היו אנשי מעשה כמותו.
 17 הגנה

1 **קודם שנברא העולם ולא נבראו, עמד הקדוש ברוך**
 2 **הוא ושתלן בכל דור ודור, ונתן חזו ענינים שפדורו.**
 3 **ורב נתקן בר יצחק אמר: "איש קומטו" - לברכה**
 4 **הוא דכתבי, אלו תלמידי חכמים שנקמטין עמין על**
 5 **דברי תורה בעולם הזה, הקדוש ברוך הוא מנלה**
 6 **להם סוד לעולם הבא, שנאמר: "יהו יוצק יסודם".**
 7 **אמר ליה שמואל לחייא בר רבי: בר אריא! תא, אימא**
 8 **קד מילתא מהני מייל מעליהיא דהוה אמר אבדו:**
 9 **כל יומא ויומא נבראין מלאכי השרת מנרה דינור,**
 10 **ואמרי שירה וקבלי, שנאמר: "הרשים לקברים רבה**
 11 **אמונתך".** ופליגא דרבי שמואל בר נחמני, דאמר רבי
 12 **שמואל בר תרנאי אמר רבי יוחנן: כל דיבור דמלאך**
 13 **שבואא מפי הקדוש ברוך הוא נברא מננה מלאך**
 14 **אחד, שנאמר: "דברו ה' שמים נעשו וברית פו כל**
 15 **צבאים".** כתוב אחד אמר: "לבושה פתלן חייד ושער רישה פעמור נקא" וכתבי: "קנצותיו
 16 תתלמסו שחורות פעורב!" לא קשא: קאן בישבא, קאן - בפולחנה, דאמר בר: אין קד
 17 נאה בישבא אלא וקן, ואין קד נאה בפולחנה אלא כהור. כתוב אחד אמר: "ברכה שבכינ
 18 ידור" וכתוב אחד אמר: "עד די ברקסן רמיו ועתיק יומין יתוב!" לא קשא: אחד לו
 19 ואחד לדוד. פדתניא: אחד לו ואחד לדוד, דברי רבי עקיבא, אמר לו רבי יוסי הגלילי:
 20 עקיבא! עד מתי אתה עושה שכנינו חול? אלא: אחד לרין ואחד לנדרה, קיבלה מנייה או לא קיבלה מנייה? תא שמע: אחד
 21 לרין ואחד לנדרה, דברי רבי עקיבא, אמר לו רבי אלעזר עד עוריה: קיבלה מנייה או לא קיבלה מנייה? אצל נגעים
 22 ואהלות. אלא: אחד לכסא ואחד לשרפרף, כסא - לישב עליו, שרפרף - להדום רגליו, שנאמר "השמים כסאי והארץ הדום
 23 רגלי". כי אהא רב דימי אמר: שמונה עשרה קללות קיבל ישעיה את ישראל, ולא נתקדדה דעתו עד שאמר להם המקרא
 24 הוה: "ירכהו הנער בןקן והתקלה בנכבד". שמונה עשרה קללות מאי ניתוהו - דכתבי: "כי הנה הארון ה' צבאות מסיר מירושלם
 25 ומהרדה משען ומישענה כל משען להם וכל משען מים, גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקוסם וזקן, שר המשעים ונשוא פנים
 26 ויועץ והכבש תרשים ונבון לחש, ונתתי נגרים שררים ותעלילים ימשלו בהם" וגו'. משען - אלו בעלי משרת - אלו
 27 בעלי משנה, כגון רבי יהודה בן תימא וכתביו. פליגי בה רב פפא ורבנן, חד אמר: שש מאות סדרי משנה, וחד אמר: שבע
 28 מאות סדרי משנה. "כל משען להם" - אלו בעלי תלמוד, שנאמר: "לכו לחמו בלחמי יהוה בין מסכתו", "וכל משען מים" - שבע
 29 אלו בעלי אגדה, שמושכין לבו של אדם פנים באהרה. "גבור" - זה בעל שמעונו, "ואיש מלחמה" - זה שצדק לישא וליהן
 30 במלחמתו של תורה, "שופט" - זה דיין שדן דין אמת לאמיתו, "נביא" - כמשמעו, "קוסם" - זה מלך, שנאמר: "קוסם על שפתי
 31 מלך, וזקן" - זה שראוי לישבא, "שר המשעים" - אל הקבר "שר המשעים" אלא שר חומשין, זה שידוע לישא וליהן בחמשה
 32 חומשי תורה. דבר אחר: "שר המשעים" - כדרכי אבהו. דאמר רבי אבהו: מכאן שאין מעמדיון כותרונן על הצבור פחות מחמשים
 33 שנה. "ונשוא פנים" - זה ששואין פנים לירוח בעבורו, למעלה - כגון רבי תינאן בן דוסא, למטה - כגון רבי אבהו בן קיסר.
 34 "ועין" - שידוע לעבר שנים ולקבוע הישנים, "והכבש" - זה תלמיד התחבים את רבותיו, "הרשים" - בשעה שפוחת בדברי תורה
 35 הכל נעשין פהרשין, "ונבון" - זה תפיזן דבר מתוך דבר, "לחש" - זה שראוי למסור לו דברי תורה שניתנה בלחש. "ונתתי
 36 נגרים שררים", מאי "ונתתי נגרים שררים"? אמר רבי אלעזר: אלו בני אדם שפגעוין מן המצות. "ותעלילים ימשלו בהם" אמר
 37 רב פפא בר עקיב: תעלי בני תעלי, ולא נתקדדה דעתו עד שאמר להם "ירכהו הנער בןקן והתקלה בנכבד" - אלו בני אדם
 38 שפגעוין מן המצות, ורבה בני שמואלא בנצות פתו, "ותקלה בנכבד" - וכן מי שפגעו דומות עליו פקלות וירכהו בני
 39 פקלות דומות עליו פחמרות. אמר רב קמינא: אפילו בשעת כשלונה של רישלם לא פסקו מהם בעלי אגדה, שנאמר: "כי יתפש
 40 איש באחו בית אביו לאמר שמלה קד קצין תורה לנו" דברים שבני אדם מתכפסין בשמלה ישנן תחת ידך, "ותמכשלה הואת"
 41 מאי "ותמכשלה הואת"? דברים שאין בני אדם עומדין עליהן אלא אם כן נבשל בהן, ישנן תחת ידך, "ישא כיום ההוא לאמר
 42 לא אהיה חובש וכבתי אין להם ואין שמלה לא תשמתי קצין עים". "ישא" - אין ישא אלא לישן שכניה, שנאמר: "לא תשא
 43 את שם ה' אלהיך", "לא אהיה חובש", לא הייתי מחובשי בית המדרש, "וכבתי אין להם ואין שמלה" - שאין בידו לא מקרא
 44 ולא משנה ולא גמרא. ודלמא שאני חכם, דאי אמר להו גמוראנא - אמרי ליה: אימא לן! הוה ליה למימר גמ' ושבח, מאי "לא
 45 אהיה חובש" - לא אהיה חובש כלל. איני? והאמר רבא: לא תרבה ורשלים עד שפסקו מננה בעלי אגדה, שנאמר: "שומטו
 46 בתוצות דרשלים וראו נא דענו בקבשן כרובותיה אלא איש אם יש עושה מנפשא מנפשא אמהו ואסקלה לה!" לא קשא:

1 **קודם שנברא העולם ולא נבראו, עמד הקדוש ברוך**
 2 **הוא ושתלן בכל דור ודור, ונתן חזו ענינים שפדורו.**
 3 **ורב נתקן בר יצחק אמר: "איש קומטו" - לברכה**
 4 **הוא דכתבי, אלו תלמידי חכמים שנקמטין עמין על**
 5 **דברי תורה בעולם הזה, הקדוש ברוך הוא מנלה**
 6 **להם סוד לעולם הבא, שנאמר: "יהו יוצק יסודם".**
 7 **אמר ליה שמואל לחייא בר רבי: בר אריא! תא, אימא**
 8 **קד מילתא מהני מייל מעליהיא דהוה אמר אבדו:**
 9 **כל יומא ויומא נבראין מלאכי השרת מנרה דינור,**
 10 **ואמרי שירה וקבלי, שנאמר: "הרשים לקברים רבה**
 11 **אמונתך".** ופליגא דרבי שמואל בר נחמני, דאמר רבי
 12 **שמואל בר תרנאי אמר רבי יוחנן: כל דיבור דמלאך**
 13 **שבואא מפי הקדוש ברוך הוא נברא מננה מלאך**
 14 **אחד, שנאמר: "דברו ה' שמים נעשו וברית פו כל**
 15 **צבאים".** כתוב אחד אמר: "לבושה פתלן חייד ושער רישה פעמור נקא" וכתבי: "קנצותיו
 16 תתלמסו שחורות פעורב!" לא קשא: קאן בישבא, קאן - בפולחנה, דאמר בר: אין קד
 17 נאה בישבא אלא וקן, ואין קד נאה בפולחנה אלא כהור. כתוב אחד אמר: "ברכה שבכינ
 18 ידור" וכתוב אחד אמר: "עד די ברקסן רמיו ועתיק יומין יתוב!" לא קשא: אחד לו
 19 ואחד לדוד. פדתניא: אחד לו ואחד לדוד, דברי רבי עקיבא, אמר לו רבי יוסי הגלילי:
 20 עקיבא! עד מתי אתה עושה שכנינו חול? אלא: אחד לרין ואחד לנדרה, קיבלה מנייה או לא קיבלה מנייה? תא שמע: אחד
 21 לרין ואחד לנדרה, דברי רבי עקיבא, אמר לו רבי אלעזר עד עוריה: קיבלה מנייה או לא קיבלה מנייה? אצל נגעים
 22 ואהלות. אלא: אחד לכסא ואחד לשרפרף, כסא - לישב עליו, שרפרף - להדום רגליו, שנאמר "השמים כסאי והארץ הדום
 23 רגלי". כי אהא רב דימי אמר: שמונה עשרה קללות קיבל ישעיה את ישראל, ולא נתקדדה דעתו עד שאמר להם המקרא
 24 הוה: "ירכהו הנער בןקן והתקלה בנכבד". שמונה עשרה קללות מאי ניתוהו - דכתבי: "כי הנה הארון ה' צבאות מסיר מירושלם
 25 ומהרדה משען ומישענה כל משען להם וכל משען מים, גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקוסם וזקן, שר המשעים ונשוא פנים
 26 ויועץ והכבש תרשים ונבון לחש, ונתתי נגרים שררים ותעלילים ימשלו בהם" וגו'. משען - אלו בעלי משרת - אלו
 27 בעלי משנה, כגון רבי יהודה בן תימא וכתביו. פליגי בה רב פפא ורבנן, חד אמר: שש מאות סדרי משנה, וחד אמר: שבע
 28 מאות סדרי משנה. "כל משען להם" - אלו בעלי תלמוד, שנאמר: "לכו לחמו בלחמי יהוה בין מסכתו", "וכל משען מים" - שבע
 29 אלו בעלי אגדה, שמושכין לבו של אדם פנים באהרה. "גבור" - זה בעל שמעונו, "ואיש מלחמה" - זה שצדק לישא וליהן
 30 במלחמתו של תורה, "שופט" - זה דיין שדן דין אמת לאמיתו, "נביא" - כמשמעו, "קוסם" - זה מלך, שנאמר: "קוסם על שפתי
 31 מלך, וזקן" - זה שראוי לישבא, "שר המשעים" - אל הקבר "שר המשעים" אלא שר חומשין, זה שידוע לישא וליהן בחמשה
 32 חומשי תורה. דבר אחר: "שר המשעים" - כדרכי אבהו. דאמר רבי אבהו: מכאן שאין מעמדיון כותרונן על הצבור פחות מחמשים
 33 שנה. "ונשוא פנים" - זה ששואין פנים לירוח בעבורו, למעלה - כגון רבי תינאן בן דוסא, למטה - כגון רבי אבהו בן קיסר.
 34 "ועין" - שידוע לעבר שנים ולקבוע הישנים, "והכבש" - זה תלמיד התחבים את רבותיו, "הרשים" - בשעה שפוחת בדברי תורה
 35 הכל נעשין פהרשין, "ונבון" - זה תפיזן דבר מתוך דבר, "לחש" - זה שראוי למסור לו דברי תורה שניתנה בלחש. "ונתתי
 36 נגרים שררים", מאי "ונתתי נגרים שררים"? אמר רבי אלעזר: אלו בני אדם שפגעוין מן המצות. "ותעלילים ימשלו בהם" אמר
 37 רב פפא בר עקיב: תעלי בני תעלי, ולא נתקדדה דעתו עד שאמר להם "ירכהו הנער בןקן והתקלה בנכבד" - אלו בני אדם
 38 שפגעוין מן המצות, ורבה בני שמואלא בנצות פתו, "ותקלה בנכבד" - וכן מי שפגעו דומות עליו פקלות וירכהו בני
 39 פקלות דומות עליו פחמרות. אמר רב קמינא: אפילו בשעת כשלונה של רישלם לא פסקו מהם בעלי אגדה, שנאמר: "כי יתפש
 40 איש באחו בית אביו לאמר שמלה קד קצין תורה לנו" דברים שבני אדם מתכפסין בשמלה ישנן תחת ידך, "ותמכשלה הואת"
 41 מאי "ותמכשלה הואת"? דברים שאין בני אדם עומדין עליהן אלא אם כן נבשל בהן, ישנן תחת ידך, "ישא כיום ההוא לאמר
 42 לא אהיה חובש וכבתי אין להם ואין שמלה לא תשמתי קצין עים". "ישא" - אין ישא אלא לישן שכניה, שנאמר: "לא תשא
 43 את שם ה' אלהיך", "לא אהיה חובש", לא הייתי מחובשי בית המדרש, "וכבתי אין להם ואין שמלה" - שאין בידו לא מקרא
 44 ולא משנה ולא גמרא. ודלמא שאני חכם, דאי אמר להו גמוראנא - אמרי ליה: אימא לן! הוה ליה למימר גמ' ושבח, מאי "לא
 45 אהיה חובש" - לא אהיה חובש כלל. איני? והאמר רבא: לא תרבה ורשלים עד שפסקו מננה בעלי אגדה, שנאמר: "שומטו
 46 בתוצות דרשלים וראו נא דענו בקבשן כרובותיה אלא איש אם יש עושה מנפשא מנפשא אמהו ואסקלה לה!" לא קשא:

1 **קודם שנברא העולם ולא נבראו, עמד הקדוש ברוך**
 2 **הוא ושתלן בכל דור ודור, ונתן חזו ענינים שפדורו.**
 3 **ורב נתקן בר יצחק אמר: "איש קומטו" - לברכה**
 4 **הוא דכתבי, אלו תלמידי חכמים שנקמטין עמין על**
 5 **דברי תורה בעולם הזה, הקדוש ברוך הוא מנלה**
 6 **להם סוד לעולם הבא, שנאמר: "יהו יוצק יסודם".**
 7 **אמר ליה שמואל לחייא בר רבי: בר אריא! תא, אימא**
 8 **קד מילתא מהני מייל מעליהיא דהוה אמר אבדו:**
 9 **כל יומא ויומא נבראין מלאכי השרת מנרה דינור,**
 10 **ואמרי שירה וקבלי, שנאמר: "הרשים לקברים רבה**
 11 **אמונתך".** ופליגא דרבי שמואל בר נחמני, דאמר רבי
 12 **שמואל בר תרנאי אמר רבי יוחנן: כל דיבור דמלאך**
 13 **שבואא מפי הקדוש ברוך הוא נברא מננה מלאך**
 14 **אחד, שנאמר: "דברו ה' שמים נעשו וברית פו כל**
 15 **צבאים".** כתוב אחד אמר: "לבושה פתלן חייד ושער רישה פעמור נקא" וכתבי: "קנצותיו
 16 תתלמסו שחורות פעורב!" לא קשא: קאן בישבא, קאן - בפולחנה, דאמר בר: אין קד
 17 נאה בישבא אלא וקן, ואין קד נאה בפולחנה אלא כהור. כתוב אחד אמר: "ברכה שבכינ
 18 ידור" וכתוב אחד אמר: "עד די ברקסן רמיו ועתיק יומין יתוב!" לא קשא: אחד לו
 19 ואחד לדוד. פדתניא: אחד לו ואחד לדוד, דברי רבי עקיבא, אמר לו רבי יוסי הגלילי:
 20 עקיבא! עד מתי אתה עושה שכנינו חול? אלא: אחד לרין ואחד לנדרה, קיבלה מנייה או לא קיבלה מנייה? תא שמע: אחד
 21 לרין ואחד לנדרה, דברי רבי עקיבא, אמר לו רבי אלעזר עד עוריה: קיבלה מנייה או לא קיבלה מנייה? אצל נגעים
 22 ואהלות. אלא: אחד לכסא ואחד לשרפרף, כסא - לישב עליו, שרפרף - להדום רגליו, שנאמר "השמים כסאי והארץ הדום
 23 רגלי". כי אהא רב דימי אמר: שמונה עשרה קללות קיבל ישעיה את ישראל, ולא נתקדדה דעתו עד שאמר להם המקרא
 24 הוה: "ירכהו הנער בןקן והתקלה בנכבד". שמונה עשרה קללות מאי ניתוהו - דכתבי: "כי הנה הארון ה' צבאות מסיר מירושלם
 25 ומהרדה משען ומישענה כל משען להם וכל משען מים, גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקוסם וזקן, שר המשעים ונשוא פנים
 26 ויועץ והכבש תרשים ונבון לחש, ונתתי נגרים שררים ותעלילים ימשלו בהם" וגו'. משען - אלו בעלי משרת - אלו
 27 בעלי משנה, כגון רבי יהודה בן תימא וכתביו. פליגי בה רב פפא ורבנן, חד אמר: שש מאות סדרי משנה, וחד אמר: שבע
 28 מאות סדרי משנה. "כל משען להם" - אלו בעלי תלמוד, שנאמר: "לכו לחמו בלחמי יהוה בין מסכתו", "וכל משען מים" - שבע
 29 אלו בעלי אגדה, שמושכין לבו של אדם פנים באהרה. "גבור" - זה בעל שמעונו, "ואיש מלחמה" - זה שצדק לישא וליהן
 30 במלחמתו של תורה, "שופט" - זה דיין שדן דין אמת לאמיתו, "נביא" - כמשמעו, "קוסם" - זה מלך, שנאמר: "קוסם על שפתי
 31 מלך, וזקן" - זה שראוי לישבא, "שר המשעים" - אל הקבר "שר המשעים" אלא שר חומשין, זה שידוע לישא וליהן בחמשה
 32 חומשי תורה. דבר אחר: "שר המשעים" - כדרכי אבהו. דאמר רבי אבהו: מכאן שאין מעמדיון כותרונן על הצבור פחות מחמשים
 33 שנה. "ונשוא פנים" - זה ששואין פנים לירוח בעבורו, למעלה - כגון רבי תינאן בן דוסא, למטה - כגון רבי אבהו בן קיסר.
 34 "ועין" - שידוע לעבר שנים ולקבוע הישנים, "והכבש" - זה תלמיד התחבים את רבותיו, "הרשים" - בשעה שפוחת בדברי תורה
 35 הכל נעשין פהרשין, "ונבון" - זה תפיזן דבר מתוך דבר, "לחש" - זה שראוי למסור לו דברי תורה שניתנה בלחש. "ונתתי
 36 נגרים שררים", מאי "ונתתי נגרים שררים"? אמר רבי אלעזר: אלו בני אדם שפגעוין מן המצות. "ותעלילים ימשלו בהם" אמר
 37 רב פפא בר עקיב: תעלי בני תעלי, ולא נתקדדה דעתו עד שאמר להם "ירכהו הנער בןקן והתקלה בנכבד" - אלו בני אדם
 38 שפגעוין מן המצות, ורבה בני שמואלא בנצות פתו, "ותקלה בנכבד" - וכן מי שפגעו דומות עליו פקלות וירכהו בני
 39 פקלות דומות עליו פחמרות. אמר רב קמינא: אפילו בשעת כשלונה של רישלם לא פסקו מהם בעלי אגדה, שנאמר: "כי יתפש
 40 איש באחו בית אביו לאמר שמלה קד קצין תורה לנו" דברים שבני אדם מתכפסין בשמלה ישנן תחת ידך, "ותמכשלה הואת"
 41 מאי "ותמכשלה הואת"? דברים שאין בני אדם עומדין עליהן אלא אם כן נבשל בהן, ישנן תחת ידך, "ישא כיום ההוא לאמר
 42 לא אהיה חובש וכבתי אין להם ואין שמלה לא תשמתי קצין עים". "ישא" - אין ישא אלא לישן שכניה, שנאמר: "לא תשא
 43 את שם ה' אלהיך", "לא אהיה חובש", לא הייתי מחובשי בית המדרש, "וכבתי אין להם ואין שמלה" - שאין בידו לא מקרא
 44 ולא משנה ולא גמרא. ודלמא שאני חכם, דאי אמר להו גמוראנא - אמרי ליה: אימא לן! הוה ליה למימר גמ' ושבח, מאי "לא
 45 אהיה חובש" - לא אהיה חובש כלל. איני? והאמר רבא: לא תרבה ורשלים עד שפסקו מננה בעלי אגדה, שנאמר: "שומטו
 46 בתוצות דרשלים וראו נא דענו בקבשן כרובותיה אלא איש אם יש עושה מנפשא מנפשא אמהו ואסקלה לה!" לא קשא:

1 נענה מלאך מתוך האש נטויו ולא נרטנו מלאך המות. ובידשלומי מייחזי קרא: אי ירנו
2 עצי העיר. **במומוי** חתן וכלה - ובידשלומי גרס: שבחתי חתן, הוא היא.
3 **והתניא** שלשה הוצאות יש - פירש רש"י דארצי מיהת מאן דארצי. כלומר, כיון
4 שחננין בן חבנאי הדעת לפני רבי עקיבא, דארצי רבי יהושע - מחזשב

כמו דארצי קמיה. לאפוקי ידבר אלעור בן כרץ
5 שהרעה לפני רבן יוחנן בן זבאי, וכל הרעה בפני
6 שום אדם. ולא שמעתי לי כלל הנגא ליה חשיבי.
7 כיון דארצי קמיה מה דארצי כנמאן דארצי קמיה
8 דמיז ועוד: וכל הדי שטתו לפי חירונו דלעיל.
9 דארצי וארצו קמיה חשיבי. והשתא אי חזי ביה
10 - הדי חלי למיטר "אלא" כיון דארצי ב"ו וגם מה
11 שפירש רש"י בשם רבנו הלוי דנמשע ליה לשטא
12 שאדם אחר דרעה לפני הנגא - לא יתכן, ואם כן
13 ארבע הוצאות בתוך. ועוד: מנא מלי לא דרעה
14 אור בפני הנגא, ואינו מפורש בשום ברייתא?
15 כן נראה לרוב רבתי יתקח כמו שפירש בספרי
16 הישר: דארצי וארצו קמיה קחשיב - איתן
17 שהלעילי כל רבן כריתע בפני דבכי ר' ר
18 יהושע בפני רבן יוחנן בן זבאי, ורבי עקיבא
19 בפניו שרה רבו, ורבי הנגיא בפני רבי עקיבא רבו.
20 חשיב שלשה הוצאות שהלכו מענין זה. לאפוקי
21 רבי אלעור בן כרץ שלא הרעו בפניו. ואפילו
22 הרעה - לא הרעה מקמי מאן דארצי. ומעיקר
23 שני חלי כלול, אלא שלא הבין המוקשה כל דבריו
24 דפריך ליה. כיון שלא הרעו מקמי הנגיא היה לו
25 למנות רבי אלעור בן כרץ כמו הנגיא ונשני ליה
26 דארצי מקמיה ארצו. ושהוא הרעה בפני רבי
27 עקיבא רבו, שהגלחי בפני ר' יהושע וארצי וארצו
28 קמיה - קרינא ליה בר' עקיבא. לאפוקי רב
29 אלעור בן כרץ שלא הרעו לפניו, ואפי' הרעו
30 לפני - רבן יוחנן רבו לא מינעי שהרעה הלכין
31 אל דמי להאי סידרא. ומיהו, שבדקוק פירש
32 רש"י שי' לישבו חזבי נמי קאמר דארצי מיהא
33 קמיה מאן דארצי. וכל הוצאת ארצי לפני -
34 הוא הרעה מיהא מקמי מאן דארצי, ומשום רבי
35 עקיבא דזוקק לעלותו דארצי וארצו קמיה. אבל
36 רבי אלעור למת חשביה לא הוצעו לפניו, ולא
37 הוצעו מקמיה מאן דארצי.

38 **בנכסו** - פירסד - נטון על ידי שם. ולא עלו
39 לעולם נמש. אלא היה נראה לרוב
40 כמו שעלו. וכן פירש בערוך. **לסרוסי** כלבא
41 - משום שאף מחזירי אסור לקרבן שאלו לו טפי
42 מאחריהו. וכן פירש רש"י.
43 **בתולה** שביעיה מזה לבתן גדול - ופירש
44 רש"י: שהיא אומרת בתולה אני, וכו'
45 שכחא דשמואל - ממונא. וקשה לרוב רבתי
46 יתקח ידא חתן פרק קמט דבבבית (גא) וכן היתה
47 מעוברת. מה טיבו של עובר זה - מאיש פלוני
48 וכו' ודא וכו' ורבי יהושע אמר: לא מפיה אנו חיי
49 כן. והבא שמענו דקבציא אליבא דרבא עלמא.
50 ושנא כן שאף היא בכלל האיסור, כדכתיב:
51 ונתנת אשה בתולה יתקח' קרי ביה יתקח -
52 ואנא. ולרוב רבתי יתקח ביהא: דחזוין
53 לברקה על פי חבית כדאייתא ברש בתובת (יב).
54 ואל שמואל לא שכיח - לא חזוין. ומוקמה
55 בחזקת בעלת. אי נמי: מקובעיה לא ביה בך
56 דברקת על פי החבית, אי ויחישין שבא לא ברקה יתקח, דשמואל לא שכיח. וכן מסתין ברש "ותקח" (נדה סד.ב). שאני שמואל דרב בבבית. אך קשה לרוב רבתי יתקח. ודא מסתין
57 בתובתו (ג.ב) במשמעות דרם דמפקד פקדי, דרוב בקיאן כדאייתא ביהא רוב בקיאן בשעת מנישה. אבל נטון כדו שתחנני - אי אפשר כי אם לשמואל.
58 ומחזירו

1 תקופת תמוז היה - דאי דרך להתקשר שמים בעבים. במומוי חתן - מנין שחוק
2 שמשחוקין לפניהן. סיפר - דברים הללו. לכת שלישית - של כיתות הושבות לפני
3 השכינה. הרעה וברים - דרש במעשה המרכבה. דארצי וארצי קמיה - שהרעה לפני
4 אחרים ואחרים הרעו לפניו. דארצי פיהא דארצי - אמר מאן דארצי אחרים לפניו
5 קמיה הרעה לפני מי שחזו ורעה לפני אחרים
6 לכך דזוקק להמנות כאן משום דרבי עקיבא.
7 לוהדיע שהוא הרעה ואחרים הרעו לפניו. אבל
8 רבי אלעור לא אחרים הרעו לפניו ולא הוא
9 הרעה לפני מי שהרעה לפני אחרים. ובנכסו
10 לפירסד - עלו דקריע על ידי שם. שיש מורו -
11 מנבוכה בבנים עלולין. אל תאמרו מים מים - ויש
12 כאן, אך נלך. הציץ - לצד השכינה. ונפגע -
13 נטרפה רעתו. יקר בעיני' ח' המותח לחסדיו -
14 כן אי אפשר שלא ימותה. משום שאמר: 'כי לא
15 דיני האדם ודו' (שמות לג). שאלו את בן זבאי
16 מזה לפירסד כלבא - האילו וסודו כתוב אצל
17 מומי קרבן, וכלכ אפילו חליפו אסור למנות
18 משום מחר כלב, אסור להסיר או לא. בתולה
19 שעלבה מזה לבתן גדול - ואי אומרת שימצאו
20 קריעה בתו, אי נמי, כיון גדול נשאה ולא ידע
21 שהיא מעוברת, ומנא לה בתולים, ואחר כך
22 נמצאת מעוברת, מזה לקימה משום 'בתולה'
23 מעמו יתק' (והקרא כא)
24 יבול

17 **תנינים** וכל תהומות" "עץ פרי וכל ארזים הלהיות". נענה מלאך מן האש ואמר: הן הן
18 במעשה המרובה. עמד רבן יוחנן בן זבאי, וישקפו על ראשו, ואמר: ברוך ה' אלהי ישראל
19 שנתן בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולחקור ולדרוש במעשה מרובה. יש נאה דורש ואין
20 ואני מקיים, נאה מקיים ואין נאה דורש, אמה נאה דורש ונאה מקיים. אפשר אברהם
21 אבינו שאלעור בן כרץ יצא מחלציו. וכשאמרו הדברים לפני רבי יהושע היה הוא ורבי
22 יוסי הכהן מחלצים בדרך, אמרו: אף אנו נדרוש במעשה מרובה. פירש רבי יהושע ודרש:
23 ואותו היום תקופת תמוז היה, נתקשרו שמים בעבים ונראה פמין קשת בענן, והיו מלאכי
24 השרת מתקבצין ובאין לשמוע, כבני אדם שמתקבצין ובאין לראות במומוי חתן וכלה.
25 הלך רבי יוסי הכהן וסיפר דברים לפני רבן יוחנן בן זבאי, ואמר: אשריכם ואשרי ולוהתכם,
26 אשרי עיני שקבך ראו. ואף אני ואתם בחלומי מסובין היינו על הר סיני, ונתנה עלינו פת
27 קול מן השמים: עלו לכאן, עלו לכאן! מרקלין גדולים ומוצעות נאות מוצעות לכם, אתם
28 ותלמידים ותלמודי תלמידים מוּפְּנִין לכת שלישית. איני? והתניא, רבי יוסי ברבי יהודה
29 אמר: שלשה תלמודים היו: רבי יהושע הרצה דברים לפני רבן יוחנן בן זבאי, רבי עקיבא
30 הרצה לפני רבי יהושע, הנגיא בן חבנאי הרצה לפני רבי עקיבא. ואילו רבי אלעור בן כרץ
31 לא קא חשיבו? דארצי וארצו קמיה - קחשיב, דארצי ולא ארצו קמיה - לא קא חשיב.
32 והא הנגיא בן חבנאי דלא ארצו קמיה וקא חשיבו! דארצי מיהא קמיה מאן דארצי. תנו
33 רבנן: ארבעה נכנסו בפרסד, ואלו הן: בן עזאי, וכן זבאי, אחר, ורבי עקיבא. אמר להם
34 רבי עקיבא: משאתם מניעין אצל אבני שיש מורו אל האמור 'מים מים' משום שצאמר:
35 'דובר שקרים לא יכון לנגד עיני'. בן עזאי הציץ ומת, עליו הכתוב אמר: 'קרר בעיני
36 ה' תפוחת לחסדיו'. בן עזאי הציץ ונפגע, ועליו הכתוב אמר: 'יבש מצאת אכול ידוך
37 מזה שתגענו ותקאחו'. אחר קרינן בנמיות. רבי עקיבא בן בלום. שאלו את בן זבאי:
38 מזה לקרובי פלבא? אמר להם: 'ובארבעם לא תעשו' - כל שבארבעם לא תעשו. שאלו
39 את בן זבאי: בתולה שעוברה מזה לבתן גדול? מי היישינן לדשמואל, דאמר שמואל:
40 יבול

1 ומחיהוהו שיתון פולסן - לחדרע לו שאין יוכלת למטותן יוזר מארציהן. **שובו** בנים
 2 שובבים - בירושלמי מפרש למה איתרע לו כך, ואיכא טפי מקראות שדרוש
 3 והיה הורג דוברי דברי תורה. ואמר כל תלמיד דהוה תמי ליה היל תפיל, ולא עזר דהיה על
 4 לבת ועדא. הוה תמי טלמי קמיה סופרא. ואמר. הוא אליו עבדן דבר כי כיון דהוה שמיא
 5 ליה תפילן אולין, וקאמר ליה רבי מאיר, מני
 6 דבתיך (יודי בך) את כל אשר לא יאמיר למשנה
 7 (איוב זב) ואמר לו: שפכל לו ממנו. והוא השיב
 8 שרבי עקיבא דריש ליה. בכות מצות ומעשה
 9 טובים כרך מראשיתו. ומייליה ליה טוב אחרית
 10 דבר מראשיתך דריש ליה רבי מאיר לאדם
 11 שהוליד בנים בילדותו ומתו, ויבוקנתו והלדי
 12 ותקיימו. ואמר לו: רבי עקיבא רבך לא כך דרש,
 13 אלא שבו אחרית דבר שדור טוב מראשיתו. וזבין
 14 הוה תעמשה: אביה אבא הוה מגדולי ירושלים
 15 וביום שבא למחליה קרא לכל גדולי ירושלים
 16 והדשיבן בבית אחא, ולרבי אליעזר ולר' יהושע
 17 במקום אחר. מן דבאלין ושחין, שרין מטפחין
 18 ומוקיימו. אמרי: עד דאלין עסקין בירידי נטוסן
 19 בדידין, ישבו ותעסקו בדברי תורה. וירידה אש מן
 20 השמים והקיפה אותה. אמר לו אביה אבא: בגין,
 21 מהם באתם לשרוף ביתי אמרו ליה: חס שלום. אלא
 22 ישבחן היית תחזין דברי תורה, מתורה לבנאים
 23 ומבאים למתובים. והיו הורבים שדומים כמנתן
 24 למנין, לא באו נתנו אמר: הורדו! לך כח של
 25 תורה, אם תיקים חזן הוה - לתורה אני מפרשה.
 26 ולפי שאם היית כמותו לשיעם לפיכך לא נתקיימו
 27 בו, ובמקום שיש בנבנא שלט אחרון הפרגוד, וכל
 28 לשם מתאחזין בית קדשי הקדשים. עוד איתא דהם
 29 שהיה רובם ביום התפירה שחל ליהודת בשבת.
 30 ושבעו בו. ומייליה הוואו דפרק קמא דקדושין
 31 (למה שיהא אהרן (מאור) שולט בהיבס ומילין את
 32 האם, וכי אייתי נפל ומת, ולא היה הדרש כר
 33 עקב, כדמייתי ההם. ועוד איתא: שראה לשון רבי
 34 יהודה פתוחה נתון בפ כלבו. והישיב בגרא רב
 35 דקדושין, ורב נתן אמר: כשהיהוה אמו מעברת
 36 מנטו עבדה לפני עבדה וזה, הריחיה מאוהו הפין
 37 ואבלה, והיה אותו הפין מודיע גופת כענבא,
 38 ולכסוף הלה מתנוגא. ואמר לו לרבי מאיר: רבך
 39 באביש, אול גביה לבקרתיה איתר ליה: חזור בך
 40 אמר אי הדרגא מתחילין? אמר ליה: החרבתי
 41 (תהלים ג) 'תשב אנשי עד רכא ותאמר שובו בני
 42 אדם', כבה אלישע נפטר. אמר רבי מאיר: דומה
 43 שמתוך תשובה נפטרם) - וכן מן דקדוריהו
 44 ירדו אש את השמים ומרפה אותו. ואמר לו לרבי
 45 מאיר: הא רבך דרבך ואוקי, וקא פריס
 46 גלימיה עליה? אמר: ליני (פה) היללה וגו' (רות
 47 א) 'ליני פתי' - בעולם הוה שדומה ללילה. וזכר
 48 בבבקי - לעולם הבא יאם יגאלן טוב יגאל - זה
 49 הקדוש ברוך הוא שנתאמר 'טוב לו לכל' (תהלים
 50 קסח) 'יגאל' 'זאם לא תחפון לנאכלך ואנא תחן
 51 אנכי'. אמר ליה: אין אמרין לך כדדייא עלמא
 52 למאן את בעי למקריה קדמייתא לאבון או זכר?
 53 אמר לון מקריב לרבי קדמו, ויתבן כן לאבא. אמר
 54 לה: ושמעתי לך? אמר לו ולא כן תנינן מצילין
 55 תיק הספר עם הספר? מצילין אלישע בכות
 56 תורת.

1 יבול אני לבקול - שהיה בקי בחטיבה, וזו נמי נבעלת כן. **מאבשי** - כלי שחוצצין בו כל
 2 העוף. ויש לומר שהיה שם אדם שכתב וזכר ונבע במעיה. **מקיערא** - כשיצאת מן האדם.
 3 מאין ולאין - מאין תבא ואין לךך טרוד: צופה יחיי - מתובנן הייתי במעשה בראשית.
 4 ואין בעיני - במקום הדבור, מקום קשרי כפיפת הרקיע בקרקע. נורא ונפלא - כשמתדדקין
 5 לחוצין של גשר זו אצל זו, אי אפשר שלא תוא
 6 רוח ביתכם, וכן גלימי, וכן כספ. **חופין** -
 7 כמפוח. אחר קיצין בנעירות - קלקל עויות
 8 כשנכנס לפרסד ומקצין ונעויות. ולפי שדימה
 9 אותו בתחלת הדברים לנכנס לפרסד, נקט
 10 לישנא דקיצין בנעויות. לא מקיערה - לא ורסנין.
 11 לא עוקף - ודבכל ערודין יש להם פנים. **עופי** -
 12 עיפה. פולשי - מבת מקל, 'כשטובארי' פולא
 13 - עון, כשימראה - שרונה. ותוין לאבון - על
 14 ידי שבחה.

9 התחתונים, ואין בין זה לזה אלא שלש אצבעות בלבד, **שנאמר**: "ורוח אלהים מרחפת על
 10 פני המים" - ביונה שמרחפת על בניה ואינה נוגעת. **אמר להן רבי יהושע לתלמידיו**: עדיין
 11 בן זומא מרחץ. **מכדי** "ורוח אלהים מרחפת על פני המים" אימת היו - ביום הראשון,
 12 הברדלה - ביום שני הוא דהוא, דכתבי: "ויהי מברדל בין מים למים". וכמה? **אמר רב אחא**
 13 **בר עקיב**: כמלא אמינו. **ורבנן אמרי**: כי נורא דנמלא. **מר זוטרא ואיתמא רב אסי אמר**:
 14 **כתיב גלמי דפריס ינוקא, ואמר ליה**: כתיב: **כסו דסחיפי אהרדי**. אחר קיצין בנעויות, עליו
 15 **הכתוב אומר**: "אל תתן את פיה לחטאי את בשרך". מאי היא? **הוא מיטטרון דאתיהבא**
 16 **ליה ורשהא למויב למכתב וכוותא דישראל אמר**: **מקרא דלמעלה לא היו לא ישהב ולא**
 17 **תחיות ולא עורף ולא עופי, שפא הם ושלום שתי רשויות הן**. אפקוהו למיטטרון ומחיהוהו
 18 **שיתון פולסי דנורא אמרו ליה**: מאי מעמאם כי חיותיה לא קמת מקמייה? איתיהבא ליה
 19 **ורשהא למימחן וכוותא דאחר, וצתה בת קול ואמרה**: "שובו בני שבובים" חוץ מאחר.
 20 **אמר**: הוואל וואררד הוואו גברא מתוהוהו עלמא לפיכך ליתיה בראי עלמא. **נפק אחר**
 21 **לתרבות רעה**. נפק אשבח וזה, כהנה. **אמרה ליה**: ולא אלישע בן אביה אה? עקר פגמא
 22 **ממישרא שבת ויהב לה אמרה**: **אמר הוא**. שאל אחר את רבי מאיר **לאחר שצא לתרבות**
 23 **רעה, אמר ליה**: מאי דכתבי: "גם את זה לעופת זה עשה האלהים"? **אמר לו**: **כל מה**
 24 **שברא הקדוש ברוך הוא - ברא מגנוד, ברא הרים - ברא גבעות, ברא מים - ברא נהרות.**
 25 **אמר לו**: **רבי עקיבא רבך לא אמר כך, אלא**: **ברא צדיקים - ברא רשעים, ברא גן עדן**
 26 **ברא גיהנם**. כל אחר ואחר יש לו שני תלמים, אחר בגן עדן ואחר בגיהנם, וזה צדיק
 27 - נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, נתחייב רשע - נטל חלקו וחלק חברו בגיהנם. **אמר רב**
 28 **מישראי**: מאי קראה? **גבי צדיקים כתוב**: "לכן פארצם משנה ירשו". **גבי רשעים כתוב**:
 29 **"ומשנה שברון שברם"**. שאל אחר את רבי מאיר **לאחר שצא לתרבות רעה**, מאי דכתבי:
 30 **"לא ירעבה וזה וכוותיה וזמרתה כלי פו"**? **אמר לו**: אלו דברי רשעים, ששקשין לקנותו
 31 **ככלי זהב וכלי פו, ונחשין לאבדן ככלי וכוותיה**. **אמר לו**: **רבי עקיבא רבך לא אמר כך,**
 32 **אלא**: **מה כלי זהב וכלי וכוותיה, אף על פי ששברו יש להם תקנה - אף תלמיד חכם, אף**
 33 **על פי שפחדו יש לו תקנה**. **אמר לו**: **אף אתה חוזר כך? אמר לו**: **כבר שמעתי מאחריו**
 34 **הפרגוד**: **שובו בני שבובים - חוץ מאחר**. תנו רבנן: **מעשה אחר שנתה רובם על הפוס**
 35 **בשבת, והיה רבי מאיר מתלך אחריו ללמוד תורה מפיו**. **אמר לו**: **מאי, חוזר לאתריך,**
 36 **שכבר שערתי בעקבי סוסי עד פאן תחום שבת**. **אמר ליה**: **אף אתה חוזר כך**. **אמר ליה**:
 37 **ולא כבר אמרת לך**: **כבר שמעתי מאחריו הפרגוד** - **פסוק לי**: **שובו בני שבובים** - **חוץ מאחר**.
 38 **תקפה**, **עויליה לבי מודשאו**. **אמר ליה ליונאקא**: **פסוק לי**: **שובו בני שבובים** - **חוץ מאחר**.
 39 **ה' לרשעים**" - **עויליה לבי כנישתא אחריתי, אמר ליה ליונאקא**: **פסוק לי**: **שובו בני שבובים** - **פי**
 40 **אם תכבסי בפתר ותרבי לך בורית נקמם עונך לפני**. **עויליה לבי כנישתא אחריתי, אמר ליה**

1 כי שבכי - אחר. אפ"י - ברקיע לא מידן נדידינהו. וראו הוה בינא - תלמיד אחד היה בינו, ובשיל ויצא לתרבות רעה, ואין כן בחי בולטו להביאו לעולם הבא; אי נקפי ליה
2 ביד מאן חרפי ליה - אם אחו אווה בידו להביאו לעולם הבא, מי יקחו מידו? מרמי לשון נטל מידו. ויש לו דוגמא בפסוקים (י"ב) ארמיו ארמייה מניה, גבי ככר כפי עכבר, מאן -
3 כמו מנאי, לישן קצר ודא. שופר הפתח - של ידעם, לא עמד לפניהו, רבינו, בבואו לרוצחיו אחר משום. לדעתם לא נאמר - אלמא ברשיעי נסיקתו, וקאמר: הכי אתר, הכי אתר -
4 לשמרה, ואת מעשיהם שכחו ואל תלמדו אותן, נול - הודיע ליהודי ושלאל לימדו מעשיהם - יחול ללמוד תורה מפני תחלה - פרי היתרון והאכל בתמורה. שיתלא - רביעה הנוראת,
5 שהיא קאמר - עכשוו שמע לקולך ואמר
6 שומעת פניה. קלתי מיאשי - רבי מאיר אמר
7 בטובתה שדורחין (מ"א), במדרשו - כ"ר קללת
8 אלהים הלודי (רברים כא) כל לית, איני קל
9 ולישנא מעליא בינה הדבר כלפי מעלה. קלתי
10 מורי - כבר נאמר מרועי, שירתו זה שמח
11 בענו, ותלי בעבידא דרשא - נשען על הברית
12 כרנן - בתלמידים היוצאין לתרבות רעה
13 שקלין - לרדוש קל חמורו חמורו מקל, לפי
14 המשקל של קל וחומר. כנגדל הוהוה באורי
15 י ש מפרשיהו שדורשין גבדה של למיד
16 הורשין בו כל זאת, ויש תומריה מגדל לו
17 הפלגה. ולי נראה שגדל הפתוח לאיני גוססין
18 וחו מהלכות אהלות. מגדל של עץ, שקורין
19 "שטייג", ועמד בפתח ופתחו פתוח לבקעה או
20 לחצר שהוא ארי, מבסכת אהלות (פרק רביעי
21 משנה א') שנה משנתה מגדל העמוד ארי.
22 איבנה הדישות - בלעם ודאוא ואחיותפל
23 וגוה, בפרק "זלק", טינא היתה כלבם - רשעים
24 ודו ממיהם. אחר מאן - מפני מה בא לרד כך
25 ולא הניחה תורתו עליהם ופר יונוי אל פסק
26 פניו - והיה לו להניח בשביל חורבן הבית
27 דבתם: "בשיר לא ישותו יוד" (שעיה ב'), נשחין
28 מחוץ - קודם שהפיקו עצמו לתרבות רעה.
29 אלמא: טינא הוה כלבו, כל עפר תמתי ליה
30 סלי - כל צמר שנתון ליהודים של סמנן
31 לצבוע, עולה לו צבעו, או אינו עולה? כלומר
32 כל הלומדים לפני תבנים, עולה לחן הורחן
33 לתנון עליהן מן התאנא כל דנקי אנב אישי -
34 שלא תתלכלך בגיח - עולה לו צבעו, כלומר
35 כל שריאת ותאו קודמת לחבמות - עולה לו,
36 כן נראה בעיני. ורבותי מפרשי: כל עמר תמתי
37 ליהודיה סלי, כל שירד ליהודי בגינתם עולה
38 אנב אמר - עמר כן יזמן שלא נרסם מיטש עולה
39 לו צבעו, כלומר: שירד ויזית בידו עולה

1 לְיוֹנָא: פֶּסֶק לִי פֶּסֶקוּ! אָמַר לִיה: "וְאֵת שְׂרָד
2 מַה תַּעֲשִׂי בִּי תִּלְבְּשִׂי שָׁנִי בִּי תַעֲבִיד עַד וְהָב בִּי
3 כִּרְעִי בַּפֶּה עֵינֶיךָ לְשׂוֹא תַחֲפִי וְגו'". עֵינִי לִבִּי
4 כִּנְשָׂתָא אֲתֵרִית, עַד דְּעִילִית לְתַלְמִיר בִּי כִּנְשָׂתָא,
5 בּוֹלְחוֹ פֶּסֶק לִיה בִּי הָאֵי גּוֹנָא. לְבַתְרָא אָמַר לִיה:
6 פֶּסֶק לִי פֶּסֶקוּ! אָמַר לִיה: "וְלִרְשָׁע אָמַר אֱלֹהִים
7 מַה לָּךְ לְסַפֵּר חֲקֵי וְגו'". הָרֵאָה יוֹנָא הוּא מְגַמְמֵם
8 בְּלִישְׁנֵיהּ, אֲשַׁמְעֵם בְּפֹה דְאָמַר לִיה "וְלִאֲלִישָׁע אָמַר
9 אֱלֹהִים", אִיכָא דְאָמְרִי: סְפִינָא הָוֵה בְּהַרְיָה וְקָרְעִיהּ,
10 וְשִׁרְיָה לְתַלְמִיר בִּי כִּנְשָׂתִי. וְאִיכָא דְאָמְרִי, אָמַר: אִי
11 בְּנֵי
12 דְאֲתַר אֲמְרִי: לֹא מִדֵּן לְדִינֵיהּ, וְלֹא מִדֵּן לְדִינֵיהּ - מִשּׁוּם דְּעַסֵּק
13 בְּאוֹרֵיתָא, וְלֹא לְעֲלָמָא דְאֲתִי לִיחִי - מִשּׁוּם דְּהִמְטָא. אָמַר רַבִּי מַאֲרִ: מוֹטָב דְּלִדְיִינֵיהּ וְלִיחִי
14 לְעֲלָמָא דְאֲתִי, מִתֵּי אֲמוֹת וְאֶעֱלֵה עֲשֵׁן מִקְבְּרֵיהּ. בִּי נַח נִפְשֵׁיהּ דְרַבִּי מַאֲרִ שְׁלִיק קוּטְרָא
15 מִקְבְּרֵיהּ דְאֲתַר. אָמַר רַבִּי יוֹהָנָן: גְּבוּרָתָא לְמִקְלָא רַבִּיהּ? חַד הָוֵה בִּינְנָא וְלֹא מַעֲזִין לְאַצְלוּיָהּ.
16 אִי נִקְשֵׁיהּ בְּיָד - מָאן מַרְפִּי לִיה, מָאן? אָמַר: מִתֵּי אֲמוֹת וְאֶכְפֵּה עֲשֵׁן מִקְבְּרֵיהּ! בִּי נַח נִפְשֵׁיהּ
17 דְרַבִּי יוֹהָנָן - פֶּסֶק קוּטְרָא מִקְבְּרֵיהּ דְאֲתַר. פֶּתַח עֲלִיָּה הָוֵה סַפְדָּנָא; אֶפְלוּ שׁוֹמֵר פֶּתַח לֹא
18 עָמַד לְפָנֶיהּ, רַבִּינָא. בְּתוּ שֶׁל אַחַר אֲתִי לְקַמֵּיהּ דְרַבִּי, אִמְרָה לִיה: רַבִּי, פֶּרְסֵנִי. אָמַר לֵה:
19 בַּת מִי אַתָּ? אִמְרָה לוֹ: בְּתוּ שֶׁל אַחַר אֲנִי. אָמַר לֵה: עַדְיִין יֵשׁ מַזְרַעוּ בְּעוֹלָם? וְהָא דְכַתִּיב:
20 "לֹא לוֹ וְלֹא נִכְרַ עֲצוּם וְאִין שְׂרָדִי בְּמַנְהוּ" אִמְרָה לוֹ: בּוֹד לְהוֹרְתוֹ וְאֵל תּוֹבֵד מַעֲשֵׂיהּ.
21 מִדִּי יִרְדָּה אִישׁ וְסִכְכֵּהוּ סַפְסְלוֹ שֶׁל רַבִּי. בַּת דְּאָמַר רַבִּי: וּמַה לְמַתְנִין בַּה - קָד, לְמַשְׁתַּחֲוֵי
22 בַּה - עַל אַחַת מִפְּהוּ דְבַמְתָּ. וְרַבִּי מַאֲרִ דְרַבִּי גְמַר תוֹרָה מִפּוֹמֵיחַ דְאֲתַר? וְהָאֲמַר רַבִּהּ בַּר
23 פֶּר הַנֶּה אָמַר רַבִּי יוֹהָנָן: מַאי דְכַתִּיב: "בִּי שְׁפָתַי כְּהוֹן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה וְיִבְקְשׁוּ מִפְּהוּ בִּי
24 מִלְּאֵךְ ה' צְבָאוֹת הוּא", אִם דְּיִמְכֵה תִרְבַּ לְמִלְּאֵךְ ה' צְבָאוֹת - יִבְקְשׁוּ תוֹרָה מִפְּהוּ: וְאִם לֹא
25 - אֵל יִבְקְשׁוּ תוֹרָה מִפְּהוּ! אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: רַבִּי מַאֲרִ קְרָא אֲשַׁכַּח וְדַרְשׁ: "הַב אֲנִיךְ וְשַׁמְעוּ
26 דְרַבִּי חֲכָמִים וְלִפְךָ חֵשֶׁת לְדַעְתִּי". לְדַעְתֵּם לֹא נִאֲמַר, אֵלֵּא לְדַעְתִּי. רַב הִנְיָא אָמַר מִהֲכָא:
27 "שְׁמַעְנֵי בַת יוֹרָא וְהָאֵי אֲנִיךְ וְשַׁכְחֵי עַפְרָא וְבִית אֲבִיךָ וְגו'". קִישׁוּ קְרָא אֲהַרְדִּי לֹא קִישָׁי, וְהָא
28 כְּגַדְלוֹ, הָא - בְּרַבָּנִי. בִּי אֲתַר רַב דִּימֵי אָמַר, אָמַר בְּמַעֲרָא: רַבִּי מַאֲרִ אֲבָל תַּחֲלָא וְשְׂרָד

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42

1 שְׂרָדָא לְקָרָא. דַּרְשׁ רַבָּנִי: מַאי דְכַתִּיב: "אֵל גַּת גַּת אֲנִי וְרַדְתִּי לְרֵאוֹת בְּאֶפְרַי תַּחֲלָא וְגו'". לְמַה נְמַלְשׁוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים לְאִנּוּ? לֹמַר לֵךְ:
2 מַה אֲנִי וְגו', אֵף עַל פִּי שְׂמֻלְכּוֹךְ בְּטִיט וּבְצוּאָה - אִין מַה שְׁבַחְתּוּכוּ נְמַאֵם, אֵף תַּלְמִיד רַבָּם, אֵף עַל פִּי שְׂפָרְד - אִין תּוֹרְתוֹ נְמַאֲסַת.
3 אֲשַׁכְּחִיהּ רַבִּהּ בַּר שִׁלָּא לְאַלְהוּ, אָמַר לִיה: מַאי קָא עֲבִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? אָמַר לִיה: קָאֲמַר שְׁמַעְתָּא מִפּוֹמֵיחֵיהּ דְּבַקְדוּהּ רַבָּנָן,
4 וּמִפּוֹמֵיחַ דְרַבִּי מַאֲרִ לֹא קָאֲמַר. אָמַר לִיה: אֲמַאי? מִשּׁוּם דְקָא גְמַר שְׁמַעְתָּא מִפּוֹמֵיחַ דְאֲתַר. אָמַר לִיה: אֲמַאי? רַבִּי מַאֲרִ רַמּוֹן מְצָא,
5 תּוֹבוּ אֲבָל, קְלִיפְתוֹ וְרָק! אָמַר לִיה: הִשְׁתָּא קָאֲמַר: מַאֲרִ בְנֵי אוּמַר: בְּזַמן שְׂפָרְדֵּי מְצִינָה מַה לְשׁוֹן אוּמַרְת - קְלַתִּי מַרְאִישִׁי,
6 קְלַתִּי מַזְרַעִי. אִם כָּד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִינָה עַל דְמֵן שֶׁל רְשָׁעִים - קַל וְחֹמֶר עַל דְמֵן שֶׁל צְדִיקִים שְׁנַשְׁפַּר. אֲשַׁכְּחֵהּ שְׂמֹאֵל לָרַב
7 הוֹרָה דְחַלִּי בְּעִבְרָא דְדִשָׁא וְקָא בְבִי. אָמַר לִיה: שִׁינָא, מַאי קָא בְּבִית? אָמַר לִיה מִי זִמְרָא אֲמַר דְכַתִּיב בְּהוּ בְּרַבָּנָן "אֵיָה סוֹפֵר
8 אֵיָה שׁוֹלֵף אֵיָה סוֹפֵר אֵת הַמְגְדָלִים". "אֵיָה סוֹפֵר" - שְׁהוּ סוֹפְרִים בַּל אוֹתוֹת שְׁבַחְתוּהָ, אֵיָה שׁוֹלֵף - שְׁהוּ שׁוֹלֵף מִלִּין וְהַמְזוּרִין
9 שְׁבַחְתוּהָ. "אֵיָה סוֹפֵר אֵת הַמְגְדָלִים" - שְׁהוּ שׁוֹנֵן שְׁלֵשׁ מֵאוֹת הַלְכוֹת בְּמַגְדַּל הַפּוֹרַח בְּאִוּר. וְאָמַר רַבִּי אֲמִי: מִתַּל מַהֲוֵי בְּעֵן
10 דוּאָ וְאֲחִיתוּרָא בְּמַגְדַּל הַפּוֹרַח בְּאִוּר. וְתַנּוּן: שְׁלֵשָׁה מַלְכוּתִים וְאֶרְבַּעַה הַיְדוּסוֹת אִין לְהֵם חֵלֵק לְעוֹלָם הַבָּא, אֲנָן מַה תַּהֲוֵי עֲלֵנוּ? אָמַר
11 לִיה: שִׁינָא, טִינָא הָיְתָה בְלָבָם. אַחַר מַאי - זְמַר יוֹנִי לֹא פֶּסֶק מִפּוֹמֵיחַ. אָמְרוּ עֲלֵיו עַל אַחַר, בְּשַׁעֲרֵה שְׁהוּה עוֹמֵד מִבֵּית הַמְדַרְשׁ
12 הַרְבֵּה סַפְרֵי מִינֵין גּוֹשְׁרִין מַחֲסוּ. שְׂאֵל גִּימוּס הַתְּרִידִי אֵת רַבִּי מַאֲרִ: כַּל עָמַר דְנִחוּת לְיוֹרָה סְלִיק? אָמַר לִיה: כַּל מָאן דְהוּה נִקֵּי אָנָּב
13 אוּמַיָּה סְלִיק, כַּל דְלֵא הָוֵה נִקֵּי אָנָּב אוּמַיָּה - לֹא סְלִיק. רַבִּי עֲקִיבָא עֲלֵה שְׁלוֹם וְרַבִּי בְּשִׁלוֹם, וְעֲלֵיו הַתְּבוּב אוּמַר: "מִשְׁכְּנֵי אֲתֵרִיךְ
14 נְרִיצָה". וְאֵף רַבִּי עֲקִיבָא בְקִשׁוּ מֵאַלְפֵי הַשָּׁרַת לְדוּחַפּוּ, אָמַר לְהֵם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: הִנְיָו לְזַמן הַהוּא, לְהַשְׁתַּמְשׁ בְּכַבּוּדִי.

1 **כבני** אדם - היה מצי למחשבו ישנים ומוציאין ריעי כבני אדם. כלקבני בן דמי לברמה
2 ואיכא למימר דרעי בכלל ותי אלקנן לא הזה חשיב ליה אלא משום דרעי אשכחי
3 שלשה רומין לברמה. הרב רבינו אלחנן. **ויעשה** זה שלבו חפץ - למרית. משמע ומובטח
4 לו לאדם שעשה חפצו כסתר ולא בפרושי. ולא בפרושי רבנו ונחלא ורשלה פרק קמא
5 וקדושין (מ"א) דפירש דחזי ורשלה פרוה שיהו חזיה
6 לעשות עבירה. אלא קמאר: לבש שחרים ויך
7 למקום אורי. ולבשת שחרים אנבאנתא משריין
8 לב, ולא יכא לרעי עבירה. ויובל לעשות מעשין
9 מה שלבו חפץ - דודאי אין יצרו מתוברי עלוי.
10 ודוגיא דשמעתא אינו משמעו דרביי הכא וברשי
11 פירק בורא דמועד קטן (כ"ו).
12 **ככהנים** במון שביח המקדש קיים - מכאן
13 קשה על פירושו דהוה יפרק שליש
14 דמגילה (כ"ב), על הדאי דתנן: זידי בתקובי -
15 לא ישא כפיו, ופירש: משום שהעם מסתכלין בו.
16 ואמרין בתגינה: תוסבל ככהנים בשעה
17 שנושאין כפיהן - עניני כרות. הוא איתא,
18 ודמסקין: דוקא במון שביח המקדש קיים. ואילו
19 ההם כגבולים, ומתקיש מניה בגמרא מנחיא
20 דהוה כשיבטתיה דרב הונא הוה פריס ידיה
21 ומשכיל דלמא דש בעירו וזהו. ונחיא לפרש ואגב
22 בגבולין מיתסר משום דסח הדעת. והכי איתא
23 בירושלמי דהתם. אמר ר' יוסי: הוא אמרה
24 שאסור להסתכל בכהנים בשעה שהם מנזכין את
25 העם. אמר ר' חני: כלום אמר אלא משום דסח
26 אנא מסתכל ולא מסתגא דמאי.
27 **יוסי** בן יועזר בו - בירושלמי אמר: בראשונה
28 לא היה מחלוקת אלא על הסמיכה
29 בלבד, ועמוד שמאי והלל ועשר ארבעת. שרבו
30 חלמדי שמאי והלל שלא משמו לב דוכרן - רבו
31 מחלוקת בישראל. ונתקול ולמי חיבות. ואגב
32 לתמוה דריי נתקול כבר בימי שאול על מלח
33 ופירוש (סנהדרין ט"א): ושמאי. כיון דשאלו וביח
34 דיעו וזהו רבי ברבי דענתו אמלחו. ולא היה אדם חולק
35 עליו. רק לפי סבת דוד - לא מתקיי מחלוקת.
36 וזה שאמר בירושלמי: ועמוד שמאי והלל ועשר
37 ארבעת - לא מצינו בפרק קמא דשבט (ד"ב) רק
38 שלשה דברים שנתקלו בהן.
39 **שנים** מנות הארזונים שאמרו לסמוך
40 נשיאם דוד - ולא התנה על הא
41 דחשיב שמאי מקמי הלל. והלל נשיא לבולי
42 דעלמא. איכא למימר בחיות כי שלש מנות
43 הראשונות אשר אמרו שלא לסמוך דוד נשיאם.
44 ועמאי בן ברתיהו - נקט עליה בראשונה ואגב
45 נקט עליה בראשונה - חשיב ליה בכל מקום
46 שמאי מקמי הלל. והבא ליכא למיטעי. לפי שנסב
47 במקום מנחם דחשיב אתר הלל. ואם בן אב בת
48 דיהו. וכן שמו נשיא בני.
אראח

1 **מאי דרש** - מדוכן הבין מקום השביעה שגורד שלא הוציץ שם. אי ינוי שלא טעה נכח
2 טעה אחר. הנמא - דבר היצר העמד לדוגמא. להראותו. לומר: כזה עשה לי. ואין זה
3 אלא דבר תיכרי. אף כאן מקומו נכרי. ומה לפשה - ודרי אמר: "ומתחת זרועות עולמ"
4 (דברים לב) ונא על מי סבלן - ולא חס על כבוד קונו. ליתני עלה במעורב לא גרסינן
5 לה. כמאלי דחוק רגלי השביעה - אמר כלבון: אין
6 השביעה כאן. ובתיב: "והארץ הרום רגלי".
7 למקום שאין סבירין אותו - אין דעה נטה עליו.
8 ושמא יקל לב יצרו. ונגא אם ירמא - ומה לא אדם
9 טחן לב. לפי שאינו חשוב בעיניהם. וכן כלבוט
10 שחרים. דמצי ביה ליה ליצירה - ובטוח על
11 ונביח הוא כבגאא שלול. ורבי תיאי בר אבא אמר
12 דלא מצי ביה ליה ליצירה - טוב לו בעינא
13 מפרהסיא. ומכריבין את חנם שבס הפרושי -
14 והשביעה שורה על קשרי אצבעותיהם. אל
15 תאמיני ברע - האומר לך חטא. ולא הבטחו
16 באלוף - לומר שימחלו. וכפיש - חתיבת עץ.
17 כמו בפסין בבבא בתרא (מ"א). איתא עדי - הוא
18 מעיד בעצמו בכל עונת שאוכח בפניו.
19 **משנה** יוסי בן יועזר אמר: שלא לסמוך -
20 ביום טוב, וזה היה מחלוקת ראשונה שהיתה
21 בחבמי ישראל. וישעיה בן פרחת - כולל רוד
22 אתר דוד. יצא מנחם - בגמרא נפרש לתיבן
23 יצא. נכנס שמאי - ליהות אב בית דין החתומי.
24 הראשונים
17 **השורת**, שלשה ככהמה. שלשה כמלאכי השורת: של להם דעת כמלאכי השורת, ומיהלכין
18 בקוקה וקוקה כמלאכי השורת, וינספריס בגילוש הקדש כמלאכי השורת. שלשה ככהמה:
19 אוכלין ושותין ככהמה, ופרין ורביין ככהמה, ומוציאין ריעי ככהמה. "כל המסתכל בארבעה
20 דברים רחוי לו שלא בא לעולם כו"ו". משלמא מה למעלה מה למטה מה לאחור דתני, אלא
21 לפנים - מה לדתה הנהו! רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרו: תרווייהו: משל למקדן בישור ורבי שאמר
22 לעבדיו: מה לי פלטרין גרוליו על האשפה. הלכו וכונו, ואין רצונו של מקדן לתקומו שם
23 אשפה. "כל שלא חס על כבוד קונו רחוי לו שלא בא לעולם" מאי היא? רבי אבא אמר: זה
24 המסתכל בקשת, רב יוסף אמר: זה העובר עבירה בסתר. מסתכל בקשת - דתיב: "כמראה
25 הקשת אשר יהיה בעיני ביום הגשם בן מראה הגנה כסוכי הוא מראה דמות כבוד ה'". רב
26 יוסף אמר: זה העובר עבירה בסתר, כדריב: יצחק. דאמר רבי יצחק: כל העובר עבירה בסתר
27 כמאלי דחוק רגלי שביעה, שצאמר: "פה אמר ה' השמים כסאי והארץ הרום רגלי". איני?
28 והאמר רבי אלעזר חוקן: אם רואה אדם שיצרו מתנבר עליו - יקד למקום שאין סבירין אותו,
29 וילבש שחריו ויתעמץ שחריו, ויעשה מה שלבו חפץ, ואל יחלל שם שמים כפרהסיא! לא
30 קשיא: היא - דמצי ביה ליה ליצירה, הא דלא מצי ביה ליצירה. דרש רבי יהודה גרבי
31 נחמי, מתוקבניה דרש לקיש: כל המסתכל בשלשה דברים עניניו פחות: בקשת, ובנשיא, ובכהנים.
32 בקשת - דתיב: "כמראה הקשת אשר יהיה בעיני ביום הגשם הוא מראה דמות
33 כבוד ה'", בנשיא - דתיב: "ונתת מחודך עליו". המסתכל בכהנים בזמן שביח המקדש
34 קיום. שהיו עומדין על זיכנן ומכריבין את ישראל בשם המפורש. דרש רבי יהודה ברבי נתנמי
35 מתוקבניה דרש לקיש: מאי דתיב: "אל תאמינו ברע אל תבטחו באלוף?" אם יאמר לך
36 יציר הרע הטוא והקדוש ברוך הוא מוחל - אל תאמן, שצאמר: "אל תאמן ברע" ואין רע אלא יציר הרע, שצאמר: "כי יציר לב
37 האדם הרע" ואין אלוף אלא הקדוש ברוך הוא, שצאמר: "אלוף געורי אהה". ושקמא תאמרי: מי מעיד בפי? אבני ביהוה וקולו ביהוה
38 של אדם, הם חקדין עיניו בו, שצאמר: "כי אבן מקור תעק וכבים מעין גענוד". והכמים אמרו: של אדם מעידה בו, שצאמר:
39 "משכבת חקדין שמוך פתחי פיר" או זו היא דבר ששוכבת בחיקו של אדם - הוי אומר זו נשימה. רבי יוחנא אמר: שני מלאכי
40 השורת המליין אותו הן מעדיין בו, שצאמר: "כי מלאכי יצוה לך לשמך בכל דרכיך". והכמים אמרו: אבדו של אדם מעדיין
41 בו, שצאמר: "ואתם עדי נאם ה' ואני אל". **משנה** יוסי בן יועזר אמר: שלא לסמוך, וישעיה בן פרחיה
42 אמר: שלא לסמוך. נחיא הארבילי אמר: לסמוך, יהודה בן מנאי אמר: שלא לסמוך. שמעון בן ששון אמר: לסמוך, וישעיה בן פרחיה
43 אמר: לסמוך, אבטליון אמר: שלא לסמוך. הלל וינחם לא נתקלו, יצא מנחם ונכנס שמאי. שמאי אמר: לסמוך, הלל אמר: לסמוך.
44 הראשונים

1 **אראה** בנחמה - לעינא קיללא הוי, דשבעה בלשון קע, כלומה: לא יוכל לראות
2 בנחמות עיין אל לא עשה זה, ודומה לה: אקפת את בני שהלכה וו מקופתת
3 בישראל; דרבי טרפון בשמעתא מדרשתא פרק קטא דשבת (א.ר.), ודומא מציט לשון
4 תמקרא: 'איילת חי' וינא ימלא כבוד ה' ונו' א"י יראו א"י ונו' (בבבב ר.ד.) **אכ** לא דהתיי עד

5 וזום - תימנה: אמאי לא מפשינן דבתי: השתא
6 בדומתא בן צדקיס אין קדושין בראי דהא מביא
7 תקלה על דין - צדקיס עצמן אל כל סבין;
8 כדפריך בגיטין (א.ר.) תתליין הו' ושבס' ויש לומר:
9 ולא שקי לאקשויי עב' נבי דבר אביהל, דנאי
10 הוא לעזיז דאכוב לרבי אסורא. אבל דבר היתר
11 בשעת האיסור - לא פריך. ולחכי לרא פריך בראש
12 השנה (א.א.א.) דאמר: במה בסיס תבשלאל דבבל
13 במזגא דארב דמרטבא, ריבטיב' פסחיס' (ספוסים
14 ק.ב.) ברב רימיה בר אבא דאשילוי טעמיס קודס
15 הברלה, אף על גב דמתיתא באסטרסא - דאין דבר
16 מנהנה כל כך אביתא דהתיי בשעת האיסור.
17 **למחר** לא חת - דהא אל נקט כשאינני שם
18 אין קלו נשעם - משום שהוי אומנים
19 לו דאינו צועק אלא בשעת שינעו שם, אבל
20 השתא, מדנקט מוה, שיהא גבדו - או היה לו
21 לצעוק. **אכ** בית דין מי קא מודה בפני נשיא -
22 הוראה לדין, וכדירושלמי אמר: מאן דאמר יהודה
23 בן טבאי נשיא - עורבא דאלכסנדריא מסייע ליה.
24 דבני ירושלים מעין מנינא נשיא ולא קבולו עליה.
25 ערק ואול לאלכסנדריא. הווי בני ירושלים כותבי;
26 מירושלים הנודלה לאלכסנדריא הקטנה: דהי מתי
27 אחי ושבס' אילכס' ובני יושבת עונות מליה. ומאן
28 דהני שמעון בן טסה נשיא - עורבא דאשקלון
29 מסייע ליה. ומתיי כולא עורבא שתלה שמונסי
30 נשים ממשפחתו. ובסתהדין (מ.ד.) הביאו רש"י
31 בגימטריא.

32 **לא** מצטרפנא - לענות אחרי רבי, כיון לבטל
33 דברי שמעון בן טסה. **דבר** אל בני
34 ישראל אסור - אבל בשעתה ליכא למעט נשיא
35 מהאי טעמא, אף על גב דסמיך טפי להקביר
36 ממיניה, דהא בריש כ"ל הפסולין' (דמיוס לא.ב.)
37 מרבינן נשים לשחיתתו, וכן ליכא לאלופי שחיתת
38 בבעלים דדומיא דסמיכה, דההיא ודיקט אל הוי
39 אלא דרבנן. **לעשות** נתת רוח לעינים - וכוון
40 שחיתת דבמה שלון, השתא ודמה לסמיכה
41 לחיות בבעלים. בפרק קטא דקדושין (א.א.א.)
42 ובפרק בתרא דרשאי השנה (א.א.א.) פירש רבתי
43 יגה: דנשיא דרש, א"ל באות לעשות מצות עשה
44 שהתן גמרא ולבד' פליקן - אין מנהגין איהו -
45 על גב דפסותא, ולא מיפקי בריבא לבטלה, וכן
46 משמע מהבא, ועוד פירשתי הוה בראש השנה
47 הורכבת.

35 **שמעו** מינה סמיכה בכל כהו' בעיניו, דאי סלקא דעתך לא בעינן בכל כהו' - מאי קא עבד? ליסמך! מיתבי: 'דבר אל בני ישראל
36 וסמך', בני ישראל אסורין ואין גנות ישראל סומכות. רבי יוסי ורבי ישמעאל אומרים: גנות ישראל סומכות רשות. אמר רבי יוסי:
37 סח' לי אבא אילעניו: פסעם אחת היה לנו עגל של וכו' וכו' וכו'. ורבי יוסי ורבי ישמעאל אומרים: גנות ישראל סומכות רשות. אמר רבי יוסי:
38 אילן כדי לעשות נחת רוח לנשים. ואי סלקא דעתך סמיכה בכל כהו' בעינן - משום נתת רוח לעינים עבדך בך? פשיטא? אלא
39 לאו שמעו מינה: לא בעינן בכל כהו'. לעולם אימא לך בעינן בכל כהו'. דאמר להו: אקפו דייבוי, אי הכי 'לא מפני שפסיקו בנשים?'
40 תיפוק ליה דאינהו לסמיכה כללו' אמר אמי: תדא ועוד קאמר; תדא - דליחא לסמיכה כללו' ועוד: כדי לעשות נחת רוח לנשים.
41 אמר רב פפא: שמע מינה גדרין אסורין, דאי סלקא דעתך גדרין מותרין - לסמוך לגדרין, אלא לאו שמע מינה: גדרין אסורין.

1 הראשונים - שהחזרו ראשון בכל וזו וזו נשיאים. **גמרא** עד וזם - שלא הוסיף
2 אלא הוא לבדו. ע"ש שיהיה הגרן - קודם חומה, ואחר כך חומה. שהיו חורשין נפש
3 בנפש האמור בערים ומוקין, אמרו לתן חבניה, הלא כבר נאמר: כיאשר זמם לעשות
4 לאחור ועינין אחור קיים, ולמה נאמר: שאין נדרגים בשם שיגמר הדין על

5 נידון קודם שהחומה ואין לזקן - אם העידוהו
6 שחייב מלקות, כבולתו גרסינו עד שיומנו ענינו.
7 ובמסכת מכות בליקף לה מקרא: 'וזהה עד שקר'
8 תעדי, ואמר מר: כל נזקם שנאמר עד - דאי
9 כאן שנים. אלא בפני שמעון - שאם טיעה
10 ולמדוהו, היינו דקא מודה חלפה בפני שמעון -
11 דתמקאמר מיד קיבל, כוון שפך מינה דעי
12 השתא אורי בפניו. ופאי קיבל - לאו דעי
13 השתא תורה, ודאי לא תורה בפניו מימינו.
14 וכשתנו טעם דזו זמם לאו הדין שמעון שם. א"ל
15 מצטרפנא - לישב בדין אלא בהדי שמעון.
16 סייקון - לכוש בגדי מלכות. אינה אלא משום
17 גנות - דתקן, אלו הן משום שבות לא עליל
18 באילו, ולא רוכבין על גבי בהמה (ביצה ל.ג.ב.)
19 והאי נמי משמש בבועלי חיים הוא, שסמך
20 עליה בכל כהו, כדאמרין לקמן, שבות דשבעה
21 נמי נתיבא במתניתין, ומאי אשמעין רבי יוחנן,
22 לאפוקי מפאן דאמי - במסכת ביצה (א.א.)
23 בסמיכה עצמה פליגי, ומאן דאמר - לאו משום
24 שבות אסר, אלא משום דסבירא ליה דשלמי
25 חובה לא בעי סמיכה, דכי כתב 'וסמך' -
26 בשלמי גרבה כתב, ודומה מנהגה אל גמורין,
27 קא משמע לן רבי יוחנן דטעמא שבות שבות
28 הוא, וסמיכתו לשלם מזהה, שמע מינה -
29 מדאוקי ר' יוחנן טעמא שבות שבות סמיכה.
30 דקדושין בכל כהו בעינן, והוה ליה משמש
31 בבועלי חיים, 'דבר אל בני ישראל' אדם כי
32 יקריב מכם קרבן לה', ותבתי בההיא עניינא
33 'וסמך'. אבא אלעזר - כך שמו. אקפו יריבוי -
34 'וסמך'. הקילו דייבא אקפו לשון אקפו, ואף
35 ואין מכביד, כדאמרין גימטריא 'ויקע הברולי' - וקפא
36 ברולא (מלכים ב' א.) שפיע - מדר' יוחנן
37 דאוקי טעמא משום שבות, עדרין אסורין, ואף
38 על גב דגבי שבות רכיבה אמרין - הוא הדין
39 לכל שימושו, ואפילו בבקום שאינו עושי
40 להשתמש, כגון עזי הבהמה, והוא אדרי עזי
41 האילן, ופליגי אמוראי בהא מילתא במסכת
42 שבת בפרק בתרא (ק.ה.ב.) לפסוק - דהא ראש
43 בהמה כעדרין דמי.

44 **בר** אבא אמר רבי יוחנן: לעולם אל תהא שבות קלה בעיניך, שחייב סמיכה אינה אלא משום
45 שבות, ונתלקו בה גדולי תהוה. פשיטא! שבות מצוה אצטרפיא ליה, הא נמי פשיטא! לאפוקי
46 ממואן דאמר בסמיכה גופא פליגי, קא משמע לן בשבחת הוא דפליגי. אמר רבי בר המא:
47 **שמעו** מינה סמיכה בכל כהו' בעיניו, דאי סלקא דעתך לא בעינן בכל כהו' - מאי קא עבד? ליסמך! מיתבי: 'דבר אל בני ישראל
48 וסמך', בני ישראל אסורין ואין גנות ישראל סומכות. רבי יוסי ורבי ישמעאל אומרים: גנות ישראל סומכות רשות. אמר רבי יוסי:
49 סח' לי אבא אילעניו: פסעם אחת היה לנו עגל של וכו' וכו' וכו'. ורבי יוסי ורבי ישמעאל אומרים: גנות ישראל סומכות רשות. אמר רבי יוסי:
50 אילן כדי לעשות נחת רוח לנשים. ואי סלקא דעתך סמיכה בכל כהו' בעינן - משום נתת רוח לעינים עבדך בך? פשיטא? אלא
51 לאו שמעו מינה: לא בעינן בכל כהו'. לעולם אימא לך בעינן בכל כהו'. דאמר להו: אקפו דייבוי, אי הכי 'לא מפני שפסיקו בנשים?'
52 תיפוק ליה דאינהו לסמיכה כללו' אמר אמי: תדא ועוד קאמר; תדא - דליחא לסמיכה כללו' ועוד: כדי לעשות נחת רוח לנשים.
53 אמר רב פפא: שמע מינה גדרין אסורין, דאי סלקא דעתך גדרין מותרין - לסמוך לגדרין, אלא לאו שמע מינה: גדרין אסורין.

[דף ל' ע"א]

מהו דיימרון בגוי דאריסיה דבר זינא לבגוי דבר זינא: יבין לון מה דנסתונו? יכלין מימר לון: מה שנעשית – על פי בית דין נעשה.

מהו דיימרון דקיקיאי לרב רביא: ניפלוג עימכונו? יכלין מימר לון: מציאה מצאנו.

אמר רבי יצחק: לית בין רב רביא לדקיקיאי אלא כמי שניתן להן מתנה.

הלכה ח' מתני' גין שיצא מתחת הפטיש ויצא והזיק – חייב. גמל שהוא טעון פשתן ועובר ברשות הרבים. נכנסה פשתנו לתוף החנות ודלקה בגרו של חנוני והדליק את הבירה – בעל הגמל חייב. הניח החנוני את גירו מבחיון, החנוני – חייב. רבי יהודה אומר: בגר הנפדה – פטור.

גמרא תני: רבי יודן, בגר הנפדה – פטור, מפני שהוא רשות. וחכמים אומרים: בין כה ובין כה – חייב.

בגון אילו שהן עושין סוכות בפיתחי חנויותיהם בהן, מפני שהוא רשות, ובה אחר והזיק בהן – חייב:

הדרן עלה פרק הפונס צאן לדיד

פרק שביעי

הלכה א' מתני' מרבה מדת תשלומי כפל ממדת תשלומי ארבעה וחמשה, שמדת תשלומי כפל נזהנת בדבר שיש בו רוח חיים ובדבר שאין בו רוח חיים, ומדת תשלומי ארבעה וחמשה אינה נזהנת אלא בשור ושה בלבד, שנאמר (שמות כא, לו): כי יגנב איש שור או ששה וגו'.

אין הגנב אחר הגנב משלם תשלומי כפל, ולא הפוזבת ולא המוכר אחר הגנב משלם תשלומי ארבעה וחמשה:

גמרא מניין תיתי ליה? מאם המצא תמצא וגו' (שמות כב, ג). אין לי אלא שור וחמור ושה, כשהוא אומר: חיים – לרבות כל בעלי חיים. הנגיבה – לרבות את המיטלטלין. ולמה שור וחמור ושה? אם דבר שיש בו הנזיה למזבה, ניתני שור ושה:

תני רבי ישמעאל: יצאו קרקעות שאין מיטלטלין.

[דף ל' ע"ב]

יֵצְאוּ עֲבָדִים שְׂאִין לָךְ בְּהֵן אֵלָא תְשַׁמִּישׁ. יֵצְאוּ שְׁטָרוֹת שְׂאִין לָךְ בְּהֵן אֵלָא רְאֵינָהּ.

רבי אבהו שאל: למה לא שנינו, שמידת תשלומי כפל נזקתה כמזעזעז טענת גנב, בשותפיו, מה שאין כן בתשלומי ארבעה וחמישה.

תני: וגונב מבית האישה (שמות כב) – ולא מבית האשה. כל עצמו אין כתיב רעהו אלא בשואל, ותימר הכי? אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי ארבעה וחמישה.

גנב ונגנבה ממנו, ותפשו בעלים את השני, ונשבע להן, אין תימר מוציאין מן השני – מביא קרבן על השבועה. אין תימר אין מוציאין מן השני – אינו מביא קרבן שבועה.

גנב ונגנבה ממנו, ונמלך השני להחזיר, אין תימר יחזיר לבעלים – פגמים שאין מודיעין לגנב. אין תימר יחזיר לגנב – פגמים שאין מודיעים לבעלים. ביצד יעשה? יחזיר לבעלים בפני גנב:

הלכה ב' מתני' גנב על פי שנים, ומכח ומכר על פיהם או על פי שנים אחרים – משלם תשלומי ארבעה וחמישה. גנב ומכר בשבת, גנב ומכר לעבודה זרה, גנב ומכח ומכר ביום הכפורים, גנב משל אביו

[דף ל"א ע"א]

ומכח ומכר ואחר כך מת אביו – משלם תשלומי ארבעה וחמישה.

גנב ומכח ומכר ואחר כך הקדיש – משלם תשלומי ארבעה וחמישה. גנב ומכח ומכר לרפואה ולקבלים. השוחט ונמצא מרפה. השוחט חולין בעזרה – משלם תשלומי ארבעה וחמישה. רבי שמעון פומר בשני אילו.

גמרא ולא כן אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: הויד בהלב ושגג בקרבן – מתרין בו ולזקה ומביא קרבן!

רבי בון בר חיה בשם רבי שמואל בר יצחק: כדי רשעתו (דברים כה, ב), שני דברים מסורין לבית דין, התופש אחד מהן – יצא דבר שמסור לשמים.

הלכה ג' מתני' גנב על פי שנים, ומכח ומכר על פיהם, ונמצאו זוממין – משלמין לו את הכל. גנב על פי שנים, ומכח ומכר על פי שנים אחרים, אילו ואילו נמצאו זוממין, הראשונים – משלמים תשלומי כפל, והאחרונים – משלמין תשלומי שלשה. נמצאו האחרונים זוממין, הוא – משלם תשלומי כפל, והן – משלמין תשלומי שלשה. אחד מן האחרונים זומם – במלה עדות שנייה. אחד מן הראשונים זומם – במלה כל העדות, שאם אין גניבה – אין טביחה ואין מכירה.

גמרא אמר רבי ועירא: הדיא אמרת: עד זומם – אין נפסל בבית דין, אלא מעצמו נפסל.

[דף ל"א ע"ב]

פתר לה בהתרייה.

ותני בן: אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? בשתי עדות ובשתי התריות, אבל בעדות אחת ובהתרייה אחת – כל עדות שבמלה מקצתה במלה בולה.

מהו שבמלה מקצתה במלה בולה? היו עומדין ומעידין עליו בעשרה בניסן: שגנב שור באחד בניסן, טבח ומכר בעשרה בניסן. הוזמו בהמשה עשר בניסן, כל עדות שהעידו מעשרה בניסן עד המשה עשר בניסן – למפריעה הרי אילו פסולות.

אמר רבי בא בר מר: תיפתר, במעידין עליו בכרד אחד, ולית שמעת מינה לבלום.

[דף ל"ב ע"א]

ותני בן: הן היו ראשונים והן היו האחרונים. הוזמו בראשונה – אין בכך בלום. בשנייה – הרי אילו עדות אחד. שלישית – הרי אילו שתי עדות,

והיכי דמי? אם במעידין עליו בכרד אחד, ולית שמע מינה בלום. לא אתייה דא אלא על ידי עדות סגיא.

עד כדון, בשבאו עידי גניבה ועידי טביחה פאחת. באו עידי גניבה ולא קיבלום, ואחר כך באו עידי טביחה, אמר להן: הוו יודעין שכבר באו עידי גניבה ולא קיבלום, ועל ידיכם אנו מקבלין אותן, נמצאו עידי טביחה זוממין – משלמין על ידי עידי גניבה.

רבי חזקיה לא מר בן, אלא, עד ברוך בשבא עידי גניבה ועידי טביחה פאחת. באו עידי טביחה ולא קיבלו אותן, ואחר כך באו עידי גניבה, אמר להן: הוו יודעין שבבר באו עידי טביחה ולא קיבלנום, ועל ידיכם אנו מקבלין אותן ונמצאו זוממין, עידי גניבה משלמין על ידי עידי טביחה.

[דף ל"ב ע"ב]

הלכה ד' מתני' גנב על פי שנים, וטבח ומכר על פי עד אחד או על פי עצמו – משלם תשלומי כפל, ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

גנב וטבח ומכר בשבת, גנב וטבח ומכר לעבודה זרה, גנב משל אביו, מת אביו ואחר כך טבח ומכר. גנב והקדיש, ואחר כך טבח ומכר – משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

רבי שמעון אומר: קדשים שהוא חייב באחריותן – משלם תשלומי ארבעה וחמשה. ושאינו חייב באחריותן – פטור.

גמרא לא בן אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: מויד בחלב ושוגג בקרבן – מתרין בו ולוקה ומביא קרבן.

מאן תניתה, רבי שמעון אומר: קדשים שחייב באחריותן – משלם תשלומי ארבעה וחמשה, ושאינו חייב באחריותן – פטור.

רבי יוסטא כי רבי מתון שאל: הפודה כלפלה מיד הגובר,

[דף ל"ג ע"א]

מהו שתיטבל למעשרות.

מתלב ריש לקיש: והתנינן: גנב והקדיש ואחר כך טבח ומכר! כמה דאת אמר תמן: המקדיש – אינו כמוכר. ודכוותה, הפודה – אינו פלוקת.

מילתיה דריש לקיש אמרה, מכירה – כפדיון. אמר: ראוי הוא לפדותו ולאוכלו.

אמר רבי לעזר: ראו אותו שחט שור שחור פיער – תזקה, גנוב הוא. הש לומר שפא ראוהו רבין, תיפתר: בשראהו מושף.

יש בטובתה מה שאין במזכרה, ויש במזכרה שאין בטובתה. שהטובתה בשבת – תיב, והמזכר בשבת – פטור.

אמר רבי ינאי בי רבי ישמעאל: מצינו, שהמכירה תיבין עליה בשבת, הנע עצמה, באומר להכירו: "תלוש מן הפרקע הזה וקנה אותו" – לא קניי?!

אמר רבי יוסי בי רבי בון: תלישה הוא שמהיבת אותו, ולא מכירה.

הלכה ה' מתני' מכרו חוץ מאחד ממאה שבו, או שהיתה לו בו שתפות. השוחט ונתנבלה בידו. הנזחר, והמעקר – משלם תשלומי כפל, ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

גנב ברשות הפעלים, טבח ומכר חוץ מרשותו, או שגנב חוץ מרשותו, וטבח ומכר ברשותו, או שגנב וטבח ומכר חוץ מרשותו – משלם תשלומי ארבעה וחמשה. אבל אם גנב וטבח ומכר ברשותו – פטור.

גמרא רבי זעירא בעי: מקרה תציין מהו? מכר חצייה לזה וחצייה לזה מהו?

[דף ל"ג ע"ב]

נישמעינה מן הדא: מקרה חוץ מודה, חוץ מרגלה, חוץ מקרנה, חוץ מגזיתה – משלם תשלומי ארבעה וחמשה. רבי לעזר בי רבי שמעון אומר: חוץ מקרנה – משלם תשלומי כפל. חוץ מגזיתה – משלם תשלומי ארבעה וחמשה. רבי אומר: חוץ מדבר שהנשמה תלויה בו – משלם תשלומי ארבעה וחמשה. חוץ מדבר שאין הנשמה תלויה בו – פטור.

הלכה ו' מתני' היה מושכו ויצא ומת ברשות הפעלים – פטור. הגביהו או שהוציאו חוץ מרשות הפעלים ומת – תיב. נתנו לבכורת בנו, לבעל חובו, לשומר חנם, ולשואל, לנושא שכר, ולשוכר, היה מושכו ויצא ומת ברשות הפעלים – פטור. הגביהו או שהוציאו חוץ מרשות הפעלים ומת – תיב:

גמרא אמר רבי מנא: מאן דמר לי הדא מילתא אגא נסיב בגרייתיה. מהו פטור? נפטור מחובו? נפטור מגניבה?

הלכה ז' מתני' אין מגדליו בהמה דקה בארץ ישראל, אבל מגדליו בסוריא, ובמדברות שבארץ ישראל. אין מגדליו תרנגולין בירושלים, מפני הקדשים. ולא כהנים בארץ ישראל, מפני הטהרות.

ולא יגדל ישראל חורין בכל מקום. ולא יגדל אדם את הכלב, אלא אם בן היה קשור בשלשלת. אין פורסין נשבין ליונים, אלא אם בן היה רחוק מן הישוב שלשים רים.

גמרא אמר רבי בא: בגוז מהיר שהיא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל.

תני: אין מגדלין תרנגולין בירושלם, מפני הקדשים. ולא פתנים בארץ ישראל, מפני הטהרות. יכול אף בירושלם? או יבא פני דמר רבי יהושע בן לוי: ירושלם הפנויה וגו' (תהלים קכב) – עיר שמוחברת ישראל זה לזה.

פתיב (ויקרא יא, ב): טמאים הם לכם. מה תלמוד לומר: וטמאים יהיו לכם? אלא, אחד – איסור אכילה. ואחד – איסור הנזיה.

פל דבר שאיסורו מדברייהן – מותר לעשות בו סחורה.

[דף ל"ד ע"א]

והרי חמור! למלאכתו הוא גדל. והרי גמלו! למלאכתו הוא גדל.

לא יגדל אדם את הכלב אלא אם בן קשור בשלשלת. אמר רבי יוסי בי רבי חנינה: כל המגדל כלב רע בתוך שלו – עליו הכתוב אומר (איוב ו, יד): לכם מרעהו חסד וגו'.

אין פורשין נשבין ליונים, אלא אם בן היה רחוק מן הישוב שלשים רים. וליהלן את אמר: תמשים אמה! אמר רבי יוסי בי רבי בון: לריעות – מריעה תמשים אמה. לפרוח – פורחת אפילו ארבעת מילין.

הדרן עלה פירק מרובה

פירק שמיני

הלכה א' מתני' החובל בחבירו – תייב עליו משום תמשה דכרים: בנגק, בצער, ברפוי, בשבת, ובבושת.

בנגק ביצד? סמא את עינא, קטע את ידו, שבר את רגלו – רואין אותו כאלו הוא עבד נמפר, כפוח היה יפה, וכפוח הוא יפה.

צער, כוויי בשפוד או במסמר. אפילו על צפורנו. מקום שאינו עושה חבורה – אומדים כמה אדם פיצא כזה רוצה לטל להיות מצטער בה.

גמרא תני: החובל בהבירו המשה – נתן לו המשה. ארבעה – נתן לו ארבעה. שלשה – נתן לו שלשה. שנים – נתן לו שנים. אחד – נתן לו אחד.

והיכי? הנהו על ידו וקטעה – נתן לו המשה; נזק, צער, ריפוי, שבת ובושת.

הנהו על ידו וצבת – נתן לו ארבעה; צער ריפוי שבת ובושת.

הנהו על ראשו וצבת – נתן לו שלשה; צער, ריפוי, שבת.

במקום שאינו נראה – נתן לו שנים; צער, ריפוי.

בטומים שבידו – נתן לו אחד; בושת.

רבי ירמיה בעי: קטע ידו, וחור וקטע ידו ממשלו, מהו שיתן לו צער של שעה ראשונה?

בתיב (שמות כא): עין תחת עין, שן תחת שן, ובמקום אחר הוא אומר (דברים יט): ולא תהום עיניך – אחד שוגג ואחד מזיד.

יאמר שוגג ואל יאמר מזיד! שאילו נאמר שוגג ולא נאמר מזיד, היתיה אומר: שוגג – ישלם כמון, מזיד – לא ישלם כלום.

[דף ל"ד ע"ב]

הוי, צורף לומר שוגג, וצורף לומר מזיד.

שאם הנה סמא, וסימא את עינו. קיטע, וקיטע את ידו – האיף זה מתקנים ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו? מגיד, שאינו משלם אלא כמון.

צער, כוויי בשפוד או במסמר, אפילו על צפורנו, מקום שאינו עושה חבורה.

בתיב (שמות כא, כה): כווייה תחת כווייה וגו'. היכי דמי? אם בשפצעו והוציא דמו, כבר בתיב: פצע תחת פצע, מה תלמוד לומר חבורה? אלא שאם כווי בשפוד על כף ידו וצבת, על כף רגלו וצבת, או שהטיל עליו שלג או צינים במקום שאינו נראה – תיב לרפואו.

אומדים פמה אדם פניצא בזה רוצה ליטול להיות מצטער בכך. אמר רבי זעירה: חמיי בר נש ואמרין ליה, פמה את בעי למיתן ולא ייאבד אהן צערא. ומה דהוא אמר – יהבין ליה.

אמר מר עוקבא: פמה אדם רוצה ליטול היא מתניתא, ותימר אבן, אלא חמיי בר נש ואמרין ליה, פמה את בעי מיסב וייאבד אהן צערא, ומה דו אמר – יהבין ליה.

תני: בן עזאי אומר: נתנין נכאי מזון. מהו נכאי מזון? בקדמיתא הוינא אכל מלופחין וירק, וקדון לית בי מיכל אלא בעינן ותרגולין. ומה דו אמר יהבין ליה. אמר רבי יוסי בר יעקב: אהן רומיי פד מיבאש לא נפיק לקרבא, עד דייכול מה דהסר יומין ביומין.

הלכה ב' מתני' רפוי, הפהו – תייב לרפאותו.

עלו בו צמחים, אם מחמת הפכה – תייב. שלא מחמת הפכה – פטור.

היתה ונסתרה, היתה ונסתרה – תייב לרפאותו.

היתה פל צורקה – אינו תייב לרפאותו.

גמרא רבי ירמיה בעי: עלו בו צמחין סביבות

[דף ל"ה ע"א]

הפכה ונסתרה מחמת הפכה מהו? מן מה דכתוב (שמות כא, יט) ורפא ורפא – שאם עבר על דבר ורפא.

תני חורין: ורפא ורפא – שאם עלת גרגותני – תייב לרפאותו.

תני: רבי יוסי בי רבי יודן אומר: עלו בו צמחים סביבות הפכה, אף על פי שנסתרה הפכה – תייב לרפאותו, ואין תייב ליתן לו דמי שבתו.

רבי שמעון אומר: חידוש חידש הכתוב בפירשה הזאת שיתן לו שבת ורפוי, רק שבתו יתן ורפא ורפא:

הלכה ג' מתני' שבת, רואין אותו כאלו שומר קשוואין, שפכר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו.

בשבת, הכל לפי המכייש והמתבייש.

המכיש את הערום, המכיש את הסומא, המכיש את הישן – חייב. וישן שבבייש – פטור.

נפל מן הגג, והזיק וכישי – חייב על הנזק ופטור על הבשת. שנאמר (דברים כה, יא) ושלחה ידה והחזיקה במבשיו – אינו חייב על הבושת עד שיהא מתכוין.

גמרא חכא את מר: רואין אותו באילו שומר קישואין. והכא את מר: היה עושה מנה ביום – נותן לו מנה. סלע – נותן לו סלע.

אמר רבי יצחק: תרין שבתינ אינו, הכהו על ידו וקמעה – אין רואין אותו באילו עושה מנה ביום, אלא רואין אותו באילו היגר יושב ושומר קישואין, שכבר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו.

שאם בויז על כף ידו וצבת, על כף ראשו וצבה, או שהטיל עליו שלג או צונן במקום שאינו נראה – חייב לרפותו.

[דף ל"ה ע"ב]

תני: ושלחה ידה – ולא אשת שליח בית דין. תני חורין תני: ושלחה ידה – לרבות אשת שליח בית דין.

מאן דמר ושלחה ידה ולא אשת שליח בית דין – בשהכהו ברשות. מאן דמר לרבות אשת שליח בית דין – בשהכהו שלא ברשות.

תני: לא אשת שנים.

הלכה ד' מתני' זה חומר באדם מבשור, שהאדם משלם את הנזק, צער, רפוי, שכתי, ובושת. ומשלם דמי ולדות. ושור אינו משלם אלא נזק, ופטור מדמיו ולדות.

המכה אביו ואמו ולא עשה כהן חבורה, החובל בכהן ביום חפזים – חייב בכלן.

החובל בעבד עברי – חייב בכלן חוץ מן השכתי, בזמן שהוא שלו.

החובל בעבד כנעני של אחרים – חייב בכלן. רבי יהודה אומר: אין לעבדים בושת.

גמרא תני: והעדים שאמרו: מעידין אנו על פלוני שסימא שתי עיניו באחת, שהפיל שתי שיניו באחת – אינו נותן לו כלום. זו אחר זו – יוצא לחירות בראשונה ונותן לו דמי שנייה. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: זאת אומרת: שמין לעבדים בושת.

רבי לא בשם רבי יוחנן: המקדיש מעשה ידי עצמו כולן – קידוש. וחזר ותנא: המקדיש מעשה ידי עבדו – יוציא לו מהן פרנסתו. והשאר – הקדש.

הכא את אמר: השאר הקדש. והכא את מר: כולו קדש!

אמר רבי אחא: מצווים ישראל לפרנס בני חורין יותר מעבדים.

לא כן אמר רבי יוחנן: הקוטע ידי עבד חבירו – רבו נוטל נזקו צערו ריפיו שבתו בושתו, והלה – יתפרנס מן הצדקה!

אמר רבי אחא: מצווין ישראל לפרנס עבדים קוטעין יותר מן השלימין.

והא רבי יוחנן אכול קופד ויהיב לעבדיה, שתי חמר ויהיב לעבדיה, וקרי אנפשיה (איוב לד) הלא כבטון עושני עשהו. אמרי: תמן – במידת הדין, ברם הכא – במידת רחמים.

[דף ל"ז ע"א]

הלכה ה' מתני' חרש שוטף וקמן – פגיעתן רעה. החובל בהן – חייב. והן שחבלו באחרים – פטורין. העבד והאשה – פגיעתן רעה. החובל בהן – חייב. והן שחבלו באחרים – פטורין. אבל משלמין לאחר זמן. נתגרשה האשה, ונשתחרר העבד – חייבין לשלם: המכה אביו ואמו ועשה בהן חבורה, והחובל בהן בשבת – פטור מכלל. מפני שהוא נדון בנפשו. והחובל בעבד בנעני שלו – פטור מכלל.

גמרא תני: והעדים שאמרו מעידים אנו על פלוני שסימא עין עבדו והפיל שינו, שכן תרב אומר, ונמצאו זוממין – משלמין לעבד וכו'.

מז אהן עובדא מימר בן? אמר רבי נסה: ויגז דמרוז בן, מעידין אנו על פלוני שנכנס תחת ידו שלם, ויצא חבול בשתים – יוצא לחירות בראשונה, ונתן לו דמי שנייה.

הלכה ו' מתני' התוקע לחבירו – נתן לו סלע. רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי: מנה.

סמרו – נתן לו מאתים זוז.

לאחר ידו – נתן לו ארבע מאות זוז.

צָרַם בְּאֲזוּנוֹ, תִּלַּשׁ בְּשַׁעֲרוֹ, רָקַק וְהִגִּיעַ בּוֹ רֶקוּ, הֶעֱבִיר טְלִיתוֹ מִמֶּנּוּ, וּפְרַע רֹאשָׁהּ שֶׁל אִשָּׁה בְּשׁוּק –
 נֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זָוִי. וְהִכַּל לְפִי כְבוֹדוֹ.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה:

[דף ל"ז ע"ב]

אֶפְלוּ עֲנֵי שְׂבִי שְׂרָאֵל – רוֹאִין אוֹתָם בְּאֵלּוּ הֵם בְּנֵי חוֹרִין שְׁנֵירוּ מִנְכֻסֵיהֶן, שֶׁהֵן בְּנֵי אֲבָרְהָם יִצְחָק
 וְיַעֲקֹב.

וּמַעֲשָׂה בְּאֶחָד שֶׁפְּרַע רֹאשָׁהּ שֶׁל אִשָּׁה, וּבָאֵת לְפָנֵי רַבִּי עֲקִיבָה, וְהִיבּוֹ לֵתֵן לָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זָוִי. אָמַר
 לוֹ: רַבִּי, תֵּן לִי זָמַן, וְנֹתֵן לוֹ. שִׁמְרָה עוֹמְדָת עַל פֶּתַח הַצִּירָה, שִׁיבֵר אֶת הַפֶּדַּ בְּפָנֶיהָ, וְכוּ כְּאִסַּר שְׁמֵן.
 גִּילַת אֶת רֹאשָׁהּ, וְהִוָּתָה מְטַפְחָת וּמְנַחַת עַל רֹאשָׁהּ. וְהֶעֱמִיד לָהּ עֲדִים, וּבָא לְפָנֵי רַבִּי עֲקִיבָה, וְאָמַר
 לוֹ רַבִּי, לֹא אֲנִי נֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זָוִי! אָמַר לוֹ: לֹא אֲמַרְתָּ כְּלוּם. שֶׁהַחֹבֵל בְּעֲצוּמוֹ, אַף עַל פִּי שְׂאִינוֹ
 רְשָׁאי – פְּטוּר. וְאַחֲרַיִם שֶׁחִבְלוּ בּוֹ – חֵיבִין. חִקוּצִין אֶת נְטִיעָתוֹ וְאַף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רְשָׁאי – פְּטוּר.
 אַחֲרַיִם שֶׁקֻּצְצוּ נְטִיעוֹתָיו – חֵיבִים.

גמרא תני רב קרני: לבעיטה – אחת, לרכובה – שלשה, למקלונקית – חמש עשרה.

חד אמר בשם ריש לקיש: המבויש את הזמן – נותן לו דמי בושתו משלם.

חד בר נש איקפד לרבי יודה בר חנינה, אתא עובדא קומי ריש לקיש, וקנסיה ליטרא דדבב.

רקק והגיע בו הרוק. עד היכן הגיע בו הרוק? עד גופו? עד פליו?

אלא רקק ולא הגיע בו הרוק מהו? אמר רבי יוסי: הדיא אמרה, המבויש את חבירו בדרךים – פטור.

תני רבי אבהו קומי רבי יוחנן: הרגתה שורי, קצצתה נטיעותי, והלה אומר: "איני יודע" – חייב.

אמר ליה: הן תנייתא אילין? למקרילות למקבילות! אמר ליה: אגא הוא דמעית ואינון דמרין בן:

מעידין אנו איש פלוני שהרג שור פלוני, והלה אומר: "איני יודע" – חייב.

הלכה ז' מתני' אף על פי שהוא נותן לו – אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו. שנאמר (בראשית כ,

ז): ועתה השב איש כי נביא הוא. ומנין שלא יהא המוחל אכזרי? שנאמר (שם, יז) ויתפלל

אברהם אל האלהים וגו'.

גמרא תני, רבי יודה אומר משום רבן גמליאל: הרי הוא אומר (דברים יג, יח): ונתת לך רחמים וגו'. סימן זה יהא בידך, כל זמן שאת רחמן – המקום מרחם עליך. אינך מרחם – אין המקום מרחם לך. רב אומר: אדם שפרח לחבירו, וביקש ממנו ולא קיבלו – יעשה שורת בני אדם ופייסנו, דכתיב (איוב לג): ישור על אנשים וגו'. ואם עשה כן, מה כתיב תפוז? פדה נפשו מעבור בשחת וגו'.

אמר רבי יוסה: הדין דתומר: שלא הוציא לו שם רע, אבל הוציא לו שם רע – אין לו מחילה עולמית.

[דף ל"ז ע"א]

הלכה ח' מתני' האומר: סמא את עיני, קטע את ידי, שבר את רגלי – חייב. על מנת לפטור – חייב. קרע את כסותי, שבר את פדי – חייב. על מנת לפטור – פטור. עשה כן לאיש פלוני, על מנת לפטור – חייב, בין בגופו בין בממונו.

גמרא האומר: סמא עיני שמזיקתני. קטע ידי שמזיקתני – חייב. על מנת לפטור – חייב.

אמר רבי לעזר: בהן שהוא פלאו מתניתא, אבל בהן שהוא פהין – פטור.

מילתיה דרבי לעזר: משום פגם משפחה. ריש לקיש אומר: בהין שהוא פהין הוא מתניתא, אבל בהן שהוא פלאו – חייב.

מילתיה דריש לקיש אומר: ששמין לקרובין בולשת.

תני: ישראל שאנסוהו עכו"ם ונטלו ממנו כמון חבירו, בפניו – פטור. נטל ונתן להם – חייב.

אמר רבי יוסי: הדין דתומר, בשאמר לו כמון סתם. אבל כמון פלוני, אפילו נטל ונתן ביד – פטור:

הדרן עלה פירק החובל

פירק תשיעי

הלכה א' מתני' הגוזל עצים, ועשאן בלים. צמר, ועשאו בגדים – משלם בשעת הגזלה. גזל פרה מעברת, וילדה. רחל מעונה, וגזזה –

מסכת הוריות פרק ראשון

א, הורו בית דין, וידע אחד מהן שטעו. או שהיה אחד מן התלמידים ותיקים יושב לפניהם וראוי להוראה כשמעון בן עזאי, והלך ועשה על פיהן - הרי זה חייב, מפני שלא תלה בבית דין:

אב, הורו בית דין, ועשו כל הקהל או רבן על פיהן, בזמן שהוראתו הוראת בית דין - פטורין, והעושים על פיהם - מביאין פרי. ואין הוריתן הורית בית דין - מביאין פרי. העושים על פיו - מביאין כשבה או שעירה. הורו בית דין, ועשו שנים או שלשה שבטים או רבן על פיהם, בזמן שהוראתן הורית בית דין - פטורין, והעושים על פיהן - מביאין פרי. אין הוריתן הוריות בית דין - חייבין. ועושים על פיהן - מביאין כשבה או שעירה. עשו על הורית עצמן - פטורים. הוריות כהן משיח - חייבין. הורו בית דין ואחד מהן אינו שם - פטורין. רבי אמר: אומר אני: עד שיהא מפלא שבהן:

אג, חמר בהוריה שאין בדיני נפשות. בדיני נפשות שאין בהוריה. שבהוריה - עד שהורו כלן כאחד. ובדיני נפשות - הולכין אחר הרב. שבהוריה - עד שהורו בית דין שבלשכת הגזית. ובדיני נפשות - נותנין בכל מקום. יחיד שהורה עצמו על פיו - הרי זה חייב, שנאמר (במדבר טו, ל): "והנפש אשר תעשה ביד רמה":

אד, האוכל שקצים - זה מומר. כיצד מומר אוכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים. האוכל בשר חזיר, והשותה יין נסף, או המחלל את השבת, והמנסף. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אף הלובש כלאים. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף העושה דבר שאין היצר תאב לו:

אה, הורו בית דין שהוא מוצאי שבת, ואחר כך זרחה חמה - אין זה הוריה אלא טעות. הורו בית דין לעקור את כל הגוף, אמרו: אין דם בתורה, אין חלב בתורה, אין פגול

בתורה - הרי אלו פטורין. הורו לבטל מקצת ולקיים מקצת - הרי אלו חייבין. כיצד? אמרו: יש דם, אבל אין חייבין אלא על דם הקרב לשלמים. יש חלב בתורה, אבל אין חייבין אלא על חלב הקרב לשלמים. יש פגול בתורה, אבל אין חייבין אלא על פגול שבשלמים - הרי אלו חייבין, שנאמר: דבר. נאמר כאן דבר, ונאמר להלן דבר. מה דבר האמור להלן - מקצתו ולא כלו, אף דבר האמור כאן - מקצתו ולא כלו. אתה אומר דבר מקצתו ולא כלו, או אינו אלא כלו? תלמוד לומר (דברים יז, ח): "בין דם לדם" - ולא כל דם. בין דין לדין - ולא כל דין. בין נגע לנגע - ולא כל נגע. הא אין צריך לומר בלשון הראשון, אלא בלשון האחרון. נאמר כאן דבר, ונאמר להלן דבר. מה דבר האמור להלן - מקצתו ולא כלו. אף דבר האמור כאן - מקצתו ולא כלו. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: חטאו ששה והן רבין, או שבעה אף על פי שאינו רבן - הרי חייבין:

או, הורו בית דין ש' אחד מן השבטים, ועשה אותו השבט על פיהן - אותו השבט חייב, ושאר השבטים פטורין. רבי יוסי בן רבי יהודה אומר: הוראת בית דין עם כל שבט ושבט - כהוראת בית דין לצבור, שאין בית דין ומשיח חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה, והעלם דבר בבית דין ושגגת המעשה בקהל. עשו על הורית עצמן - פטורין. על הורית כהן משיח - חייבין. אין חייבין אלא על דבר שזדונו פרת ושגגתו חטאת, וכהן משיח, ולא בעבודת כוכבים, אלא על דבר שזדונו פרת ושגגתו חטאת. משיח בעבודת כוכבים - חייב על שגגת המעשה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: הרי הוא כשאר כל מצות העלם דבר עם שגגת המעשה - מביא אשם תלוי:

אז, אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש, ואין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש. ומביא אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבנדה. אמר רבי

לְהַבִּיא פֶּר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחַכְמֵי
אוֹמְרִים: אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַבִּיא פֶּר:

בד, פֶּר מְשִׁיחַ וּפֶר הַעֲדָה - פֶּר מְשִׁיחַ קֹדֶם
לְפֶר הַעֲדָה בְּכָל מַעֲשֵׂי, הוּאִיל וּפֶר מְשִׁיחַ
מִכֹּפֶר, וְהַעֲדָה מִתְּכַפֶּרֶת, מוּטָב שִׁיקְדִים
הַמִּכְפֵּר לְמִתְכַּפֵּר, שְׁנָאֲמַר (וַיִּקְרָא טז, ו):
"וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בֵּיתוֹ" וְגו'. פֶּר הֶבֶא עַל
כָּל הַמִּצְוֹת - קֹדֶם לְפֶר וְשִׁעִיר שֶׁל עֲבוּדָת
כּוֹכְבִים. וּפֶר וְשִׁעִיר שֶׁל עֲבוּדָת כּוֹכְבִים -
קֹדֶם לְשִׁעִיר שֶׁל נְשִׂיא. וְשִׁעִיר שֶׁל נְשִׂיא -
קֹדֶם לְשִׁעִיר שֶׁל יַחֲדֵי. וְשִׁעִיר שֶׁל יַחֲדֵי -
קֹדֶם לְכֹבֵשׁ שֶׁל יַחֲדֵי. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם -
קוֹדְמוֹת לְכֹבֵשִׁים. הַעֲמֹר - קֹדֶם לְכֹבֵשׁ הַקָּרֵב
עִמּוֹ. זֶה הַכֹּל: הֶבֶא בְּגִין הַיּוֹם - קֹדֶם לְבֶא
בְּגִין הַלֶּחֶם:

בה, הוּא וְאָבִיו וְרַבּוֹ עוֹמְדִין בְּשָׂבִי - הוּא
קֹדֶם לְרַבּוֹ, וְרַבּוֹ קֹדֶם לְאָבִיו, וְאִמּוֹ קוֹדְמָת
לְכָל אָדָם. אֵיזְהוֹ רַבּוֹ? רַבּוֹ שֶׁלְמָדוֹ תוֹרָה,
לֹא שֶׁלְמָדוֹ אוֹמְנוֹת. וְאֵיזְהוֹ? זֶה שֶׁפָּתַח לוֹ
תְּחִלָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: רַבּוֹ שֶׁלְמָדוֹ חֻמָּה,
לֹא רַבּוֹ שֶׁלְמָדוֹ תוֹרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל
שֶׁרַב תְּלַמְדוֹ מִמֶּנּוּ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל
שֶׁהָאִיר עֵינָיו בְּמִשְׁנָתוֹ:

בו, הָאִישׁ - קֹדֶם לְאִשָּׁה, לְהַחֲיוֹתוֹ, לְהַשִּׁיב
אֲבָדָה. וְאִשָּׁה - קוֹדְמָת לְאִישׁ, לְכַסּוֹת,
וְלַהוֹצִיא מִבֵּית הַשָּׂבִי. בְּזִמְנֵי שֶׁשָּׁנִיחַ עוֹמְדִין
בְּקַלְקֵלָה - הָאִישׁ קֹדֶם. מַעֲשֵׂה שֶׁהֵלֵךְ רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ לְרוּמֵי, אָמְרוּ לוֹ: יֵשׁ כָּאן תֵּינוּק אֶחָד
יְרוּשְׁלַמִי יָפֵה עֵינָיִם וְטוֹב רֵאִי עוֹמֵד לְקַלּוֹן,
הֵלֵךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְבִדְקוֹ, כִּינּוּן שֶׁהִגִּיעַ לְפִתַח,
קָרָא אֶת הַמִּקְרָא הַזֶּה (יְשַׁעְיָהוּ מ): מִי נִתֵן
לְמִשְׁפָּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבוֹזִיִּים. נִעְנֶה אוֹתוֹ
תֵּינוּק וְאָמַר (שָׁם): הֲלֹא ה' זֶה חֶטְאָנוּ לוֹ
וְגו'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מַעֲד
אֲנִי עָלִי אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ שְׂאִינִי זֶה
מִכָּאן עַד שְׂאִינִי פוֹדֶה אוֹתוֹ בְּמִמּוֹן הַרְבֵּה.
פָּדָאוֹ בְּמִמּוֹן הַרְבֵּה, וְשִׁגְרוֹ לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל,
וְעָלָיו נֹאמַר (אִיכָּה ד, ב): "בְּנֵי צִיּוֹן הִקְרִיִם
הַמְּסֻלָּאִים בְּפִזּוֹ" וְגו':

שְׁמַעוֹן: מִפְּנֵי מָה חִיבִין עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה
שְׁבֻנָּה? מִפְּנֵי שֵׁשׁ בֵּה לֹא תַעֲשֶׂה. וְעוֹד רַבִּי
יְהוּדָה הִיָּה אוֹמֵר בֵּהן כָּלָל: כְּשֶׁהִיחִיד
בְּאֶשֶׁם תְּלוּי - נְשִׂיא כִּיּוּצָא בּוֹ, וּמְשִׁיחַ וּבֵית
דִּין פְּטוּרִין. וְכִשְׁהוּא בְּאֶשֶׁם וְדָאִי - נְשִׂיא
וּמְשִׁיחַ כִּיּוּצָא בּוֹ, וּבֵית דִּין פְּטוּרִין:

אח, שְׁמִיעַת הַקּוֹל, וּבִטּוּי שְׁפָתַיִם, וְטִמְאַת
מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי - בֵּית דִּין פְּטוּרִין, יַחֲדֵי נְשִׂיא
וּמְשִׁיחַ חֵיב. אֲלֵא שְׂאִין הַנְּשִׂיא חֵיב עַל
שְׁמִיעַת הַקּוֹל, וְלֹא עַל טִמְאַת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי
- שֶׁהֵן בַּעֲלוּהָ וְיֹוֹרֵד. נְשִׂיא - כִּיּוּצָא בּוֹ,
וּמְשִׁיחַ וּבֵית דִּין - פְּטוּרִין. כִּשְׁהוּא בְּקַבּוּעָה,
יַחֲדֵי וְנְשִׂיא וּמְשִׁיחַ - מִבֵּיאִין שְׁעִירָה, וּבֵית
דִּין - פֶּר וְשִׁעִיר, [פֶּר] לְעוֹלָה וְשִׁעִיר
לְחַטָּאת:

מסכת הוריות פרק שני

בא, אֵלוֹ דְּבָרִים שְׁבִין כֵּהֵן גְּדוֹל לְכַהֵן
הַדְּיוּט: פֶּר הֶבֶא עַל כָּל הַמִּצְוֹת, וּפֶר יוֹם
הַכְּפוּרִים, וְעִשְׂרֵיט הָאִיפָה. לֹא פוֹרַע, וְלֹא
פוֹרֵם. אֲבָל פוֹרֵם מִלְמַטָּה, וְהַהֲדְיוּט
מִלְמַעְלָה. אֵין מְטַמֵּא לְקִרְוּבִין. וּמִצְוָה עַל
הַתְּבוּלָה, וּמִזְהָר עַל הָאֵלְמָנָה, וּמַחֲזִיר אֶת
הַרוּצָח, וּמִקְרִיב אוֹיֵן וְאֵינוֹ אוֹכֵל. מִקְרִיב
חֶלֶק בְּרֹאשׁ, וְנוֹטֵל חֶלֶק בְּרֹאשׁ. וְכָל עֲבוּדָת
יוֹם הַכְּפוּרִים - אֵינָה כְּשֶׁרָה אֲלֵא בּוֹ. וּפְטוּר
עַל טִמְאַת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי. וְכָלֵן נוֹהֲגִין
בְּמִרְבֵּה בְּגָדִים שְׁעֵבֵר, חוּץ מִפֶּר הֶבֶא עַל כָּל
הַמִּצְוֹת. כֵּלָן אֵינָן נוֹהֲגִין בְּמִשְׁוַח מִלְחָמָה -
חוּץ מִחֻמָּשָׁה דְּבָרִים שֶׁפֶרֶשׁ הַכְּתוּב בְּפֶרְשָׁה.
לֹא פוֹרַע, וְלֹא פוֹרֵם, וְאֵין מְטַמֵּא לְקִרְוּבֵי,
וּמִצְוָה עַל הַתְּבוּלָה, וּמִזְהָר בְּאֵלְמָנָה,
וּמַחֲזִיר אֶת הַרוּצָח; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה.
וְחַכְמֵי אוֹמְרִים: אֵין מַחֲזִיר אֶת הַרוּצָח:

בב, אֵיזְהוֹ נְשִׂיא? [נְשִׂיא] יִשְׂרָאֵל, וְלֹא
נְשִׂיא שְׂבֻט. נְשִׂיא יִשְׂרָאֵל וְנְשִׂיא בֵּית דָּוִד -
זֶה מִבֵּיא לְעַצְמוֹ, וְזֶה מִבֵּיא לְעַצְמוֹ:

בג, אֵיזְהוֹ מְשִׁיחַ? מְשִׁיחַ בְּשִׁמְן הַמִּשְׁחָה.
אֵין בֵּין מְשִׁיחַ בְּשִׁמְן הַמִּשְׁחָה לְמִרְבֵּה
בְּבָגְדִים, אֲלֵא שֶׁהִמְרַבֵּה בְּבָגְדִים - צָרִיךְ

מפני שזה היה בכלל ארור, וזה לא היה בכלל ארור:

בי מפני מה הכל קופצין לישא את הגיורת, ואין הכל קופצין לישא את המשחררת? מפני שהגיורת - היתה בחזקת משמרת, ושפחה משחררת - היתה בחזקת מפקרת. רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: מפני שמצין לקללה בפי כל הבריות. מפני מה הכל נשאלין על העבד? מפני שעסקו רע עם הבריות:

ביא (תהלים קלה, יט): "בית ישראל ברכו את ה', [בית אהרן ברכו את ה'], בית הלוי ברכו את ה', ראי ה' ברכו את ה'". נמצאו: ישראל - מברכין אחת. בית אהרן - שתיים. בית הלוי - שלש. ישראל ראי ה' - מברכין ארבע:

הדרן עלך תוספתא סדר גזיקין

מסכת קרבנות פרק ראשון

א. רבי יהושע אומר: כל הזבחים שנוכחו שלא לשמן - כשרין, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח ומן החטאת. הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן. רבי אליעזר אומר: אף האשם, הפסח בזמנו וחטאת והאשם בכל זמן. רבי אליעזר אומר: חטאת באה על חטאת, ואשם בא על אשמה, מה חטאת פסולה שלא לשמה אף אשם פסול שלא לשמו. אמר לו רבי יהושע: לא, אם אמרת בחטאת, שדמה נתן למעלה, לפיכך אם שחטה שלא לשמה - פסולה, תאמר באשם שדמו נתן למטה, ואם שחטו שלא לשמו - כשר, אף אשם שדמו נתן למטה, אם שחטו שלא לשמו - יהא פסול. אמר לו רבי יהושע: לא, אם אמרת בפסח שיש לו זמן קבוע, ואם שחטו שלא לשמו פסול, תאמר באשם שאין לו זמן קבוע?

בז מנין שכל השונה פרק אחד לחברו, מעלה עליו הכתוב כאלו הוא יצרו ורקמו והביאו לעולם? שנאמר (ירמיה טו, יט): "אם תוציא יקר מזולל כפי תהייה", כאותו הפה שזרק נשמה באדם הראשון, כך כל המכניס בריה אחת תחת כנפי השכינה - מעלין עליו כאלו יצרו ורקמו והביאו לעולם. יקרה - התורה, שנאמר (משלי ג, טו): "יקרה היא מפנינים". ואומר (משלי כ, טו): "יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת":

בח חכם - קדם למלך ישראל. מת חכם - אין לנו פיוצא בו. מת מלך ישראל - כל ישראל ראויים למלכות. המלך - קדם לכהן גדול, שנאמר (מלכים א א, לג): "ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדוניכם והרפכתם את שלמה בני על הפרדה אשר ליי וגו'". כהן גדול קדם לנביא, שנאמר (שם א, לד): "וימשח אותו שם צדוק הכהן ונתן הנביא" - הקדים צדוק לנתן. ואומר (זכריה ג, ח): "שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך היושבים לפניך" וגו'. יכול בני אדם הדיוטות היו? תלמוד לומר: "כי אנשי מופת המה", אין מופת אלא נביא, שנאמר (דברים יג, ב): "ונתן אליך אות או מופת":

בט משוח בשמן המשחה - קודם למרבה בגדים. מרבה בגדים - קודם למשוח מלחמה. משוח מלחמה - קדם לסגן. סגן - קודם לראש משמר. ראש משמר - קדם למרפל. קדם לגזבר. גזבר - קדם לכהן הדיוט. כהן הדיוט - קדם ללוי. לוי - קדם לישראל. ישראל - למזור. מזור - לנתין. נתין - לגר. גר - לעבד משחרר. אימתי? בזמן שפלן שוין, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם, וכהן גדול עם הארץ - ממזר תלמיד חכם קדם לכהן גדול עם הארץ, שנאמר (משלי ג, טו): "יקרה היא מפנינים וכל חפציה לא ישונו בה". רבי שמעון בן אלעזר אומר: בדין הוא שיקדים עבד משחרר לגר, מפני שזה גדל בקדשה, וזה שלא בקדשה, אלא

טעם? אמרתי לו: לפי שאי אפשר לעבודה שלא שחטה, ושלא קבלה ושלא זרקה, אבל אפשר שלא בהלוף. רבי אלעזר אומר: כל הלוף שעבודה צריכה לו - פוסל בעבודה, וכל הלוף שאין עבודה צריכה לו - אינו פוסל בעבודה. איזהו הלוף שעבודה צריכה לו? שחטו וקבל לילה, ולזרקו על גבי המזבח, ובשעת הלוחו חשב עליו - זה הלוף שעבודה צריכה לו. אבל שחט, וקבל לילה להניחו במקום אחר, ובשעת הלוחו חשב עליו - זה הוא הלוף שאין עבודה צריכה לו.

ה. וכן היה רבי אליעזר אומר: אפלו רגלו אחת על גבי הרצפה - פסול. רגלו אחת על גבי הרצפה, ורגלו אחת על גבי הלבנה, רגלו אחת על גבי הרצפה, ורגלו אחת על גבי הפלי, שאם ינטל הפלי ויכול לעמד בפני עצמו - כשר, ואם לאו - פסול. קבל בימינו ובשמאלו כאחד - פסול. רבי שמעון מכשיר. היתה שמאל מסייעת את הימין - הכל מודים שהוא כשר. היה רבי שמעון אומר: כל שנאמר בו יד - טעון ימין, וכל שלא נאמר בו יד - אין טעון ימין. כל שנאמר בו 'אצבע' - טעון ימין, וכל שלא נאמר בו 'אצבע' - אין טעון ימין. רבי אלעזר בר רבי שמעון אומר: כל שנאמר בו מתנת יד, שנה במתנה - פסול. בקבלה - כשר. וכל שנאמר בו קבלת יד, שנה בקבלה - פסול. במתנה - כשר. קבל הכהן, קבל הכשר, קבל בימינו, קבל בכלי הקדש, קבל כשר חזר וקבל פסול, קבל בשמאל, קבל בכלי חל - פסול. קבל הכשר וזרק הפסול, קבל הפסול וזרק הכשר - פסול.

ו. דרש רבי עקיבה: מנין לקבלת הדם שלא תהא אלא ככהן תמים ובכלי שרת? תלמוד לומר (ויקרא ט, ט): "והקרבנו בני אהרן את הדם אליו"! יכול זו זריקה, כשהוא אומר: "וזרקו" - זו זריקה אמורה, הא אינו אומר כאן "והקרבנו" אלא זו קבלה, מקיש קבלה לזריקה, מה זריקה ככהן תמים ובכלי שרת, אף בקבלה ככהן תמים ובכלי שרת. ולהלן הוא אומר: "ומשחת אותם וכהנו ל", מה

ואם שחטו שלא לשמו - כשר. ואמר לו רבי אליעזר: חטאת תוכיח, שאין לה זמן קבוע, ואם שחטה שלא לשמה - היא פסולה, אף אשם שאין לו זמן קבוע, אם שחטו שלא לשמו - יהא פסול. אמר לו רבי יהושע: נחזר חלילה. חזר רבי אליעזר ואמר: אף חטאת היא ואשם היא, מה חטאת פסולה שלא לשמה אף אשם פסול שלא לשמו. אמר לו רבי יהושע: בחטאת הוא אומר: "ושחט אותה לחטאת" - שתהא שחיתתה לשם חטאת, בפסח הוא אומר (שמות יב, כז): "ובח פסח הוא לה" - שתהא זביתה לשם פסח, אבל אשם, אינו אומר "אשם הוא", אלא בשעת הקטר חלבים, הוא עצמו אף על פי שלא הקטר חלבו - כשר.

ב. אשם בן שנה שהביאו בן שתיים, ובן שתיים שהביאו בן שנה, או ששחטו מחסר זמן בפעלים - העבר צורתו ויצא לבית השרפה. עולת נזיר ועולת יולדת, ועולת מצרע ששחטן בני שנים עשר חדש ויום אחד, או ששחטן מחסר זמן בפעלים, ועולין על גבי מזבח וטעונין נסכים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. זה הוא כללו של דבר: כל שאינו פוסל בעולת נדבה - אינו פוסל בעולה, וכל הפוסל בחטאת - פוסל באשם, חוץ מן האשם ששחטו שלא לשמו.

ג. כבשים ששחטן לשם כבשים, ונמצאו אילים - עלו לצבור לשם אילים. אילי צבור ששחטן לשם אילים, ונמצאו כבשים, עלו לצבור לשם כבשים, והשאר יעלו על גבי המזבח וטעונין נסכין.

ד. שחטו לשמו, ומלקו שלא לשמו - כשר, שכבר הכשר בשחיתה, חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבים עליו כרת. חוץ למקומו וחוץ לזמנו - פסול ואין בו כרת, ורבי שמעון מכשיר בהלוף. וכן בחוץ לזמנו וחוץ למקומו. אמר רבי שמעון: מצינו יוסי ברבי בצידן, ואמר לי: הלוף, שהיה רבי מאיר פוסל בו, מה אתה בו, אמרתי לו: מכשיר אני. אמר לי: מאיזה

כהן האמור להלן בכהן תמים וכלי שרת, אף כהן האמור כאן כהן תמים וכלי שרת. אמר לו רבי טרפון: עקיבה! עד מתי אתה מגובב ומביא עלינו? אקפח את בני אם לא הפרש שמעתי בין קבלה לזריקה, ואתה השותה קבלה לזריקה. אמר לו: תרשני לומר לפניך מה שלמדתי? אמר לו: אמור! אמר לו: קבלה, לא עשה בה מחשבה כמעשה. זריקה, עשה בה מחשבה כמעשה. המקבל בחוץ - כשר. הזורק בחוץ - פסול. קבלוהו פסולין - אין חיבין עליו. זרקוהו - פסולין - חיבין עליו. אמר לו: העבודה! שלא הטייתה ימין ושמאל. אני שמעתי ולא היה לי לפרש, ואתה דורש ומסכים להלכה, הא כל הפורש ממה כפורש מחיו.

ז. דם פרת חטאת, שוחט בימינו ומקבל בשמאלו, ומזה באצבע הימנית, ואם שנה - פסול. רבי יהודה אומר: בימינו היה שוחט ונותן את הסכין לפניו, או לזה שעומד בצדו ומקבלו בימינו, ומערה בשמאלו, ומזה באצבע הימנית. ואם שנה - פסול. היות שבערה, הין שלא לשמן, או שאינן מכונות, או שחסר אחת מהן שטבל אחת והיה שתיים, או שטבל שתיים, והיה אחת - הרי אלו פסולות. היות שבמצרע, שהין שלא לשמן שאינן מכונות - הרי אלו כשרות. דם אשמו של מצורע - מקבל בימינו ומערה בשמאלו, ומזה באצבע הימנית. ואם שנה - פסול. פנה משמאלו לימינו, וערה לשמאלו, וחרז והזה בימינו - פסול, לא מפני ששנה - פסול, אלא שחסר הלוג טפה כל שהוא.

ח. דם כל הנתנין למעלן, שנתנן שלא כדרבן, או שאינן מכונות - הרי אלו כשרין. דם הנתנין למגען, שנתנן שלא כדרבן, או שמכנן שלא כנגד היסוד - הרי אלו פסולין. דם כל הנתנין למעלן, מקצת כלי ונותן ביד, ואם נתן בכלי - פסול. לג שמן של מצרע, נוטל בימינו ומקבל בשמאלו, ומזה באצבע הימנית. ואם שנה - פסול. אכל בעוף אינו כן, אלא שבעולת העוף ממצה מעצמו, ובחטאת העוף - מזה וממזה מעצמו. כלן

מסכת קרבנות פ"ק שני

א. השוחט הזבח לזרק דמו בחוץ, או מקצת דמו בחוץ, להקטיר אמוריו בחוץ, או כזית מאמוריו בחוץ, לאכל בשרו בחוץ, או כזית מבשרו בחוץ - פסול ואין בו כרת. וכן אתה אומר בערלים וטמאים. כיצד? השוחט את הזבח על מנת שיזרקו ערלים וטמאים בחוץ, או מקצת דמו בחוץ, על מנת שיקטירו ערלים וטמאים את אמוריו בחוץ, או כזית מאמוריו בחוץ - פסול ואין בו כרת. לזרק דמו למחר, או מקצת דמו למחר, להקטיר את אמוריו למחר, או כזית מאמוריו למחר, לאכל בשרו למחר, או כזית מבשרו למחר - פגול וחיבין עליו כרת. וכן אתה אומר בערלים ובטמאים, כיצד? השוחט את הזבח, על מנת שיזרקו ערלים וטמאים את דמו למחר, או מקצת דמו למחר, על מנת שיקטירו ערלים וטמאים את אמוריו למחר, או כזית מאמוריו למחר, על מנת שיאכלו ערלים וטמאים את בשרו למחר, או כזית מבשרו למחר - פגול וחיבין עליו כרת.

עכשו ששנית לי פסול החזרת לי אבדתי, זלגו עיניו של רבי אליעזר בן שמוע דמעות. אָמר: אַשריכֶם תּלמידי חֲכָמִים שֶׁדַּבְּרֵי תוֹרָה חִבִּיבִים עֲלֵיכֶם בְּיוֹתֵר, קָרָא עָלָיו הַמְּקָרָא הַזֶּה (תהלים קיט, צו): "מָה אֶהְבֵּתִי תוֹרָתְךָ כָּל הַיּוֹם שִׁיחֲתִי" וגו', מִפְּנֵי שֶׁרַבִּי יְהוּדָה בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעִי וְרַבִּי אֶלְעִי תִלְמִידוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעִזָּר, לְפִיכָף שָׁנָה לוֹ מִשְׁנַת רַבִּי אֶלְעִזָּר.

מסכת קרבנות פרק שלישי

א. כל הזבחים ששחטן שלא לשמן - הרי אלו כשרין, לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו - פסול, ואין בו פרת חוץ לזמנו - פגול, וחיבין עליו פרת. כל הזבחים ששחטן אחד מן הפסולין - הרי אלו כשרים, לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו פרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו פרת. כיצד? השוחט את הזבח על מנת שזרקו ערלים וטמאים את דמו, על מנת שיקטרו ערלים וטמאים את אמוריו, על מנת שיאכלו ערלים וטמאים את בשרו - כשר, לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו פרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו פרת.

ב. קבל הכהן, קבל הכשר, קבל בימינו, קבל בכלי הקדש - כשר, לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו פרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו פרת. חשב לתן את הנתנין למטה למעלה, ואת הנתנין למעלה למטה, את הנתנין בפנים בחוץ ואת הנתנין בחוץ בפנים - כשר, לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו פרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו פרת. כל הזבחים שקבל דמן אחד מן הפסולין - הרי הוא פסול, לפיכך אם חשב עליו, בין חוץ למקומו בין חוץ לזמנו - אין בו משום פגול.

שאין אכילה והקטרה מצטרפין זה עם זה. אבל אכילה ואכילה, הקטרה והקטרה - מצטרפות זו עם זו. כיצד? השוחט את הזבח לאכל מבשרו כזית בחוץ, כזית למחר, להקטיר מאמוריו כזית בחוץ, כזית למחר - פסול ואין בו פרת, מפני שאכילה ואכילה, הקטרה והקטרה - מצטרפות זו עם זו. השוחט את הזבח, לאכל מבשרו כחצי זית למחר, ובשעת זריקה חשב עוד להקטיר מאמוריו כחצי זית למחר - פגול וחיבין עליו פרת, מפני ששחיטה וזריקה מצטרפין זה עם זה לפגל. השוחט את הזבח, לאכל מבשרו פחות מפזית, למחר - כשר, שאין פחות מפזית, מפגל ופוסל בכל מקום.

ד. השוחט את הזבח, לאכל אמוריו, ולהקטיר בשרו, לאכל דבר שאין דרכו לאכל, ולהקטיר הדבר שאין דרכו להקטיר - כשר. ורבי יהודה פוסל, להניח את דמו, ואת אמוריו למחר, או להוציא לחוץ - כשר. ורבי יהודה פוסל. רבי אליעזר אומר: רבי אליעזר פוסל ורבי יהושע מכשיר. אמר להן רבי יהודה: מה אם הניח את הדם למחר - אינו פוסל. וחקמים אומרים: זה וזה כשר, אין לה שפוסל אלא מחשבת אכילה והקטרה, וזריקת דמים. אמר רבי: כשהלכתו למצות מדותי אצל רבי אליעזר בן שמוע מצאתי יוסף הבבלי יושב לפניו והיה חביב לו ביותר עד לאחת. אמר לו: רבי! השוחט את הזבח להניח מדמו למחר מהו. אמר לו: כשר. ערבית? אמר לו: כשר. שחרית? אמר לו: כשר. צהרים? אמר לו: כשר. מנחה? אמר לו: כשר, אלא שרבי אליעזר פוסל. צהבו פניו של יוסף הבבלי. אמר לו: יוסף! כמדמה אני שלא כוננו שמועתנו עד עתה. אמר לו: רבי! הן, אלא שרבי יהודה פוסל שנה לי והחזרתני על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי.

² פרוש: שאם לא היו מצטרפין היה כשר (הגר"א).

בְּכָלִי קִדְשׁ וְנִתֵּן בְּכָלִי חוּל – יַחְזוֹר וַיִּקְבַּל בְּכָלִי קִדְשׁ. נִתֵּן אֶת הַנִּתְּן לְמִטְּן לְמַעַלְן, וְאֵת הַנִּתְּן לְמַעַלְן לְמִטְּן, אֶת הַנִּתְּן בְּפָנִים בַּחוּץ, וְאֵת הַנִּתְּן בַּחוּץ בְּפָנִים – פְּסוּל. אִם יֵשׁ דָּם הַנֶּפֶשׁ בְּכּוֹס אַחַר, יַחְזוֹר וַיִּקְבַּל – כָּשֶׁר.

ה. יֵשׁ מִהֵן מִפְּגָלִין וְלֹא מִתְּפָגְלִין, מִתְּפָגְלִין וְלֹא מִפְּגָלִין, מִפְּגָלִין וּמִתְּפָגְלִין, לֹא מִפְּגָלִין וְלֹא מִתְּפָגְלִין. אֵלּוּ שֶׁהֵן מִפְּגָלִין וְלֹא מִתְּפָגְלִין: שְׁחִיטָה, קְבוּל וְהַלוּף. כִּיצַד? שְׁחַט קָבַל וְהַלֵּף עַל מִנֵּת לְהַקְטִיר אֲמוּרִין לְמַחֵר – הֲרִי אֵלּוּ מִפְּגָלִין. כִּיצַד אֵין מִתְּפָגְלִין? שְׁחַט עַל מִנֵּת לְקַבֵּל, וְקָבַל עַל מִנֵּת לְהַלֵּף לְמַחֵר – הֲרִי אֵלּוּ אֵין מִתְּפָגְלִין. וְאֵלּוּ שֶׁהֵן מִתְּפָגְלִין וְלֹא מִפְּגָלִין: שְׁיָרֵי הַדָּם וְהַקְטֵר אֲמוּרִין וְאֶכִילֵת בָּשֶׂר. כִּיצַד? שְׁחַט לְשֹׁפֵף שְׁיָרֵי הַדָּם, עַל מִנֵּת לְהַקְטִיר אֲמוּרִין וְלֶאֱכַל מִן הַבָּשָׂר לְמַחֵר – הֲרִי אֵלּוּ מִתְּפָגְלִין. כִּיצַד אֵין מִפְּגָלִין? שֹׁפֵף שְׁיָרֵי הַדָּם עַל מִנֵּת לְהַקְטִיר אֲמוּרִין, וְהַקְטִיר אֲמוּרִין עַל מִנֵּת לֶאֱכַל מִן הַבָּשָׂר לְמַחֵר – הֲרִי אֵלּוּ אֵין מִפְּגָלִין. זְרִיקָה מִפְּגָלֵת וּמִתְּפָגְלֵת, כִּיצַד הִיא מִפְּגָלֵת? שְׁחַט קָבַל וְהִילֵף עַל מִנֵּת לְזָרֵק אֶת הַדָּם לְמַחֵר – הֲרִי זֹו מִפְּגָלֵת. כִּיצַד מִתְּפָגְלֵת? זָרֵק אֶת הַדָּם עַל מִנֵּת לְשֹׁפֵף שְׁיָרֵי הַדָּם, לְהַקְטִיר אֲמוּרִין לֶאֱכַל מִן הַבָּשָׂר לְמַחֵר – הֲרִי זֹו מִתְּפָגְלֵת. אֵלּוּ לֹא מִפְּגָלִין וְלֹא מִתְּפָגְלִין: הַעֲצָמוֹת, וְהַגִּידִים, וְהַקְרָנִים, וְהַטְּלָפִים, וְצִמְרֵי שִׁבְרָאשֵׁי כִּבְשִׁים, וְשַׁעַר שִׁבְזָקֵן הַתִּישִׁים, וְצִמְרֵי תוּרִין וּמוֹרֵאֵת הַעוֹף, וְהַנוּצָה, וְהַעוֹר, הָאֵבֶר, וְהָאֵלֶל, וְהַשְּׁלִיל, וְהַשְּׁלִיא – כָּל אֵלּוּ אֵין מִפְּגָלִין אֶת הַזְּבַח, לֹא חוּץ לְזַמְנוֹ וְלֹא חוּץ לְמִקְוָמוֹ, וְאֵין מִחֻשְׁבָּה פּוֹסְלֵת בְּהֵן מִשׁוּם פְּגוּל. וְהַמְעַלָּה אוֹתָן בַּחוּץ – פְּטוּר.

ג. הַפֶּסַח וְהַחֻטָּאֵת שֶׁשְׁחָטָן שְׁלֹא לְשִׁמְן – הֲרִי הֵן פְּסוּלִין, לְפִיכָף אִם חָשַׁב עֲלֵיהֶן בֵּין חוּץ לְזַמְנוֹ וּבֵין חוּץ לְמִקְוָמוֹ – אֵין בְּהֵן מִשׁוּם פְּגוּל. אַחַד הַפֶּסַח וְהַחֻטָּאֵת, וְאַחַד כָּל הַזְּבָחִים, שֶׁקָּבַל דְּמֵן זֶר וְאוֹנָן וְטָבוּל יוֹם, מִחֻסֵּר בְּגָדִים וּמִחֻסֵּר כְּפוּרִים, וְשְׁלֹא רַחוּץ יָדַים וְרַגְלַים, עָרֶל, טָמֵא, יוֹשֵׁב וְעוֹמֵד עַל גְּבִי כְּלִי, עַל גְּבִי בְּהֵמָה, עַל גְּבִי רַגְלֵי חִבְרוּ – פְּסוּל, לְפִיכָף אִם חָשַׁב עָלָיו, בֵּין חוּץ לְזַמְנוֹ בֵּין חוּץ לְמִקְוָמוֹ – אֵין בּוֹ מִשׁוּם פְּגוּל. [קָבַל זֶר קָבַל פְּסוּל קָבַל בְּשִׂמְלָה קָבַל בְּכָלִי חוּל פְּסוּל לְפִיכָף אִם חָשַׁב עָלָיו בֵּין חוּץ לְזַמְנוֹ וּבֵין חוּץ לְמִקְוָמוֹ – אֵין בּוֹ מִשׁוּם פְּגוּל]. נִתֵּן אֶת הַנִּתְּנִין בַּחוּץ בְּפָנִים וְאֵת הַנִּתְּנִין בְּפָנִים בַּחוּץ – פְּסוּל. לְפִיכָף אִם חָשַׁב עָלָיו בֵּין חוּץ לְזַמְנוֹ וּבֵין חוּץ לְמִקְוָמוֹ – אֵין בּוֹ מִשׁוּם פְּגוּל. זֶה הַכֵּלָל, אֵין הַזְּבַח נִפְסַל אֶלָּא בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים – בְּשְׁחִיטָה, וּבִמְתֵן כְּלִי, וּבְהַלוּף, וּבְזְרִיקָה, וּמוֹסֵף עֲלֵיהֶן הַפֶּסַח וְהַחֻטָּאֵת שֶׁשְׁחָטָן שְׁלֹא לְשִׁמְן, וּמוֹסֵף עֲלֵיהֶן הַזְּבַח שֶׁהוּא נִפְסַל בְּמַחֻשְׁבָּה בְּעָרְלִים וּבְטָמְאִים.

ד. כָּל הַזְּבָחִים שֶׁשְׁחָטָן הֲרֵאשׁוֹן בְּשִׁתְּיקָה וְהַשְּׁנִי חוּץ לְזַמְנוֹ, אִף עַל פִּי שְׂזָה שְׁחַט בְּשִׁתְּיקָה וְזָרֵק אֶת הַדָּם – פּוֹסֵל. הַפֶּסַח וְהַחֻטָּאֵת שֶׁשְׁחָטָן הֲרֵאשׁוֹן לְשִׁמְן וְהַשְּׁנִי שְׁלֹא לְשִׁמְן, אִף עַל פִּי שְׂזָה שְׁחַט לְשִׁמְן וְזָרֵק אֶת הַדָּם – פְּסוּל. זֶה הוּא כְּלָלוֹ שֶׁל דְּבַר: כָּל הַנֶּפֶסֶל בְּמַחֻשְׁבָּה, בֵּין שֶׁעַל הֲרֵאשׁוֹן חָשַׁב, וּבֵין שֶׁעַל הָאַחֲרוֹן חָשַׁב – פְּסוּל, אִף עַל פִּי שִׁישׁ דָּם הַנֶּפֶשׁ בְּכּוֹס אַחַר – פְּסוּל. כָּל הַנֶּפֶסֶל בְּמַעֲשֵׂה, בֵּין שֶׁעַל הֲרֵאשׁוֹן חָשַׁב, וּבֵין שֶׁעַל הָאַחֲרוֹן חָשַׁב – פְּסוּל, אִם יֵשׁ דָּם הַנֶּפֶשׁ בְּכּוֹס אַחַר, יַחְזוֹר וַיִּקְבַּל – כָּשֶׁר. קָבַל הַזֶּר, קָבַל הַפְּסוּל, קָבַל בְּשִׂמְלָה, קָבַל בְּכָלִי חוּל – פְּסוּל. אִם יֵשׁ דָּם הַנֶּפֶשׁ בְּכּוֹס אַחַר, יַחְזוֹר וַיִּקְבַּל – כָּשֶׁר. קָבַל

³ הַגֵּר "א מוֹחֵק אֶת כָּל מַה שֶׁבְּסוּגְרִים הַמְּרַבְּעוֹת.

מסכת קרבנות פ"ק רביעי

א. רבי יהושע אומר: אם אין דם - אין בשר, אם אין בשר - אין דם. רבי אליעזר אומר: דם אף על פי שאין בשר. כיצד? נטמא הדם או שנשפך, או שיצא חוץ לקלעים - הבשר תעבר צורתו ויצא לבית השרפה. נטמא בשר או שנפסל, או שיצא חוץ לקלעים. רבי אליעזר אומר: זרק את הדם. רבי יהושע אומר: לא זרק, אם זרק את הדם, בין בשוגג בין במזיד - מודה רבי יהושע שהרצה. רבי יהושע אומר: הרי הוא אומר (דברים יב, כז): "ועשית עלתיך הבשר והדם". אם אין דם - אין בשר, אם אין בשר - אין דם. אמר לו רבי אליעזר: הרי הוא אומר (שם): "ודם זבחיך ישפך", אף על פי שאין הבשר. מה אני מקים "הבשר והדם"? מקיש בשר לדם, מה הדם בזריקה - אף הבשר בזריקה. יכול? הא זורק ודובק? תלמוד לומר (ויקרא א, יב): "ועורף הכהן אתם" - זורק ועורף ולא זורק ודובק.

ב. רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה שנשתיר מהן כזית בשר וכזית חלב - זורק את הדם. כחצי זית בשר כחצי זית חלב - אין זורק את הדם. ובעולה, אם נשתיר ממנו כחצי זית בשר, כחצי זית חלב - זורק את הדם, מפני שבעולה כלה כליל. ובמנחה - אפלו כל המנחה קימת - לא זרק. ובפסח אם יש כזית לכל אחד ואחד - זרק. ואם לאו - לא זרק. רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה, נטל הבשר והחלבים קימים - זורק את הדם על החלבים. נטל החלב והבשר קים - זורק את הדם על הבשר. אבל בפסח אינו כן, אף על פי שנטל בשר וחלב קים - אין זורק את הדם על החלב, שלא בא מתחלתו אלא לאכילה. נטמא בשר והחלב קים, אם יש כזית לכל אחד ואחד - זרק, ואם לאו - לא זרק. שחט בשתיקה ויצא הדם חוץ לקלעים וזרקו בשתיקה - הרי זה כמות שהיה, מועלין בבשר קדשים ואין מועלין עליהם משום פגול. רבי עקיבא אומר: הרצה הציץ על היוצא, ועדין מועלין בבשר קדשים קלים, ואין מועלין באמורי קדשים קלים וחיבין עליהם משום פגול. נטמא הבשר וזרק את הדם חוץ לזמנו - הכל מודים שעדין מועלין בבשר קדשים קלים, ואין חיבין עליהן משום נותר.

ומשום טמא. נטמא הדם וזרקו בשתיקה - אין מועלין בבשר קדשי קדשים ומועלין באמורי קדשים קלים, וחיבין עליהן משום נותר ומשום טמא, שהציץ מרצה על הטמא, ואין מרצה לא על הלך ולא על היצא. שחט בשתיקה ויצא הבשר חוץ לקלעים, וזרק את הדם בשתיקה. רבי אליעזר אומר: הרי זה כמות שהיה - מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באמורי קדשים קלים, ואין חיבין עליהן משום נותר וטמא. רבי עקיבא אומר: הרצה הציץ על היוצא - אין מועלין בבשר קדשי קדשים אכל מועלין באמורי קדשים קלים, וחיבין עליהן משום נותר ומשום טמא. נטמא בשר וזרק את הדם בשתיקה - הכל מודים שאין מועלין בבשר קדשי קדשים, אכל מועלין באמורי קדשים קלים, וחיבין עליהן משום נותר ומשום טמא, שהציץ מרצה על הטמאים ואינו מרצה, לא על הלך ולא על היוצא.

ג. שחט בשתיקה ויצא הדם חוץ לקלעים וזרקו חוץ לזמנו, או ששחט חוץ לזמנו ויצא הדם חוץ לקלעים וזרקו חוץ לזמנו - הרי הוא כמות שהיה. מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באמורי קדשים קלים, ואין חיבין עליו משום פגול. נטמא הדם וזרקו חוץ לזמנו - עדין מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באמורי קדשים קלים, אבל חיבין עליו משום פגול, שהציץ מרצה על הטמא ואין מרצה לא על הלך ולא על היוצא. שחט בשתיקה ויצא בשר חוץ לקלעים, וזרק את הדם חוץ לזמנו, או ששחט חוץ לזמנו, ויצא בשר חוץ לקלעים, וזרק את הדם בשתיקה, או ששחט חוץ לזמנו. רבי אליעזר אומר: הרי זה כמות שהיה, מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין עליהם משום פגול. רבי עקיבא אומר: הרצה הציץ על היוצא, ועדין מועלין בבשר קדשי קדשים קלים, ואין מועלין באמורי קדשים קלים וחיבין עליהם משום פגול. נטמא הבשר וזרק את הדם חוץ לזמנו - הכל מודים שעדין מועלין בבשר קדשי קדשים,

מסכת קרבנות פ"ק חמישי

ואין מועלין באמורי קדשים קלים, אבל חביב עליהן משום פגול, שהציץ מרצה על הטמאים, ואינו מרצה לא על הלז ולא על היוצא.

ד. רבי אלעזר בן יעקב: אומר דבר אחד מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. בית שמאי אומרים: שתי מתנות מכשירות ומפגלות בחטאת, ומתנה אחת בכל הזבחים. בית הלל אומרים: אחד חטאת ואחד כל הזבחים מתנה אחת מכשרת ומפגלת. כיצד? נתן אחת בשתיקה ונשפף הדם, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין. שתיים בשתיקה ונשפף הדם, הכל מודים שהוא כשר. אחת חוץ לזמנו ונשפף הדם, בית שמאי אומרים: פסול ואין בו כרת. בית הלל אומרים: פגול וחיבין עליו כרת. שתיים חוץ לזמנו ונשפף הדם - הכל מודים שפגול. אחת חוץ לזמנו ואחת חוץ למקומו. בית שמאי אומרים: פסול ואין בו כרת. בית הלל אומרים: פגול וחיבין עליו כרת. במה דברים אמורים? בחטאת אבל בשאר כל הזבחים, נתן אחת בשתיקה ונשפף הדם, הכל מודים שהוא כשר, אחת חוץ לזמנו, ונשפף הדם, הכל מודים שהוא פגול, אחת חוץ לזמנו ואחת חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. במה דברים אמורים? בזריקה, אבל בשחיטה בקבול ובהלוף, בין שחשב על הראשונה בין שחשב על האחרונה, אפלו על שירי הדם, חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת. במה דברים אמורים? בדמים הנתנין בחוץ על מזבח החיצון, אבל דמים הנתנין בפנים על מזבח הפנימי, כגון ארבעים ושלש של יום הכפורים, ואחת עשרה של פר עשרה של פר העדה, ואחת עשרה של פר כהן משיח, בין בשחיטה, בין בקבול, בין בהלוף, בין שהוא חשב על הראשונה, בין שחשב על האחרונה, אפלו על אחת מהן, חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין פגול בפנים.

א. נסכי בהמה - חיבין עליהן משום פגול, מפני שדם הזבח מתירן לקרב; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין חיבין עליהן משום פגול, מפני שאדם מביא זבחים היום ונסכים לאחר עשרים יום. אמר להם: אף אני לא אמרתי אלא בכאים עם הזבח. אמרו לו: אפשר לשנותו לזבח אחר. לוג שמן של מצורע חיבין עליו משום פגול, מפני שדם האשם מתירו לכהונות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין חיבין עליו משום פגול, מפני שאדם מביא אשמו היום ולגו לאחר עשרים יום. אמר להן: אף אני לא אמרתי אלא בכאין עם האשם, אמרו לו: אפשר לשנותו לאשם מצורע אחר.

ב. רבי שמעון אומר: הקטרת והלבונה אינם ראויין לאכילה, ואין חיבין עליהם משום פגול ונותר וטמא. היה רבי שמעון אומר: יפה כח המזבח מכח הכהנים, וכח הכהנים מכח המזבח. יפה כח המזבח בקטרת ולבונה, ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ובעולת העוף, שאין לכהנים בהן כלום. יפה כח הכהנים בשתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות וחטאת, שאין למזבח בהן כלום. ויפה כח כהנים מכח ישראל וכח ישראל מכח כהנים. יפה כח הכהנים בקדשי קדשים ובככור שאין לישראל בהן כלום. יפה כח ישראל במעשר בהמה ובפסח שאין לכהנים בהן כלום.

ג. פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים כיון ששחטן וזרק דמן - מועלין בהן וחיבין עליהן משום פגול; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין חיבין משום פגול אלא על דבר שהוא כשלמים ודמו נתן על מזבח החיצון. אמר רבי שמעון: הלכה זו אמר לי רבי עקיבה, אין חיבין משום פגול אלא על דבר שהוא כשלמים ודמו נתן על מזבח החיצון. רבי אלעזר אומר משום רבי יוסי: פגל בדבר הנעשה מהן בחוץ - פגל. בדבר הנעשה מהן בפנים - לא פגל, כיצד? היה עומד בחוץ, ואמר: 'הריני שוחט על

ובקדושים קלים, ונוהג בקדושי הגבול מה שאין כן ביוצא. חמר ביוצא שהיוצא לא התר מכללו ואין הציץ מרצה עליו, מה שאין כן בטמא. באיזה טמא אמרו? בטמא שאכל בשר טהור ובשר טמא, אבל טהור שאכל בשר טמא, והאוכל מן הקדושים לפני זריקת דמן. ומן העולה, ומן האמורין, בין לפני זריקת דמן ובין לאחר זריקת דמן - הרי זה לוקה את הארבעים. כללו של דבר: אין חזיבין קרבן אלא על פגול ונותר וטמא.

ז. לשם ששה דברים הזבח נזבח: לשם זבח, לשם זבחה, לשם השם, לשם אישים, לשם ריח, לשם נחוח, וחטאת ואשם לשם החטא. אמר רבי יוסי: אף מי שלא היה בלבו לשם אחד בכל אלה כשר, שהן תנאי בית דין, שאין מחשבה הולכת אלא לאחר העובד. לעולם אין הכל הולך אלא לאחר השוחט, שהשוחט מתכוון לשם חטאת, והבעלים מתכוונים לשם עולה, או השוחט מתכוון לשם עולה והבעלים מתכוונים לשם חטאת, לעולם אין הכל הולך אלא לאחר השוחט.

מנת להזות מדמו למחר' - לא פגל, שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בפנים. היה עומד בפנים ואמר: 'הריני מזה על מנת להקטיר אמורין למחר ולשפף שירים למחר' - לא פגל, שמחשבה בפנים בדבר הנעשה בחוץ. היה עומד בחוץ ואמר: 'הריני שוחט על מנת לשפף שירים למחר ולהקטיר אמורין למחר' - פגל, שהמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בחוץ.

ד. קדושי עכו"ם - לא נהנין ולא מועלין, ואין חיבין עליהן משום פגול נותר וטמא. ואין עושין תמורה, ואין מביאין נסכים, אבל קרבנן טעונים נסכים; דברי רבי שמעון. אמר רבי יוסי: בכלן אני רואה להחמיר. במה דברים אמורים? בקדושי מזבח, אבל בקדושי בדיק הבית - מודה רבי שמעון שמועלין בהן, ודברים שאין חיבין עליהן משום פגול - חיבין עליהן משום נותר ומשום טמא. אי אפשר לומר בפגול ובנותר ובטמא בקדושי מזבח אלא אחר זריקה, שאין חיבין עליהן משום פגול ונותר וטמא, אלא לאחר זריקת דמים.

ה. חמר בפגול שאין בנותר ובטמא, ובנותר ובטמא שאין בפגול, שהפגול נוהג במחשבה ונוהג לפני זריקת דמים, ואם נתפגל מקצת הזבח - נתפגל כלו, מה שאין כן בנותר וטמא. חמר בנותר ובטמא, שהדברים שאין חיבין עליהן משום פגול - חיבין עליהן משום נותר ומשום טמא. נותר - חיבין עליהן משום נותר ומשום טמא, מה שאין כן בפגול. חמר בפגול ובנותר שאין בטמא, חמר בטמא שאין בפגול ובנותר: שהפגול והנותר בדיעה אחת, והטמא בשתי ידיעות; פגול ונותר בקבועה וטמא בעולה ויורד; פגול ונותר לא התרו מכללן והטמא התר מכללו. חמר בטמא, שהטמא נוהג בתרומה ונוהג לאחר זריקת דמים, ואם נטמא מקצת האבר - נטמא כלו, מה שאין כן בפגול ובנותר.

ו. חמר בטמא שאין ביוצא וביוצא שאין בטמא; שהטמא נוהג בקדושי קדושים

<p>20</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>יט 19</p>	<p>עלות השחר _____ 5:31 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:50 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:57 שקיעה _____ 5:36 בבלי: חגיגה י • ירושלמי: בבא קמא ל • תוספתא: הוריות א נ"ך: ירמיה מ-מא • רמב"ם: טומאת מת יא</p>
<p>21</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כ 20</p>	<p>עלות השחר _____ 5:29 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:49 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:56 שקיעה _____ 5:38 בבלי: חגיגה יב • ירושלמי: בבא קמא לא • תוספתא: הוריות ב נ"ך: ירמיה מב-מג • רמב"ם: טומאת מת יב</p>
<p>22</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כא 21</p>	<p>עלות השחר _____ 5:28 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:49 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:55 שקיעה _____ 5:39 בבלי: חגיגה יג • ירושלמי: בבא קמא לב • תוספתא: קרבנות א נ"ך: ירמיה מד-מה • רמב"ם: טומאת מת יג</p>
<p>23</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כב 22</p>	<p>עלות השחר _____ 5:26 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:48 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:55 שקיעה _____ 5:40 בבלי: חגיגה יד • ירושלמי: בבא קמא לג • תוספתא: קרבנות ב נ"ך: ירמיה מו-מו • רמב"ם: טומאת מת יד</p>
<p>24</p>	<p>חמישי Thursday</p>	<p>כג 23</p>	<p>עלות השחר _____ 5:25 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:47 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:54 שקיעה _____ 5:41 בבלי: חגיגה טו • ירושלמי: בבא קמא לד • תוספתא: קרבנות ג נ"ך: ירמיה מז-מט • רמב"ם: טומאת מת טו</p>
<p>25</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>כד 24</p>	<p>עלות השחר _____ 5:23 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:46 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:54 שקיעה _____ 5:42 בבלי: חגיגה טז • ירושלמי: בבא קמא לה • תוספתא: קרבנות ד נ"ך: ירמיה נא • רמב"ם: טומאת מת טז</p>
<p>26</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>כה 25</p>	<p>ויקהל, שקלים, מבה"ח Sabbos Shkolim עלות השחר _____ 5:22 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:45 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:53 שקיעה _____ 5:43 בבלי: חגיגה יז • ירושלמי: בבא קמא לו • תוספתא: קרבנות ה נ"ך: ירמיה נב • יחזקאל א • רמב"ם: טומאת מת יז</p>

מברכים חודש אדר ב' המולד: מיטוואך נאכט 51 מינוט און 17 חלקים נאך 3

ווען א איד איז אלעמאל פרייליך, פּרעננט דאס אים הצלחה אין לעבן.

(ספר המדות אות שמחה חלק ב' סימן א')